

Advocatenblad

SINDS 1918

A **actueel** — vonnis Weski 'helder en moedig'

N **van de nova** — veertig jaar Lawyers for Lawyers

V **vak & mens** — nevenfuncties verbreden je horizon

J **juridisch** — kroniek tuchtrecht

Kennedy
Van der Laan

HVG
LAW

PELS RIJCKEN

CMS
law·tax·future

Hogan
Lovells

Tien kantoren over AI

akd

dirkzwager
legal & tax

Van Doorne

LOYENS Loeff
Law & Tax

NautaDutilh

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

VUUR WINT ALTJD VAN ROUTINE MATICH



Als we voor een zaak gaan, dan gaan we vol vuur. Rechtshandhaving en rechtsbescherming zijn een grondrecht. Voor iedereen. Het is niet de omvang van het dossier, maar het principe. Vurich behandelt iedere zaak met dezelfde precisie. Elke akte telt, elk detail doet ertoe. We strijden niet alleen voor het recht, maar ook tegen de routine.

Dat is wat ons Vurich maakt.

PUUR
VOOR
DE
ADVOCAAT
vurich.nl

VURICH
GERECHTSDEURWAARDERS

COLOFON

Publicatiedatum 16 juni 2026

106e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 14 juli.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Francisca Huijting-Mebius, Stijn Dunk

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Nina Bontje, Saskia Braun, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Elpiniki Kolokatsi, Jack Linssen, Gino van Roeyen, Sten Wahlbrinck.

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2026-05, p.

Aan dit nummer werkten mee

Aldert van der Bent, Sandra Braakmann, Daphne van Dijk, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Dirk Heuff, Barbara Rumora-Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Marco de Vries, Paul van Wijngaarden. De kroniek Tuchtrecht is verzorgd door Noa de Leon-van den Berg, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel. 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Uitgever

Boom juridisch

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 290 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.boom.nl/juridisch/tijdschriften voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Mail naar klientenservice@boom.nl.

Bezorging

Het *Advocatenblad* niet ontvangen? Stuur een bericht naar klientenservice@boom.nl.

Adreswijzigingen

Voor advocaten (vanuit lidmaatschap NOvA): adres@advocatenorde.nl. Voor reguliere abonnees: klientenservice@boom.nl.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname en media-advies

Capital Media Services B.V., tel 024-3607710, mail@capitalmediaservices.nl; direct advertenties boeken via www.admediabooking.com.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleevoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeleevoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagbeeld: Textcetera

 ten geleide

Onafhankelijk en toegankelijk

De advocatuur staat voor een urgente uitdaging: hoe zorgen we ervoor dat iedereen in Nederland die een advocaat nodig heeft er tijdig een krijgt tegen een aanvaardbaar tarief? Voor veel burgers en kleine ondernemers is een advocaat nu letterlijk en figuurlijk onbereikbaar. Als een van de oplossingen kijkt de NOvA naar alternatieve organisatiestructuren: nieuwe manieren van samenwerken, organiseren en financieren die de toegang tot het recht kunnen verbeteren. Tegelijk mag vernieuwing niet ten koste gaan van wat de advocatuur tot advocatuur maakt, met de kernwaarden als rechtsstatelijk fundament onder onze beroepsgroep. Dat geldt in het bijzonder voor de onafhankelijkheid: de vrijheid van de advocaat uitsluitend het belang van de cliënt te dienen, zonder invloeden van buitenaf. Wie over nieuwe structuren nadenkt, moet daarom steeds twee doelen tegelijk voor ogen houden: waar mogelijk meer ruimte voor innovatie, gekoppeld aan een stevige bescherming van die kernwaarden. De recente rapporten van de Commissie-Winter en het WODC geven daarvoor waardevolle bouwstenen. Beide laten zien dat vernieuwende samenwerkings-, organisatie- en financieringsvormen kunnen bijdragen aan betere, toegankelijker en betaalbare juridische dienstverlening. Tegelijk luidt de heldere boodschap dat het bestaande stelsel dan eerst robuuster moet worden om de kernwaarden blijvend te beschermen.

De NOvA gaat niet over een nacht ijs om alle aanbevelingen op hun merites te beoordelen. Neem de *Managed Service Organization* waarin derden investeren, en waaraan een advocatenkantoor in de toekomst zijn bedrijfsvoering zou willen uitbesteden. Deze constructie kan de vrijheid en onafhankelijkheid van de advocaat in gevaar brengen. De algemene raad kan zich dan ook vinden in de terughoudende lijn van de Commissie-Winter om deze constructie niet toe te laten, zeker zolang de Onafhankelijke Toezichthouder Advocatuur nog in opbouw is. Tegelijk past ook hier nog geen definitief *njet*: elke aanbeveling wordt zorgvuldig beoordeeld of deze bijdraagt aan de toegang tot het recht, zonder aantasting van de kernwaarden. Met die benadering gaat de NOvA met beide rapporten in de hand zo snel mogelijk in gesprek met alle betrokken partijen binnen en buiten de advocatuur. Na de zomer komt de algemene raad met een visie. Met als stip op de horizon: toekomstbestendige regelgeving voor praktijkstructuren en samenwerkingsverbanden die kwaliteit, innovatie en samenwerking stimuleert en de toegang tot het recht versterkt.

— door **Frank Kroes**,
Lid algemene raad NOvA



Deze editie

A actueel

- 3 Ten geleide, Colofon
- 8 Gespot op social media
- 9 Citaat, Tuchtcast, Column Barbara Rumora-Scheltema
- 11 In Beeld
- 12 'Beter toezicht opent weg voor nieuwe praktijken'
- 13 Weski schuldig, maar niet de cel in**
- 14 Vonnis zaak-Weski 'helder en moedig'



V vak & mens

- 18 Tien kantoren over AI
- 28 Nevenfuncties verbreden je horizon**
- 34 Ook bij rechtshulp is de drempel voor vrouwen hoger
- 38 Gezien
- 39 Tuchtrechtcolumn
- 40 'Adoptie bestaat alleen waar vrouwenrechten onder druk staan'
- 44 Impact
- 47 Advocaat en algoritme
- 48 Inkijk
- 50 Intimiderende advocaten
- 52 Lawyers for Lawyers: El Salvador: rechtsstaat ontmanteld in strijd tegen bendegeweld
- 54 Ondernemerschap

N van de nova

- 58 Veertig jaar Lawyers for Lawyers: bescherming advocaten harder nodig dan ooit**
- 60 Kort nieuws
- 63 Dilemmapp
- 64 Wetgevingsadvies, Veelgestelde vragen
- 65 Voor de balie
- 67 Transfers
- 68 Van de tuchtrechter
- 70 Toezicht op de advocatuur

J juridisch

- 74 Valkuilen in het recht
- 76 Kroniek Tuchtrecht 2026**

Kijk voor het actuele nieuws op advocatenblad.nl

Een juridische vraag?

LegalMike geeft **binnen één minuut** onderbouwd antwoord aan de hand van actuele wet- en regelgeving.



“Met LegalMike voelt een complexe juridische kwestie binnen een minuut al een stuk minder onoverkomelijk.”

Jennifer Mol en Jeroen Piersma - Het Financieele Dagblad, 2026

Vertrouwd door meer dan **1.500 professionals** in de advocatuur, overheid en het bedrijfsleven

Meer dan generieke AI



Sneller tot de kern

Alle vragen direct beantwoord. Documenten eenvoudig geanalyseerd. Meer tijd voor klanten en strategie.



Altijd herleidbare bronnen

Elk antwoord onderbouwd met wetsartikelen, rechtspraak en juridische publicaties die je direct kunt naslaan.



Het complete juridische beeld

Van Nederlands tot lokaal recht, van Europese richtlijnen tot tuchtrechtspraak. Plus 12.000+ Open Access publicaties.



Data versleuteld in Amsterdam

Data wordt niet gebruikt voor AI-training of opgeslagen bij derden. Anonimiseren is niet nodig. Volledig AVG-compliant.

Probeer het zelf 14 dagen uit

www.legalmike.ai





Wolters
Kluwer

Kleos

Kleos, Praktijksoftware nu met AI-functie

Ervaar nu de meest gekozen cloudoplossing voor het beheer van advocatenkantoren. Met de nieuwe AI-functie wordt uw werk nóg eenvoudiger. Documenten doorzoeken, analyseren en samenvatten gaat nu sneller dan ooit.

Zie Kleos in actie! Krijg een gratis demo.



Om deze 3 redenen werken al meer dan 30.000 advocaten & juristen in Europa met Kleos:



- **Alles-in-1-software voor uw advocatenkantoor**
Dossierbeheer, tijdschrijven, declareren en documentcreatie.



- **Clëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.



- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers.

Vraag de gratis demo nu aan!



Scan de QR-code of ga naar:
<https://www.wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/kleos/demo-request> om uw demo aan te vragen.

Meer info? Neem contact op met onze accountmanager:
vincent.vanduijn@wolterskluwer.com
of bel 06 256 957 26.

11

‘Juist staatsdeelnemingen zouden hoeders van de toekomst moeten zijn, niet van het fossiele verleden.’



actueel

Actueel

— ‘Vonnis in zaak-Weski helder en moedig’

Actueel

— Beter toezicht opent weg voor nieuwe praktijken

 gespot op social media

 linkedin



Suzanne Knottnerus

Vorige week waren we met [Stichting Suyt Sociaal Advocaten](#) aanwezig bij het door de [Refugee Company](#) en [A Beautiful Mess](#) georganiseerde event De Langste Tafel. Wat een mooi initiatief en wat bijzonder om zoveel betrokken mensen samen te zien rondom een onderwerp dat ons allemaal raakt. Dank voor de geweldige organisatie! Hopelijk volgend jaar weer en dan met een nog langere tafel. 🍷
[Jaap Stikkelbroeck](#) en [Alex Moret](#)



 instagram



meesterleonie

Teamuitje 🍷🍷🍷🍷
[#hardwerkenishardontspannen](#) [#teamuitje](#) [#festival](#)
[#7thsunday](#) [#teammeesterleonieontour](#)



 linkedin



Leeuwarder Courant

„Als je naar onze cijfers kijkt, dan staan we er treurig voor”, zegt [Eef van de Wiel](#). Als deken van de [Orde van Advocaten Noord-Nederland](#) werkt ze in het grootste arrondissement van ons land.

Qua oppervlakte dan, want op het gebied van juridische bijstand vormen Friesland, Groningen en Drenthe een schrale woestijn. Op iedere duizend noordelingen is nog geen halve advocaat actief.

Ter vergelijking: het landelijk gemiddelde ligt op een per duizend. Amsterdam telt zelfs zes advocaten op de duizend inwoners. Bij de balie van Noord-Nederland ligt de gemiddelde leeftijd net boven de 46 jaar. Daarmee zijn deze juristen net iets ouder dan hun collega's in de rest van het land. Het Noorden krijgt er wel jonge advocaten bij, maar niet voldoende.

Lees verder: https://lnkd.in/erE_uXCW



 instagram



werkenbijautadutilh



Deze maand ontvingen onze collega's Hugo, Jesper, Laurens, Marije, Quinten, Vincent, Yassin en Yassin hun Law Firm School (LFS)-certificaat 🏆

Bij de uitreiking stond Sandra Spek stil bij hun ontwikkeling én hun bijdrage aan kantoor. Gefeliciteerd met deze mooie mijlpaal! 🎉 [#LFS](#) [#werkenbijautadutilh](#)

‘Een terecht snoeihard oordeel over een gebrek aan financiële integriteit door excessief te declareren en tegelijkertijd ondeskundig te handelen.’

Advocaat Bart Swier geeft in *De Telegraaf* zijn mening over de voorwaardelijke schorsing en de berisping die de Raad van Discipline op 1 juni oplegde aan Geert-Jan en Carry Knoops. Swier stond in deze tuchtzaak de klager bij.

Passend en geboden

Luister naar de *dertigste* aflevering van de podcast *Passend en geboden*.



In de maandelijksse podcast *Passend en geboden* bespreekt presentator Hidde Bruinsma tuchtuitspraken met advocaten Robert Sanders en Noa de Leonvan den Berg.

In deze aflevering onder meer:

- een cassatieadvocaat die zijn eigen koers vaart
- adresgegevens wederpartij opvragen mag toch wel
- hof verzacht door raad opgelegde schorsing
- spoedschorsing vervalt na uitblijven dekenbezwaar
- nog geen uitsluitsel over weigering kengetallen aan te leveren

De ‘tuchtcast’ *Passend en geboden* is te beluisteren via Spotify, Apple Podcast en via de website van het *Advocatenblad*.

Ruimte voor verbetering

Artikel 45a Advocatenwet bepaalt dat de arrondissementsdeken toezicht houdt op de advocaten in zijn arrondissement. Omdat de wetgever de blik van buiten bij het toezicht ook belangrijk vond, is in 2015 het college van toezicht (CvT) geïntroduceerd. Het CvT, zo is de gedachte, ziet als systeemtoezichthouder toe op de werking van het toezicht. Het CvT is daarmee niet de ‘baas’ van de deken (dat zijn de vergaderingen van de lokale orde) maar controleert of het systeem als zodanig werkt. Als systeemtoezichthouder zou het CvT bijvoorbeeld kunnen nagaan of het systeem geëquipeerd is om dossiers binnen een redelijke termijn te behandelen, of de gehanteerde methodiek effectief is om risico's te signaleren en of geïdentificeerde risico's op efficiënte wijze worden gebruikt als basis voor risicogestuurd toezicht.

Tegen deze achtergrond is het interessant om het jaarverslag 2025 van het CvT te lezen. Daarin valt een aantal dingen op. Zo legt het CvT nogal de nadruk op het onderscheid tussen ‘repressief en preventief toezicht’. Bij preventief toezicht dwingt de toezichthouder naleving van de regelgeving af vóór dat de onder toezicht gestelde een handeling uitvoert. Voor preventief toezicht op advocaten is geen grondslag in de wet. Waarschijnlijk bedoelt het CvT actief toezicht: de vorm van toezicht waarbij zonder dat sprake is van een melding of signaal wordt onderzocht of de advocaat zich aan de regelgeving houdt (naast passief toezicht waarbij de deken actie onderneemt vanwege bijvoorbeeld berichtgeving in de media, een signaal van een rechtbank of een klacht van een cliënt). Voor het actieve toezicht gebruiken de deken als basis de CCV's die elke advocaat twee keer per jaar moet invullen.

Het CvT constateert in zijn jaarverslag voorts dat er ‘ruimte voor verbetering’ is als het gaat om het doorontwikkelen van risicogestuurd toezicht. Het is jammer dat het CvT daarbij weinig concreet is. Meent het dat onvoldoende risico's worden geïdentificeerd? Dat onvoldoende uitvraag wordt gedaan om vast te stellen of sprake is van risico's? Of dat onvoldoende wordt geacteerd op gesignaleerde risico's? Het blijft gissen.

Het toezicht op de advocatuur maakt een ontwikkeling door van een ons-kent-ons-ouwe-jongens-krentenbrood-historie naar een professionele toezichthouder met expertise op veel relevante onderwerpen, waaronder bedrijfsstructuren, sancties, witwasregelgeving en gedragsrecht. Die ontwikkeling is nog gaande en is van groot belang. De blik van buiten is daarbij onontbeerlijk – maar daar lijkt nog wel ruimte voor verbetering.



door Barbara Rumora-Scheltema

AI die werkt met jouw juridische tools en systemen

Legal Mind is ontworpen om mee te bewegen met jouw bestaande omgeving en integreert naadloos met de juridische software en systemen die je al gebruikt. Geen complexe migraties of nieuwe tools; gewoon AI-functionaliteit die direct aansluit op jouw vertrouwde systemen.

► de Rechtspraak

► Epona

► EUR-lex

► Moonlit

► Urios

► SharePoint

► Raad van Arbitrage



Scan voor info



 in beeld

Zeilen voor het klimaat

— beeld **Robin van Lonkhuijsen/ANP**

Een symbolische zeilbootactie voor een klimaatneutrale economie. Op 12 mei stapten zo'n vijftien jongeren van Advocates for the Future aan boord om het Havenbedrijf Rotterdam een sommatiebrief te overhandigen met daarin de nadrukkelijke oproep tot koerswijziging. Op de boot voeren onder meer klimaatsactiviste Hannah Prins en rechtenstudent Rivka Meelis mee. De laatste had op het dek de sommatiebrief in handen. Advocaten Hanneke Schreur en Maikel van Wissen zwaaiden het gezelschap uit. Advocates for the Future kondigt in de brief een klimaatzaak aan tegen het Havenbedrijf. De juridische non-profitorganisatie wil dat het Havenbedrijf met een *Paris-aligned* klimaatplan komt voor de haven van Rotterdam. 'De haven is een van de grootste fossiele knooppunten van Europa,' vertelt Van Wissen. 'Daarmee speelt het, als beheerder en exploitant van het havengebied, een sleutelrol in het in stand houden of juist afbouwen van fossiele afhankelijkheid.'

Volgens Van Wissen kan het Havenbedrijf niet volstaan met algemene duurzaamheidsambities of vrijwillige reductiedoelen. 'Het Havenbedrijf heeft zich gecommitteerd aan vermindering van de uitstoot in het haven-industrieel complex, maar heeft inmiddels zelf aangegeven dat het halen van de 2030-doelstelling onzeker is. Tegelijkertijd blijft de haven sterk afhankelijk van fossiele activiteiten.'

Advocates for the Future vraagt om een concreet, toetsbaar en uitvoerbaar plan voor de gecontroleerde afbouw van fossiele activiteiten en de versnelde opbouw van klimaatneutrale alternatieven. Van Wissen: 'Staatsdeelnemingen als het Havenbedrijf kunnen niet aan de ene kant klimaatneutraliteit beloven en aan de andere kant via hun deelnemingen fossiele infrastructuur blijven faciliteren zonder een geloofwaardig afbouwpad. Juist staatsdeelnemingen zouden hoeders van de toekomst moeten zijn, niet van het fossiele verleden.'

‘Beter toezicht opent weg voor nieuwe praktijken’

Uitbreiding van alternatieve organisatiestructuren voor advocatenkantoren is onder voorwaarden mogelijk, mits de kernwaarden beter gewaarborgd worden. Dat concludeert de onafhankelijke commissie Kernwaarden Advocatuur en Alternatieve Organisatie Structuren onder leiding van de Amsterdamse hoogleraar Jaap Winter in een rapport.

De NOV A had de oud-advocaat en partner van De Brauw Blackstone Westbroek gevraagd haar te adviseren over de vraag op welke wijze de kernwaarden kunnen worden geborgd bij bestaande en eventuele toelating van nieuwe alternatieve organisatiestructuren in de advocatuur. De commissie constateert dat de bescherming van de kernwaarden in verschillende organisatiestructuren vandaag de dag ‘geen overtuigend, coherent en consistent geheel vormt’. Het door de commissie uitgeoefende proactieve toezicht op advocaten wordt volgens de commissie in de praktijk maar zeer beperkt en van arrondissement tot arrondissement verschillend ervaren. De onderzoekers pleiten voor een stelsel waarbij de kernwaarden ‘meer robuust, coherent en proactief’ kunnen worden gewaarborgd. Dat zou moeten bestaan uit vier onderdelen. Ten eerste klacht- en tuchtrecht dat gericht is op de persoonlijke houding van de advocaat die op ‘excellente wijze’ vormgeeft aan de kernwaarden. Daarnaast moet er op individuele advocaten proactief toezicht gehouden worden door de Onafhankelijk Toezichthouder Advocatuur (OTA), die nog moeten worden opgericht. De OTA moet volgens de commissie bevoegdheden krijgen om informatie te verzamelen en sancties op te leggen. Ook stelt de commissie extern kantoortoezicht voor op grote kantoren door de OTA. Als laatste moet een vorm van onafhankelijk intern toezicht voor grote kantoren door een raad van commissarissen of niet-uitvoerende bestuurders van een *one-tier board* verplicht worden.

DE JUISTE VOORWAARDEN

Als dit basisbestel van de kernwaarden op orde is, vindt de commissie dat alternatieve organisatiestructuren waarin advocaten werken onder voorwaarden mogelijk zijn. De commissie concludeert dat een coherente en consistente benadering van samenwerkingsverbanden met andere beroepsbeoefenaren meebrengt dat advocaten met meer, verschillende beroepsbeoefenaren moeten kunnen samenwerken dan nu is toegestaan. ‘Deze beroepsbeoefenaren moeten daarvoor wel in het samenwerkingsverband hun beroep uitoefenen, functioneel betrokken zijn bij de advocatenpraktijk die in het samenwerkingsverband wordt uitgeoefend en onderworpen zijn aan tuchtrechtelijk toezicht op de

naleving van hun wettelijke verplichtingen en beroepswaarden.’ Een samenwerkingsverband met accountants moet volgens de onderzoekers ook mogelijk zijn. De commissie vindt ook dat het onder de juiste voorwaarden mogelijk is dat advocaten in dienst van een rechtsbijstandsverzekeraar of schaderegelaar optreden voor niet-verzekerden.

De commissie gaat in het rapport ook in op *private equity* investeerders. Investing door deze partijen in een advocatenkantoor kan voor- en nadelen opleveren, aldus de commissie. Voordelen zijn volgens de commissie hogere productiviteit, sterkere strategische focus en snelheid van besluitvorming. De (nog) sterkere financiële sturing en het aangaan van omvangrijke schulden om het rendement op het geïnvesteerde vermogen te maximaliseren, worden onder meer als nadelen genoemd. Bovendien is uit andere beroepssectoren, zoals dierenartsen en tandartsen, bekend dat de prijzen voor cliënten doorgaans zullen stijgen, zegt de commissie. ‘Dit zou de toegang tot het recht niet bevorderen.’

Dit alles vraagt volgens de commissie om een ervaren en competente onafhankelijke toezichthouder die op dit moment niet bestaat. ‘Zolang de OTA nog in opbouw is en het toezicht niet op het vereiste niveau kan worden gewaarborgd, moeten niet-functioneel betrokken investeerders in een advocatenkantoor niet worden toegelaten,’ aldus de commissie.

VISIE NOVA

Het rapport van de commissie komt een maand nadat onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam en Pro Facto in opdracht van het WODC ook een onderzoek publiceerden. In dat rapport concludeerden de onderzoekers dat de Nederlandse advocatuur onvoldoende ruimte biedt voor organisatievormen die kunnen bijdragen aan betaalbare en toegankelijke rechtshulp, met name voor lage en middeninkomens en het kleinere mkb.

De NOV A laat weten beide onderzoeksrapporten te betrekken bij haar verdere visievorming. De algemene raad komt na de zomer met een plan van aanpak. ‘De stip op de horizon is gericht op een toekomstbestendig en uitlegbaar systeem van regelgeving van praktijkstructuren en samenwerkingsverbanden waarbij kwaliteit, innovatie en samenwerking worden gestimuleerd en de toegang tot het recht wordt versterkt.’

Weski schuldig, maar niet de cel in

Inez Weski is schuldig bevonden aan deelname aan een criminele organisatie, maar hoeft niet opnieuw de gevangenis in. De rechter legde Weski op 21 mei een onvoorwaardelijke celstraf op van 42 dagen, gelijk aan het voorarrest.

De rechtbank vindt dat Inez Weski inderdaad heeft gefungeerd als 'doorgeefluik' van de criminele organisatie rond Ridouan Taghi. Daarvoor bestaat een reeks concrete bewijzen, zoals chatberichten op de versleutelde telefoon van Weski waarmee zij in direct contact stond met Taghi's zoon en zus. Langs die weg werden regelmatig drugstransporten en betalingen gecommuniceerd en bovendien instructies gegeven die de organisatie draaiende hielden.

Op die manier hield Weski op structurele wijze de communicatielijn in stand van een organisatie die zich op grote schaal bezighield met drugshandel en witwassen, stelt de rechtbank vast. Daarmee is overtuigend bewezen dat zij schuldig is aan deelname aan een criminele organisatie volgens de criteria van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht.

VERGAANDE STRAFMATIGING

Voor vergelijkbare misstappen als advocaat werd Taghi's neef Youssef in 2023 veroordeeld tot vijfenhalf jaar gevangenisstraf. Wel was zijn belastende rol minder intensief dan die van Weski, meent de rechtbank. Het Openbaar Ministerie eiste tegen Weski viereenhalf jaar celstraf. De rechters kiezen ervoor de voormalig strafadvocaat niet terug te sturen naar de cel. Deze vergaande strafmatiging is ingegeven door een aantal bijzondere omstandigheden.

Ten eerste constateert de rechtbank in de rechtsgang van het proces twee serieuze vormfouten. De geheimhouders-officier van het OM heeft na de huiszoeken in Weski's kantoor en woning onterecht met meerdere collega's een proces-verbaal gedeeld, waarin items worden vermeld die bleken te vallen onder het geheimhoudings- en verschoningsrecht. Daarnaast werd het Weski tijdens haar veelbesproken detentie in Zeist opzettelijk onmogelijk gemaakt een klacht in te dienen.

'VERSTREKKENDE GEVOLGEN'

Ook de kwetsbare gezondheid van Weski is reden voor strafvermindering. Zowel fysiek als mentaal is het met haar 'ernstig gesteld', aldus het vonnis. Daarnaast is Weski op het professionele vlak met 'verstreckende gevolgen' geconfronteerd. De vermaarde strafrechtadvocaat is haar maatschappelijke positie op 'ontluisterende wijze' verloren. Ze is noodgedwongen gestopt, zodat het argument

van specifieke preventie niet opgaat. 'Celstraf is daardoor geen reëel strafdoel', vindt de rechtbank.

Tegelijk rekenen de rechters Weski de gebeurtenissen extra aan, juist vanwege haar ruime ervaring in vergelijkbaar strafzaken. Ze wist precies wat ze fout deed en had hulp kunnen zoeken bij de deken of andere instanties. Nu heeft ze als bekend boegbeeld door haar optreden het 'algemeen vertrouwen' in de advocatuur 'beschaamd' en de 'kernwaarden van de advocatuur in het hart geraakt'.

GEEN HOGER BEROEP

Er komt geen hoger beroep in de zaak. Zowel het OM als de verdediging heeft besloten om het vonnis niet aan te vechten. Het OM is zeer tevreden dat de rechtbank 'vrijwel al het bewijs dat het OM in deze zaak inbracht heeft overgenomen en het handelen van de verdachte in zeer krachtige bewoordingen heeft afgekeurd'. Het OM blijft van mening dat de opgelegde straf geen recht doet aan de door de rechtbank vastgestelde verwijten. Ook kan het OM zich niet vinden in alle in het vonnis genoemde argumenten voor deze lage straf.

'Maar het goed gemotiveerde vonnis benadrukt ruimschoots de ernst van de strafzaak, en zendt een onmiskenbaar signaal over wat de kernwaarden van de advocatuur zijn,' reageert John Lucas, hoofdofficier van het Landelijk Parket. 'Het OM heeft een norm willen stellen over de manier waarop informatie wordt doorgegeven tussen advocaten en hun cliënten, die norm is nu gesteld. Dat is erg belangrijk voor ons, net als het gegeven dat er nu een onomstotelijk vonnis is.'

Volgens de verdediging is het vonnis op fundamentele punten en op systematische wijze in strijd met juridische beginselen en principiële bewijsrechtelijke grondslagen. 'Daarmee is onvoldoende recht gedaan aan de zaak,' zeggen advocaten Geert-Jan Knoops en Carry Knoops-Hamburger. 'De rechtbank heeft bovendien gedurende het gehele proces geweigerd de verdediging in staat te stellen onderzoek te doen naar het dossier. Het vonnis zou in hoger beroep geen stand behoren te houden. Weski heeft echter besloten dit proces niet nog jarenlang voort te zetten door middel van procedures in hoger beroep en eventueel in cassatie of bij het Europees Hof. Zij hoopt zich te kunnen concentreren op andere wegen naar recht, rechtvaardigheid en mededogen, en op de kunst van het leven.'



Vonnis zaak-Weski

‘helder en moedig’

— door **Stijn Dunk**

Het vonnis in de zaak-Weski houdt op voorbeeldige wijze rekening met de omstandigheden van de verdachte. Een hoger beroep is daarom onlogisch, vinden strafrechtadvocaten Onno de Jong, Veerle Hammerstein en Dennis Wolters, tevens NVSA-voorzitter. Zij reageren op de recente uitspraak van de rechtbank. ‘Er is geen sprake van klassenjustitie.’

Wat was je eerste reactie op het vonnis?

De Jong: ‘Ik vond het een heel uitgewogen, goed gemotiveerd vonnis. De rechtbank legt helder uit wat het verwijt is, waarom het bewezen verklaard wordt en waarom de meeste verweren verworpen zijn. Ik kon tijdens het proces nooit goed vatten op wat voor bewijsmiddelen het OM zich baseerde. Van die achtduizend belastende chatberichten had ik er geen een gezien, het leek richting vrijspraak te gaan. Nu gaf de rechtbank daar beduidend meer duidelijkheid over. Ook is overtuigend aangetoond dat

het betreffende Sky ECC-account van Weski was, dat is altijd essentieel in dit soort zaken.’

Wolters: ‘Inderdaad droeg het ondersteunende bewijs dat de berichten toegeschreven konden worden aan Weski in grote mate bij aan de bewezenverkla-

ring. De rechtbank heeft hiervoor allerlei informatie uit de berichten gekoppeld aan de precieze *timing* van de bezoeken van Weski aan de EBI. Het was een belangwekkende uitspraak voor onze beroepsgroep, daarom heb ik het als NSVA-voorzitter meteen op de *livestream* gekeken.’

Hammerstein: ‘Ik ben blij dat juist in deze belangrijke zaak de uitspraak zo helder gemotiveerd is. In begrijpelijke taal, die ook door leken te volgen is. De voorzitter van de rechtbank vond tijdens het voorlezen ook de juiste toon. Het vonnis zelf kun je typeren als een hard oordeel met een zachte straf.’

‘Het is een hard oordeel met een zachte straf’

Toen de bewezenverklaring zo eenduidig was en veel verweren verworpen werden, dacht ik dat het vonnis toeging naar twee, drie of vier jaar celstraf. Dat de rechtbank Weski uiteindelijk niet terugstuurt naar de gevangenis vind ik een terecht en een moedig besluit.’



Onno de Jong

Er was verbazing over de relatief milde straf voor Weski. Hoe kijken jullie daar tegenaan?

Hammerstein: ‘Ik vind dat de rechtbank heel goed naar de persoon en omstandigheden van de verdachte heeft gekeken. Weski had geen strafblad en een grote staat van dienst. Ze heeft een enorm broze gezondheid, zowel psychisch als geestelijk, ze is ook suïcidaal geweest. Dat maakt dat je je als rechtbank gaat afvragen: “Moet je deze vrouw opnieuw de gevangenis insturen?” Er is in elk geval geen sprake van klassenjustitie, zoals sommigen beweren.’

De Jong: ‘Een voorrangbehandeling is volstrekt niet aan de orde. Bovendien: welk strafdoel dient het als je Weski een celstraf oplegt? Gevaar voor recidive is er niet, want ze is gestopt als advocaat. Wel wijkt de lage straf af van vergelijkbare zaken, waar ik als advocaat ook omstandigheden aanvoerde: de verdachte is zijn bedrijf kwijt of zijn zoon is ernstig ziek. Daar gaan rechters vaak aan voorbij, er moet afgerekend worden. Dat verschil is wel een beetje pijnlijk, maar dat maakt dit vonnis niet minder juist. Ik hoop dat deze uitspraak een begin is van een nieuwe jurisprudentie, met structureel meer aandacht voor de persoonlijke omstandigheden.’

Wolters: ‘Het “ontluisterende einde van een carrière” waar de rechtbank van spreekt, is zeker waar. En rekening houden met de persoon is goed, maar je kunt je afvragen in welke mate. Het is natuurlijk fijn voor haar, maar de verschillen met andere rechtszaken waarbij ook zoiets speelt, zijn opvallend. Enkele vormfouten hebben ook geleid tot strafmindering: ik vond met name het onrechtmatig verspreiden van geheimhouderinformatie binnen het OM zwaar wegen. Dat was onacceptabel.’

Het vertrouwen in de advocatuur is geschaad, vindt de rechtbank. Deel je deze inschatting?

Wolters: ‘Ik vrees dat een deel van de publieke opinie het beeld bevestigd ziet van advocaten als “maffiamaatjes”. Zo’n negatief imago ligt snel op de loer, terwijl de grote meerderheid zich niet laat corrumperen en zuiver opereert. Daarom is het ook onrechtvaardig dat naar aanleiding van enkele incidenten rond de verdediging van Taghi enkele algemene maatregelen zijn ingevoerd die uitermate hinderlijk zijn voor de werkwijze en vrijheid van alle strafrechtadvocaten. Deze beperkingen van de communicatie met cliënten in de EBI en AIT staan een eerlijk proces in de weg. Je moet vrij kunnen overleggen, maar door het cameratoezicht

en andere regels voelt de cliënt zich niet meer vrij om te vertellen wat hij wil. Terwijl dit cruciaal is voor een goede verdediging.’

Hammerstein: ‘Ik denk dat het feit dat dit proces zich zo nadrukkelijk in de openbaarheid afspeelde, heeft bijgedragen aan een genuanceerd beeld. Het publiek heeft inderdaad de neiging te denken dat advocaten de mafia helpen. Maar door de vele media-aandacht en de vaak gebalanceerde inkleuring van deze zaak verwacht ik dat veel mensen zien hoe uitzonderlijk deze zaak is.’

De Jong: ‘De schade voor onze beroepsgroep vertaalt zich het meest concreet in al die gekke beperkende maatregelen die nu gelden. Er is van de situatie gebruikgemaakt om de advocatuur voor een deel monddood te maken en de verdediging in te perken. Je kunt er haast op wachten dat door dit proces de politiek weer gaat oproepen tot extra beperkingen. Terwijl de huidige maatregelen al zo funest zijn. Rustig overleggen met je cliënt is er niet meer bij, dat is natuurlijk enorm kwalijk.’

Wolters: ‘Tegelijk is dit proces voor advocaten een goede aanleiding om deel te nemen aan de speciale weerbaarheidstrainingen. Immers, als het Inez Weski gebeurt, waarom zou het jou dan niet kunnen overkomen? De trainingen zijn te volgen bij de NOvA, maar je kunt ze ook laagdrempelig organiseren op je eigen kantoor. Er zijn speciale cursussen voor advocaten met cliënten die in zware detentie zitten. Ze maken je bewust van de risico’s. Je krijgt bijvoorbeeld een rolspel met acteurs. Je leert dat het vaak begint met kleine, subtiele vragen die uitgroeien tot meer. Je moet goed opletten en duidelijk grenzen aangeven. Volg dit soort trainingen, raden wij onze leden daarom aan. Dat straalt ook uit dat we als beroepsgroep niet blind zijn voor de risico’s en onze verantwoordelijkheid nemen.’



Veerle Hammerstein



Dennis Wolters

‘Een deel van het publiek ziet ons als maffiamaatjes’

OVERZICHT AANBOD NAJAAR 2026



■ IPR Familierecht	18 sept.	Prof. mr. dr. I. Sumner
■ Erfdienstbaarheden, kwalitatieve verplichtingen en kettingbedingen	22 sept.	Prof. mr. P.J. van der Plank
■ Effectief en veilig werken met AI-tools (ChatGPT, Copilot, Claude, Gemini)	25 sept.	Mr. E. Weijtmans
■ Arbeidsrechtelijke aspecten van M&A	28 sept.	Mr. D. van Gerven
■ Holidayclaims: aansprakelijkheid van reisorganisaties en touroperators	28 sept.	Mr. V. Mewa
■ Roladministratie voor juridisch secretaresses en ondersteuners	29 sept.	L. Strang
■ Dwangsomperikelen: actualiteiten, blunders en kansen	30 sept.	Mr. M. Ariëns
■ Actualiteiten Arbeidsrecht	1 okt.	Prof. mr. dr. A.R. Houweling, prof. mr. G. Boot
■ Masterclass Tweetrapsmaking	2 okt.	Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols
■ Overtuigend argumenteren en schrijven in juridische zaken	2 okt.	Drs. M.C. Furth
■ WWFT-kantoorbeleid	5 okt.	Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers
■ Statuten, stemovereenkomsten en aandeelhoudersovereenkomsten	6 okt.	Prof. mr. C.A. Schwarz
■ Effectief beëindigen van huurovereenkomsten	8 okt.	Mr. E. Korevaar
■ Actualiteiten Privacyrecht	27 okt.	Mr. F.C. van der Jagt
■ AI voor juristen: verantwoord en doelgericht gebruik in de praktijk	28 okt.	Mr. J.C. van Leeuwen
■ Beslag- en executierecht	29 okt.	Mr. P. de Bruin
■ Nieuwe EU antiwitwaswetgeving in de praktijk	30 okt.	Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers
■ B2B-contracten anno 2026: de laatste ontwikkelingen in vogelvucht	30 okt.	Mr. M. Uijen
■ Aandeelhoudersgeschillen in de praktijk	2 nov.	Mr. R. Huijs
■ Staken van de onderneming: (Turbo)liquidatie, WHOA (liquidatie akkoord) of faillissement?	3 nov.	Mr. R. de Wit
■ Actualiteiten Personen- en Familierecht	5 nov.	Mr. A.M. van Riemsdijk
■ Actualiteiten Vastgoedrecht	6 nov.	Prof. mr. P.J. van der Plank, prof. mr. S.E. Bartels
■ Actualiteiten Financiering, Zekerheden en Insolventie	10 nov.	Prof. mr. N.E.D. Faber
■ Actuele ontwikkelingen rondom (de Wet Modernisering) Concurrentiebeding	12 nov.	Prof. mr. dr. A.R. Houweling
■ Vibe coden voor juristen: eigen juridische tools bouwen	16 nov.	Mr. E. Weijtmans
■ Getuigenbewijs in letselschadezaken	17 nov.	Mr. E.I. Spijker
■ WWFT, AVG en de UBO-registers: toepassing in de praktijk	19 nov.	Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers, mr. F.C. van der Jagt
■ Actualiteiten Goederen- en Zekerhedenrecht	20 nov.	Prof. mr. A.I.M. van Mierlo, prof. dr. A.F. Salomons
■ Testeren en afwickelen	20 nov.	Prof. mr. dr. F. Schols, prof. mr. dr. B. Schols
■ Effectief en veilig werken met juridische AI-platforms	25 nov.	Mr. E. Weijtmans
■ Kort geding in de praktijk: succesvol procederen	30 nov.	Mr. P. de Bruin
■ Actualiteiten Huurrecht (woon- en bedrijfsruimte)	1 dec.	Mr. dr. G. Kerpestein, mr. J. Groenewoud
■ Strategisch procederen	2 dec.	Mr. M. Ariëns
■ Actualiteiten ondernemingsrecht en corporate litigation bij de Ondernemingskamer	3 dec.	Prof. mr. G. van Solinge, mr. C.C. Meijer
■ WWFT-kantoorbeleid	4 dec.	Prof. mr. dr. B. Snijder-Kuipers
■ Actualiteiten vermogensrechtelijke gevolgen echtscheiding: alimentatie en boedelafwikkeling	8 dec.	Mr. dr. B. Breederveld, mr. R. van Coolwijk
■ Masterclass Overnameovereenkomst	9 dec.	Prof. mr. dr. T.H.M. van Wechem
■ Actualiteiten Aansprakelijkheids- en Verzekeringsrecht	10 dec.	Prof. mr. N. van Tiggele, prof. mr. C.C. van Dam
■ Actualiteiten digitalisering en recht	11 dec.	Prof. mr. P.T.J. Wolters
■ Wwft Update	15 dec.	Mr. J. Geertsma





28

‘Het is goed voor je ontwikkeling dat je verder kijkt dan alleen je eigen kantoor, je eigen bureau en je eigen zaken.’

vak & mens

Achtergrond

- Voor een groeiende groep vrouwen blijkt de weg naar juridische hulp ingewikkeld

Impact

- Tornen aan de staatssteun voor Tata

Tien kantoren over AI

Sneller, beter, maar het blijft mensenwerk

Generatieve AI dwingt juridisch dienstverleners nieuwe wegen in te slaan. De managing partners van tien grote kantoren geven inzicht in hun strategie. 'De advocatuur wordt een meer technologiedreven business.'

— door **Kees Pijnappels**

De toepassing van juridische GenAI is in alle opzichten een gamechanger, blijkt uit gesprekken met bestuurders van tien grote advocatenkantoren. De opmars is van een ongekende snelheid en de concurrentie zit niet stil. Tegelijkertijd vraagt een verstandige en succesvolle introductie een veelomvattend plan, en dus tijd en aandacht. Om nog maar te zwijgen van de financiële middelen. De grote kantoren in Nederland hebben de handschoen zonder aarzelen opgepakt, blijkt uit vraaggesprekken met tien bestuurders. De firma's die in dit artikel figureren, zijn vrijwel allemaal eind 2022, begin 2023 in actie geschoten. 'Toen ChatGPT verscheen, was voor ons duidelijk dat we dit serieus moesten nemen. We zijn direct begonnen met investeren,' zegt Ronald van Wetering van Dirkzwager. 'Dat betrof vooral de basis: ICT-infrastructuur, security en datakwaliteit. Als die niet op orde zijn, kun je AI niet effectief inzetten.' Frank Zandee van HVG Law schetst een vergelijkbaar beeld. 'Wij hadden al voor de komst van AI besloten een tech-enabled kantoor te willen zijn. Met de komst van ChatGPT zijn we meteen gaan experimenteren. De techniek was toen nog niet klaar voor serieuze juridische toepassingen, maar het beeld dat zich ontvouwd was naar onze overtuiging duidelijk. We besloten daarin te investeren en hebben een AI-taskforce en een legal tech team opgezet, met zowel juristen als technenuten. Die verschillende perspectieven zijn essentieel.' We zijn eigenlijk al in een vroeg stadium begonnen, memoreert Erik Vorst van CMS. 'Begin 2023 zijn we in zee gegaan met softwareleverancier Harvey. Daar waren we vroeg bij. Dat kon ook omdat we onderdeel zijn van een internationaal geheel. We zijn begonnen met een pilot. In eerste instantie ging dat om vijfhonderd licenties. Inmiddels hebben al onze mensen toegang tot Harvey.'

Toch wisselt tussen de kantoren de invloed van AI op de dagelijkse praktijk. Pels Rijcken werkt inmiddels circa twee jaar aan de inzet van AI. Sandra van Heukelom schat de invloed van AI op de praktijk op dit moment op een drie à vier op een schaal van tien. 'We zien nog geen significante verschuivingen in onze praktijk,' zegt ze. 'We bevinden ons in een overgangsfase: na een periode van "fear of missing out" volgt nu de vraag wat investeringen daadwerkelijk opleveren. We zijn op het punt dat kantoren bewuster keuzes gaan maken: waar zetten we AI wel in en waar niet?' Kennedy Van der Laan liet zich bewust niet meevoeren op de golven van de hype, legt CEO Jan-Willem Siebers uit. 'Het effect in het dagelijkse werk is nog beperkt. Vanaf het begin hebben we heel kritisch gekeken en bewust gezocht naar toegevoegde waarde. We hadden allerlei tools breed kunnen uitrollen en veel kosten kunnen maken, maar in deze fase hadden die nog niet zoveel toegevoegd. Een belangrijk

Verantwoording

Tien kantoren werkten mee aan dit artikel, in alfabetische volgorde zijn dat: AKD, CMS, Dirkzwager, Hogan Lovells, HVG Law, Kennedy Van der Laan, Loyens & Loeff, NautaDutilh, Pels Rijcken en Van Doorne. In interviews, gehouden tussen 21 mei en 1 juni via Teams, gaven de managing partners c.q. kantoordirecteuren uitleg over hun aanpak. Daarnaast gaf accountant Rik Blokhuis van PwC – als blik van buiten – zijn visie. In een aantal gevallen zijn de transcripties met behulp van Copilot omgezet van spreektaal naar het geschreven woord. Die transcripties liggen ten grondslag aan dit artikel.

onderdeel van ons AI-beleid is dat we niet vanuit fomo handelen. In 2025 zagen we nog onvoldoende toegevoegde waarde van AI-providers. Begin dit jaar is dat veranderd en daarom kondigen we deze maand de samenwerking aan met een partij die onderscheidend kan zijn.'

Hogan Lovells lijkt verder in de ontwikkeling. Volgens Victor de Vlaam wordt juridische AI breed toegepast. 'Wat we nu al zien, is dat AI-toepassingen werkzaamheden zoals documentanalyse, due diligence en het opstellen van stukken aanzienlijk versnellen. Ze helpen ons sneller tot de kern van een zaak te komen. Maar het gaat verder dan dat. Uiteindelijk zal AI in het hele palet van juridische dienstverlening een rol spelen. Die ontwikkeling versnelt de komende jaren alleen maar.'

Ook Harmen Holtrop van Loyens & Loeff spreekt van een

'behoorlijk grote invloed' op het huidige dagelijkse werk. 'AI is inmiddels een structureel onderdeel van ons werk, vooral bij analyses en documenten, zoals memo's. Het helpt ons om beter tot inzichten te komen voor onze cliënten en om zaken sneller op te leveren. AI versnelt de analyse, vooral in de eerste fase. Daarna moet je er als mens of expert altijd nog naar kijken, maar het helpt je wel om sneller tot bepaalde inzichten te komen.'

Sjoerd Kamerbeek van Van Doorne ziet dat de toepassing van AI nu al een groot effect heeft op de werkwijze. 'AI wordt bij ons intensief gebruikt om de dienstverlening te optimaliseren en te versnellen. Al vroeg is binnen het kantoor de keuze gemaakt dat de toekomst van de advocatuur onlosmakelijk verbonden is met AI.'

De aard van het werk verandert

Met de komst van AI verandert de aard van het advocatuurlijke werk, constateren de verschillende bestuurders. Routinematig werk wordt geautomatiseerd en gedigitaliseerd, advocaten gaan zich toeleveren op strategisch denkwerk.

CMS-topman Erik Vorst omschrijft het als volgt: 'Je kunt zeggen dat we AI op dit moment vooral inzetten aan de voorkant, dus in de dienstverlening zelf. Minder aan de achterkant. We zitten nu in de fase waarin we dat nog volop ontdekken. In verschillende praktijkgroepen wordt Harvey op verschillende manieren gebruikt, bijvoorbeeld voor data-analyse bij litigation, maar de toepassing verschilt per praktijk.'

Carlos Pita Cao van AKD ziet een flinke verschuiving. 'AI verandert veel in onze werkzaamheden. Wat je nu al ziet, is dat de productiviteit binnen het kantoor verbetert. Maar waar we naartoe gaan, is iets diepers: de relatie met de cliënt verandert. Vooral de snelheid in de relatie tot de cliënt neemt toe. Het is zaak om sneller tot strategisch advies en meerwaarde te komen: meedenken, vooruitdenken en anticiperen in plaats van meer uitvoerend werk. Cliënten en inhouse teams zijn capabeler dan ooit. Ze willen een advocatenkantoor dat hen helpt méér zelf te doen, niet een partner die de poort bewaakt. Het gesprek met general counsels is verschoven van "kunnen jullie dit werk doen" naar "geef mij infrastructuur waarmee mijn team meer kan, en kom erbij als het er echt toe doet".'

Bij NautaDutilh zijn ze bepaald niet rouwig dat het werk van karakter verandert, geeft Ruud Smits aan. 'AI helpt ons om efficiënter te werken, maar ook beter. Waar we eerst de belangrijkste tien contracten analyseerden, kunnen we ze nu alle honderd doen. Het wat saaie en repetitieve werk wordt overgenomen door AI, de primaire processen worden

belangrijker, die zijn ook leuker. Het bedenken van strategieën, het hele speelveld overzien, risicobeoordeling, cliënten helpen bij het maken van de juiste keuzes, dat stuk mensenwerk wordt alleen maar waardevoller.'

Ook de advocaten van Loyens & Loeff zien de voordelen, zegt Harmen Holtrop. 'Routinematig werk kan worden overgenomen, waardoor mensen zich meer op complexere zaken kunnen richten. Dat vinden velen prettig.'

Ronald van Wetering van Dirkszwaiger meent dat AI advocaten sterker kan positioneren als adviseur. 'AI helpt ons de kwaliteit te verbeteren en tijd vrij te maken voor de kern van ons werk. Daardoor kunnen we cliënten beter adviseren over complexe vraagstukken. Basale werkzaamheden zullen deels door AI worden overgenomen. Grote bedrijven zullen bovendien meer werk zelf uitvoeren. Nieuwe technologie roept ook nieuwe juridische vragen op. Wij zien dat AI onderdelen van het juridische werk kan gaan overnemen, maar tegelijk als een ontwikkeling die extra werk en complexiteit met zich meebrengt.'

Accountant Rik Blokhuis van PwC ziet ook een duidelijke verschuiving. 'Die impact zie je op meerdere fronten. Aan de ene kant is er de backoffice. Daar werken nog veel mensen in administratieve functies, zoals facturatie en ondersteuning. Daar is relatief snel winst te behalen met automatisering.' Blokhuis adviseert kantoren bij het bepalen van koers en beleid. 'Ook het kernwerk van advocaten verandert. Denk aan het opstellen en analyseren van contracten: daar kan AI nu al veel betekenen.'



akd

AKD heeft kantoren in Amsterdam, Rotterdam, Breda, Eindhoven, Brussel en Luxemburg. Het bedrijf telt 600 advocaten, notarissen, fiscalisten en support staff, onder wie tachtig partners. De omzet (voorlopig cijfer) bedroeg in het boekjaar 2025/2026 € 120 miljoen. Managing partner is Carlos Pita Cao.

CMS
law·tax·future



Het internationale CMS is gevestigd in meer dan vijftig landen en had in het boekjaar 2024/2025 een omzet van ruim twee miljard euro. Het kantoor in Amsterdam telt circa 190 advocaten, notarissen en belastingadviseurs, van wie 35 equity partners. De omzet in Nederland bedroeg in 2025 € 65 miljoen. Managing partner is Erik Vorst.

Tooling: meer zaken in dezelfde tijd

Welke AI-tools gebruiken de tien kantoren zoal? Bij de afweging ‘make or buy?’ maakten ze verschillende keuzes. Slechts in een enkel geval ging de voorkeur uit naar een Nederlandse aanbieder. Het Zweedse Legora heeft in korte tijd een flink marktaandeel veroverd.

Met de juiste tools kun je meer zaken in dezelfde tijd behandelen, legt Rik Blokhuis van PwC uit. Tezelfdertijd vraagt hij zich af of de markt groot genoeg is om die extra capaciteit op te vangen. Sowieso vereist de technologie andere vaardigheden en profielen, meent hij. ‘Traditioneel nemen kantoren vooral juristen aan, maar daar zal verandering in komen. Je hebt meer behoefte aan mensen met digitale en technologische kennis. Misschien wil je zelfs zelf tools ontwikkelen voor cliënten. Dat vraagt om een bredere samenstelling van teams.’

Vaste factor bij alle kantoren is Copilot van Microsoft. Dat programma wordt niet gebruikt voor het juridische werk, maar voor de verdere automatisering van algemene kantoor-taken. De meest populaire legal AI-tool lijkt het Zweedse Legora, dat door diverse managing partners wordt genoemd. AKD meldt zelfs met gepaste trots dat het zich ‘lighthouse partner’ van Legora mag noemen, waarmee het zich in een kopgroep van zes internationale advocatenkantoren schaaft die nieuwe toepassingen uittest. AKD gaat samen met Legora een portaal bouwen waarin cliënten met AKD-expertise geïntegreerd werken, legt Carlos Pita Cao uit. ‘Een deel van het werk gebeurt in het platform, waarna de advocaat instapt voor onafhankelijke beoordeling. Momenteel ontwikkelen we AI-tools die direct geïntegreerd kunnen worden in de processen en besluitvorming van onze cliënten. Daarmee verbeteren we niet alleen onze eigen manier van werken, maar creëren we vooral nieuwe dienstverlening voor cliënten met directe toegang tot de juridische expertise van AKD. De rol van legal AI verschuift van intern hulpmiddel voor advocaten naar een strategisch instrument voor cliënten.’ Ook NautaDutilh gebruikt inmiddels Legora, nadat een proef

met een eigen AI-start-up werd stopgezet. HVG Law is geabonneerd op het van Nederlandse origine Zeno, terwijl CMS koos voor het Amerikaanse Harvey. Loyens & Loeff heeft zowel Legora als Harvey, maar verwacht nog een keuze te maken tussen beide providers. Hogan Lovells in Amsterdam (onderdeel van een internationale reus die op 1 juli fuseert met het New Yorkse Cadwalader) heeft AI-tool Craig. Die is ontwikkeld door Eltemate, het ook in Amsterdam gevestigde tech-bedrijf van Hogan Lovells. Victor de Vlaam: ‘Dat hebben we in eigen huis opgezet, zodat we innovatie structureel in onze dienstverlening kunnen integreren in plaats van losse tools te gebruiken. Eltemate stelt ons in staat om in een afgeschermd omgeving onze juridische dienstverlening efficiënter te maken en beter te laten aansluiten op wat cliënten verwachten. Veiligheid en vertrouwelijkheid zijn cruciaal.’

Kennedy Van der Laan heeft recent besloten met wie het in zee gaat, maar kan nog geen namen noemen. Jan-Willem Siebers vertelt dat het kantoor gaat werken met een algemene legal AI-tool, een contracttool en een AI-toepassing voor het documentmanagementsysteem, waar KvdL zijn juridische kennis heeft opgeslagen. ‘We zitten als advocatuur nog vroeg in het ontwikkeltraject, met risico’s én kansen. Dat hoort bij deze fase: je gaat dingen ontdekken die je niet verwacht – en soms werken dingen waar je hoge verwachtingen van hebt juist niet. En ik let ook op de kosten: we kunnen onze euro maar één keer uitgeven.’

Ook Pels Rijcken is nog volop aan het testen, meldt Sandra van Heukelom. Er lopen pilots met drie AI-tools van Nederlandse aanbieders. ‘Die laten we testen door zowel de jongeren die ermee moeten werken als de partners. De partners kunnen dan toetsen of de uitkomsten kloppen.’



Dirkzwager is gevestigd in Arnhem. Het kantoor telt 94 advocaten, onder wie 29 partners. De omzet in 2025 was € 50 miljoen. Managing director is Ronald van Wetering.



Het wereldwijde Hogan Lovells had in 2025 een omzet van \$3,3 miljard. De firma fuseert op 1 juli met Cadwalader, dat is geworteld op Wall Street. Het kantoor in Amsterdam telt zeventig advocaten, van wie vijftien partners. Managing partner is Victor de Vlaam.

Toepassingen worden afgewezen als ze kwalitatief niet beter presteren dan bestaande werkwijzen, benadrukt Van Heukelom. ‘Soms is iets sneller, maar niet beter. Dan kiezen we er bewust voor om het niet te gebruiken. Dat is bij voorbeeld gebeurd met een researchtool die niet beter bleek dan onze eigen bronnen.’

Legora-gebruiker Van Doorne zegt voortdurend nieuwe tools te testen. ‘We willen niet afhankelijk zijn van één leverancier,’ aldus Sjoerd Kamerbeek. ‘Daarom werken we ook aan een eigen “AI-proeftuin”, waarin we met verschillende modellen en toepassingen experimenteren.’

Strategie: waar wil het kantoor staan?

De potentie van AI is groot, maar gaat gepaard met veel risico's. De kosten gaan voor de baten uit. Een onbetrouwbare chatbot kan flinke (reputatie)schade aanrichten. Veiligheidslekken en schendingen van privacy of geheimhouding zijn nog erger. Het dwingt kantoren tot een doortimmerde strategie. Daar is dan ook met veel zorg aan gewerkt, vertellen de diverse managers eenstemmig.

Volgens PwC-accountant Rik Blokhuis staat of valt alles met een goede strategie. ‘Wat wil je met AI en waar liggen de kansen? Daarna ga je verder, richting implementatie en impactanalyse. Bijvoorbeeld: hoe ziet je personeelsbestand er over drie tot vijf jaar uit? Dat vereist workforce planning. AI heeft immers directe gevolgen voor de samenstelling van teams en de manier waarop die het werk doen.’

De AI-strategie van Kennedy Van der Laan past op een T-shirt. Jan-Willem Siebers: ‘Die hebben we vorig jaar gedefinieerd en luidt: AI met de menselijke maat. Goed getrainde medewerkers, in samenspel met gecureerde content en passende tools, zijn essentieel om tot verantwoorde, efficiënte en voor cliënten en medewerkers effectieve inzet van AI te komen. Daarin zien wij drie belangrijke pijlers: slim met AI, AI-proposities en AI in de backoffice.’

KvdL heeft de nodige ervaring met technologie, zowel in het eigen kantoor als in het adviseren van cliënten, verduidelijkt Siebers. ‘Dan zie je ook waar nieuwe technologieën vaak stuklopen, zeker bij kennisintensieve organisaties. Dat is meestal niet de techniek, maar adoptie: het er echt mee

gaan werken. Daarom kijken we niet alleen naar tooling, maar ook naar werkprocessen.’

Hogan Lovells noemt technologie ‘een centrale factor’, aldus Victor de Vlaam. ‘Het stelt ons in staat efficiënter te opereren en onze manier van werken verder te ontwikkelen en cliënten beter te bedienen in een snel veranderende markt. Daarnaast speelt schaal een belangrijke rol in onze professie en dienstverlening. Dat is onder meer een reden voor de combinatie met Cadwalader.’

NautaDutilh is druk bezig een strategie te ontwikkelen voor de komende jaren, doet Ruud Smits uit de doeken. Waar wil het kantoor staan? ‘Daar zitten we nu middenin. Het belangrijkste is eigenlijk dat we de adoptie van AI op de juiste manier gestalte geven. Dat onze mensen AI-tools goed en verantwoord gebruiken, zodat ze er vertrouwd mee raken en zich meer kunnen toeleggen op de essentiële onderdelen van het advocatenwerk.’

NautaDutilh kiest er nadrukkelijk voor om AI waar mogelijk toe te passen, zegt Smits. ‘Het gebruik ervan is echter geen verplichting, maar een kwestie van professionele autonomie en verantwoordelijkheid van de medewerker.’

Saga



Saga is gedreven door samenwerking: een wereldwijd team dat verenigd is door de overtuiging dat AI-technologie advocaten moet dienen en versterken, zodat zij zich kunnen richten op wat het belangrijkste is: mensen, ethiek en impact.

Saga AI Platform – Een veilige, AVG-conforme omgeving, speciaal ontwikkeld voor juridische workflows binnen advocatenkantoren, belastingadvieskantoren en juridische afdelingen. Het platform biedt onder meer toegang tot de beste taalmodellen, promptbibliotheken, slim drafting, agentic workflows, juridisch onderzoek en grootschalige documentanalyse - allemaal toegankelijk via de Saga webapplicatie of Word Add-in.

Saga Amplify – Een gestructureerd trainings- en adoptieprogramma dat juridische professionals helpt vertrouwen op te bouwen in AI. Via praktische sessies leren advocaten hoe zij Saga op een soepele en verantwoorde manier kunnen integreren in hun dagelijkse werk.

Van adoptie naar integratie

Succesvolle inzet van AI binnen de advocatuur draait niet alleen om technologie, maar vooral om mensen, processen en doelgerichtheid. Wij begrijpen dat niet ieder kantoor een eigen innovatieteam heeft die al ervaring heeft opgedaan in het uitrollen van AI binnen een organisatie. Met Saga Amplify helpen we kantoren de echte adoptiedrempels te overwinnen door AI duurzaam te integreren in de organisatie en cultuur.

Allereerst bieden we de tijd en structuur om Saga stapsgewijs te introduceren, zodat teams zich op hun eigen tempo kunnen aanpassen via een gefaseerde implementatie.

Vervolgens stemmen we elke implementatie af op de strategische doelen van het kantoor – zodat Saga bijdraagt aan de kernwaarden en langetermijnvisie van de organisatie.

Tot slot stimuleren we gebruikers actief om hun ervaringen te delen, waardoor interne ambassadeurs ontstaan die AI valideren en normaliseren als een vast onderdeel van het dagelijkse werk.

Een partnerschap gebaseerd op vooruitgang

Saga's missie is het ontwikkelen van mensgerichte technologie die juridische workflows optimaliseert. Kantoren die voor Saga kiezen, adopteren niet alleen technologie; ze omarmen een toekomstgerichte samenwerking, gebaseerd op vertrouwen, innovatie en gedeelde groei.

Benieuwd naar wat Saga voor jouw kantoor kan betekenen?

Laten we iets inplannen.

Tjeu Cox is co-founder van Saga en bespreekt graag de laatste ontwikkelingen op het gebied van AI.



Vertrouwd door

400+
Juridische teams

20+
Landen



florent stek

akd

YSQUARE
DISPUTE RESOLUTION

LoGro

MAAK
ADVOCATEN

RESOR

nysingh

HABRAKEN ruten

RUTGERS & POSCH

IK
KOSTER

LXA
ATTORNEYS



Sommige klanten willen dat overigens per se niet. Om daarover duidelijkheid te scheppen, zijn de algemene voorwaarden van het kantoor per 1 juni aangepast: in principe passen wij AI toe in ons werk, maar NautaDutilh blijft verantwoordelijk voor het eindproduct.'

Pels Rijcken heeft bewust gekozen voor een gefaseerde aanpak: eerst de cyberveiligheid op orde, dan beleidsontwikkeling en bewustwording binnen de organisatie en vervolgens de feitelijke inzet van AI-tools. Uitgangspunt is dat nieuwe technologie moet voldoen aan strikte eisen op het gebied van veiligheid en privacy, verklaart Sandra van Heukelom. 'We toetsen onder meer of data in Europa blijven, de privacy geborgd is en of er risico's zijn op overname door Amerikaanse partijen.'

Het doel van de inzet van AI is volgens Van Heukelom niet primair efficiencywinst, maar het waarborgen van hoogwaardige dienstverlening. 'Onze cliënten komen bij ons voor kwaliteit. Daar doen we geen concessies aan.'

Frank Zandee van HVG Law gebruikt een metafoer om de strategie van zijn kantoor te verbeelden. 'We zijn liever een roeiboot dan een tanker. Wij kiezen bewust voor kleine stappen. Grootschalige implementatie zonder uniforme werkwijze brengt risico's met zich mee. Door stap voor stap te werken, houden we controle.'

Belangrijk onderdeel van hun aanpak is opleiding en training, zet Zandee uiteen. 'Zonder de juiste kennis en cultuur kun je wel een goede tool hebben, maar komt toepassing toch niet van de grond. Vandaar die roeiboot. In kleine groepen beginnen en de aanpak laten meegroeien met wat aantoonbaar werkt.'

HVG Law heeft vestigingen in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Eindhoven, New York, Chicago en San Jose. Het bedrijf telt 160 advocaten en notarissen, waaronder achttien partners en heeft een omzet van € 55 miljoen. Managing partner is Frank Zandee.

Waar de roeiboot heen vaart, is vooralsnog ongewis. HVG Law heeft niet gekozen voor een stip op de horizon. Zandee: 'Die stip verschuift voortdurend. Ontwikkelingen gaan zo snel dat je flexibel moet blijven. We hebben wel richting, maar passen die continu aan.'

Harmen Holtrop van Loyens & Loeff heeft een vergelijkbare aanpak. 'We bouwen AI stap voor stap in onze dienstverlening in. AI wordt een integraal onderdeel van ons dagelijks werk. Drie jaar geleden keek iedereen nog de kat uit de boom, maar nu is het onderdeel van de praktijk. Daarom hebben we een team opgezet dat continu kijkt hoe AI kan worden toegepast in de business.'

Ook bij Van Doorne hebben ze een 'multidisciplinair AI-team', meldt Sjoerd Kamerbeek. 'Daarnaast zijn in de praktijkgroepen advocaten aangewezen die een groot deel van hun tijd aan AI besteden. Onze strategie is tweeledig. Aan de ene kant ligt de nadruk op commerciële en strategische toepassing van AI. Aan de andere kant hebben we duidelijke kaders opgesteld voor verantwoord gebruik, inclusief uitgebreide richtlijnen en veiligheidsmaatregelen.'

Medewerkers: succesvolle adoptie is essentieel

Een succesvolle introductie van AI vereist de medewerking van het volledige kantoor, benadrukken de managing partners. Dat is niet altijd eenvoudig.

Waar de ene partner nieuwe technologie omarmt, toont de ander zich terughoudend. En tijdens de verbouwing is de winkel gewoon open.

Het woord 'adoptie' wordt veelvuldig gebezigd. Aanschaf van state-of-the-arttechnologie is één ding, maar als slechts een enkeling ermee om weet te gaan, blijkt het toch een kat in de zak. Dirkszager realiseert zich dat ten volle, zegt Ronald van Wetering. 'We investeren continu in opleiding. Iedereen volgt trainingen en we hebben medewerkers vrijgemaakt als aanjagers. In alle geledingen van het kantoor. Mensen van business services, maar

ook juristen. Het is geen eenmalige inspanning; je moet permanent blijven leren. Je kunt niet volstaan met een cursus prompts en denken dat je het daarmee redt.'

Training en opleiding hebben prioriteit, stelt PwC-accountant Rik Blokhuis. 'Daar kun je niet mee wachten. Niet alleen vanwege de technologie zelf, maar ook vanwege de ontwikkeling van medewerkers. Je moet mensen blootstellen aan AI en hen leren ermee te werken.'



Kennedy
Van der Laan

Kennedy Van der Laan is gevestigd in Amsterdam, telt 130 advocaten, van wie 22 partners en heeft een omzet van € 40 miljoen. CEO is Jan-Willem Siebers.

LOYENS & LOEFF
Law & Tax



Loyens & Loeff heeft kantoren in Amsterdam, Rotterdam, Brussel, Luxemburg, Parijs, Londen, Zürich en New York. De firma telt 812 advocaten, onder wie 127 partners. De omzet bedraagt € 435 miljoen. Managing partner is Harmen Holtrop.

Jan-Willem Siebers van Kennedy Van der Laan noemt training en opleiding de belangrijkste pijlers. 'Iedereen heeft een verplichte training doorlopen. De ethische kant en de risico's, het belang van de menselijke check en de menselijke maat: dat zijn integrale onderdelen van die training, en dat blijven we uitdragen. Bij technologie zie je vaak: als je de adoptie onderschat, blijft het bij een mooie belofte. Zeker in een ambachtelijke praktijk, met deadlines en tijdsdruk. Dan is het verleidelijk vast te houden aan hoe je het geleerd hebt. Als je nieuwe tooling introduceert, moet je extra aandacht besteden aan adoptie. Het moet supermakkelijk zijn en direct waarde toevoegen.'

'We investeren voortdurend in onze mensen en het ontwikkelen van vaardigheden en bewustzijn, zodat iedereen effectief met AI kan werken,' zegt Victor de Vlaam van Hogan Lovells. Ook nieuwkomers krijgen die ambitie met de paplepel ingegoten. 'Vanaf dag één maken we nieuwe medewerkers vertrouwd met onze legal tech toepassingen. We verwachten dat zij die tools omarmen, maar wel op een verantwoorde manier. Het hoort bij de moderne uitoefening van het vak.'

Carlos Pita Cao van AKD benadrukt de sturende rol van de partners bij de adoptie. 'Succesvolle adoptie hangt af van de mate waarin partners het gebruik bevorderen binnen hun teams. We hebben verplichte opleidingsprogramma's, van partner tot support staff. En we werken met "champions" per sectie, voor peer support.'

Het is niet per se zo dat junioren nieuwe technologie enthousiaster omarmen dan hun oudere collega's, constateren de diverse managers. Dat verschilt per persoon en niet zozeer per leeftijd, weet Harmen Holtrop van Loyens & Loeff. 'Belangrijk is dat mensen ervaren hoe AI hun werk kan verbeteren. Uiteindelijk draait het om kwaliteit. Daarom investeren we ook in training en duidelijke richtlijnen voor onze mensen.'

Sandra van Heukelom van Pels Rijcken ziet evenmin grote verschillen tussen jonge en oudere advocaten. 'Belangrijker dan dat is de overtuiging of AI-tools je kunnen helpen te excelleren of niet. Op dat punt zie ik wel verschillen. Mensen die in het handwerk geloven, in boeken, in het voeden van de eigen kennis en van daaruit verder redeneren, ja, die staan wat terughoudend tegenover de inzet en kwaliteit van AI. Maar het voordeel is ontegenzeggelijk dat het sneller gaat en dat de output steeds beter wordt.'

Advocaten zijn niet per definitie digitaal onderlegd, ook jonge mensen niet, merkt Erik Vorst van CMS op. 'Het gaat niet vanzelf. Wij investeren daarom veel in training en begeleiding. We hebben een adoptieprogramma opgezet en willen daar nu verder in versnellen. Dat doen we onder andere via werving, beoordelingscriteria en het toevoegen van nieuwe rollen. In elke praktijkgroep moeten use cases worden ontwikkeld, want het gebruik verschilt per afdeling.'

Evident is dat het gebruik van digitale technologie andere eisen stelt aan medewerkers. De kantoren hanteren richtlijnen zodat mensen weten waaraan ze zich dienen te houden. Bij Pels Rijcken zijn die richtlijnen nog in de maak, met als uitgangspunt dat de advocaat eindverantwoordelijk is. Sandra van Heukelom: 'Er wordt gewerkt aan protocollen die vastleggen welke controles van stagiairs, medewerkers en eindverantwoordelijken worden verwacht. We denken bijvoorbeeld aan reflectieparagrafen waarin stagiairs expliciet verantwoordelijk hoe zij tot hun conclusies komen. En er moet altijd een eindtoets plaatsvinden door een ervaren advocaat.' HVG Law heeft een 'AI code of conduct' opgesteld. 'De wijze waarop er met AI kan en moet worden gewerkt, hebben wij vastgelegd. Dit om meerdere redenen, waaronder ook de opleiding van onze medewerkers en natuurlijk de veiligheid en controle. De advocaat blijft te allen tijde eindverantwoordelijk,' licht Frank Zandee toe.

Ook Loyens & Loeff verbiedt de eigen advocaten het stuur uit handen te geven. Harmen Holtrop: 'Het gaat er niet alleen om wat wel of niet mag, maar vooral om hoe je AI verantwoord gebruikt. Je moet altijd blijven analyseren en verifiëren wat een AI-tool oplevert. Het is een samenspel: expert-machine-expert. De input komt van de expert en die moet het resultaat ook controleren.'

Onder invloed van AI kijken kantoren inmiddels met andere ogen naar stagiairs. Die dienen extra competenties mee te brengen. AI-geletterdheid wordt een basisvereiste, meent Frank Zandee. 'Jongeren moeten begrijpen wat AI kan en vooral ook wat niet. Het belangrijkste, los van vakkennis, zijn nieuwsgierigheid en kritisch vermogen. AI-vaardigheid is leerbaar; die houding minder.'

Op dit moment gelden er nog geen nieuwe eisen, maar die komen er wel, denkt Harmen Holtrop. 'We verwachten in de toekomst dat nieuwe medewerkers goed met AI kunnen werken. Universiteiten besteden daar nu nog te weinig aandacht aan.'



• NautaDutilh

NautaDutilh heeft kantoren in Amsterdam, Londen en New York. Er werken 220 advocaten, onder wie 59 partners. De omzet in 2025 bedroeg € 184,2 miljoen. Ruud Smits is één van de drie managing partners, naast Sandra Spek en Michaëla Ulrici.

PELS RIJCKEN



Pels Rijcken & Droogleeve Fortuijn is gevestigd in Den Haag, telt 207 advocaten, onder wie 37 partners en boekte vorig jaar een omzet van € 74,1 miljoen. Managing partner is Sandra van Heukelom.

Tegelijkertijd dienen nieuwkomers ook ervaring op te doen met het klassieke hand- en denkwerk, zodat ze niet worden overgeleverd aan algoritmes. Dat is één van de grootste uitdagingen, zegt Carlos Pita Cao. 'We moeten junioren bewust meenemen: werken met AI, maar ook begrijpen hoe het vroeger ging en waarom. Als routinematig of repetitief werk wegvalt, moeten we alternatieven bieden, zoals simulaties en gerichte opleiding.'

Frank Zandee: 'We combineren het gebruik van AI met traditionele werkwijzen. Stagiairs moeten kunnen uitleggen hoe ze AI hebben ingezet, welke stappen ze hebben gezet, welke prompts ze gebruikten en hoe ze de uitkomsten hebben gecontroleerd. Zo blijft het leerproces intact.'

Ruud Smits maakt zich niet zoveel zorgen. 'Natuurlijk is het noodzakelijk om voldoende vliegreuen in de praktijk te maken. Maar je moet de waarde daarvan ook weer niet overschatten. Waar heb je meer aan, de witte raaf met encyclopedische kennis of de medewerker die in staat is om te gaan met de verschillende technologische hulpmiddelen?'

Verskillende managers verwachten dat de klassieke piramide, waarbij de top wordt gevormd door een kleine groep partners en de onderlaag door een grote groep junioren,

gaat veranderen. 'Ik denk dat we naar een andere opbouw gaan. Er zal meer gevraagd worden van ervaren advocaten en minder van junioren. Dat zal effect hebben op de piramide,' meent Carlos Pita Cao.

'De onderkant zal naar verwachting iets smaller worden, omdat contextwerk deels met behulp van AI wordt geautomatiseerd,' verwacht Frank Zandee. 'Tegelijk moet die basis breed genoeg blijven om talent op te leiden.'

Sjoerd Kamerbeek van Van Doorne: 'Onze leverage ratio verandert in de toekomst. De piramide zal aan de onderkant versmallen. Ik volg echter niet de standaardgedachte dat we nu minder junioren nodig hebben. Wij hebben misschien juist meer junioren nodig. Die adopteren AI sneller, hetgeen tot een versnelling kan leiden.'

Ook Kamerbeek onderstreept dat universiteiten en beroepsopleidingen in zijn ogen meer aandacht dienen te besteden aan het gebruik van AI. 'Het is niet realistisch dat jonge juristen pas in de praktijk voor het eerst met deze technologie in aanraking komen. Tegelijkertijd moet het onderwijs zich meer richten op analytische vaardigheden en kritisch denken, omdat standaardopdrachten eenvoudig door AI kunnen worden uitgevoerd.'

Kans of bedreiging?

Het speelveld overziend, rest de hamvraag: vormt AI voor de advocatenkantoren een kans of een bedreiging? Het zal niet verbazen dat de geïnterviewde managers in koor roepen dat het een uitgelezen kans is om sneller, beter en relevanter voor cliënten te worden. Tegelijkertijd sluiten ze hun ogen niet voor de bedreigingen.

Accountant Rik Blokhuis vindt er geen doekjes om: het businessmodel van de advocatuur komt onder druk te staan. 'De klassieke structuur – uurtje-factuur – past steeds minder goed bij een praktijk waarin technologie een steeds grotere rol speelt. Advocatenkantoren rekenen traditioneel op basis van uren. Maar als technologie werk sneller en efficiënter maakt, ontstaat de vraag: waarvoor betaalt de cliënt eigenlijk?'

Blokhuis verwacht dat kantoren zich geleidelijk bewegen richting vaste prijsafspraken. 'Value based pricing is vaak het einddoel, maar dat is voornamelijk lastig te operationaliseren. De eerste stap zal zijn dat diensten als producten worden aangeboden, met een vaste prijs.'

Het doorberekenen van de kosten is in de ogen van Blokhuis ook een opgave. 'Cliënten verwachten vaak dat AI tot lagere kosten leidt. Maar kantoren moeten investeren in veilige



Van Doorne

Van Doorne is gevestigd in Amsterdam en telt 180 advocaten, waarvan 42 partners, en nog eens veertig notarissen en fiscalisten. De omzet in 2025 bedroeg ca € 90 miljoen. Managing partner is Sjoerd Kamerbeek.

systemen, licenties, training en dataverwerking. De uitdaging is om dat te vertalen naar een prijsmodel dat ook voor cliënten acceptabel is.'

Het verdienmodel gaat inderdaad op zijn kop, verwacht ook Smits. 'We moeten nieuwe modellen bedenken. Sommige klanten willen nu juist een uurtarief, maar dan komt het efficiencyvoordeel helemaal bij hen te liggen. Wij hebben ervoor gekozen om de kantoorbrede investeringen in AI niet een-op-een in individuele zaken door te berekenen aan klanten. We gaan meer richting value based pricing, zoals dat bijvoorbeeld in de consultancy of accountancy ook al gebeurt. Er ontstaan allerlei vormen, denk aan abonnementsmodellen, vaste tarieven, al dan niet in combinatie met uurtarieven.'

Victor de Vlaam denkt dat de advocatuur verandert in 'een meer technologie gedreven business, met nog meer aandacht voor onze cliëntrelaties'. Volgens Sjoerd Kamerbeek maakt AI het mogelijk om werk anders te organiseren en schaalbaar te maken. Tegelijkertijd vraagt het om investeringen die niet direct factureerbaar zijn. 'Dat dwingt kantoren om na te denken over hun onderscheidende waarde. Die ligt in het menselijke contact. Cliënten kiezen niet alleen voor juridische kwaliteit, maar ook voor bereikbaarheid, vertrouwen en samenwerking.'

In de ogen van Erik Vorst van CMS heeft het businessmodel niet zoveel vandoen met AI. 'Het wordt vaak in één adem met AI genoemd, maar het zijn verschillende onderwerpen. De markt bepaalt uiteindelijk welk prijsmodel past bij welke opdracht. Ik verwacht niet dat AI automatisch leidt tot lagere prijzen. Diensten kunnen juist meer waarde krijgen. We bieden overigens al alternatieve prijsmodellen aan als de cliënt dat wil.

Carlos Pita Cao vindt het uurtarief niet langer passend voor alles wat AKD doet. 'Als waarde wordt geleverd in seconden, is uurtarief niet de juiste maat. Voor de portal gaan we werken met een nieuw prijsmodel dat nog onderwerp van discussie is met onze pilotcliënten.'

Kennedy Van der Laan werkt nu ook al deels met fixed prices, stelt Jan-Willem Siebers. 'Maar er zijn ook cliënten die het fijn vinden om aan het uurtarief vast te houden, omdat het houvast geeft. Dat gaat ongetwijfeld veranderen, maar het is nog te vroeg om daar iets zinnigs over te zeggen.'

AI met al brengt AI zowel kansen als bedreigingen, concludeert Ruud Smits. 'Het kan je helpen om het werk beter en interessanter te maken en te zorgen dat je als kantoor ertoe

blijft doen. Maar als je niet investeert en niet meegaat in de ontwikkeling kan het best zijn dat je aan relevantie verliest. Het is voor mij glashelder dat de advocatuur ingrijpend verandert, overigens net als veel andere beroepsgroepen.'

Ook Erik Vorst voorziet structurele verandering: advocatuur wordt een combinatie van juridisch vakmanschap en technologie. 'AI gaat niet weg. Wij zien het vooral als kans, mits je bereid bent om je aan te passen. Als we daarin slagen, kan dat bijdragen aan een hogere positie in de waardeketen. Dat staat of valt met adoptie. Wat te digitaliseren is, digitaliseren we. Maar menselijk oordeel, gevoel en creativiteit blijven essentieel. AI vervangt geen talent, maar versterkt het.' Sjoerd Kamerbeek onderschrijft dat. 'AI maakt het mogelijk om meer tijd te besteden aan de relatie met de cliënt. Dat blijft ook in een technologisch gedreven praktijk een onderscheidende factor. Voorheen keken we bij een overname naar vier overeenkomsten, als representatief voor de rest. Nu is er de mogelijkheid om informatie op te halen uit alle overeenkomsten. Daar kun je weer je advisering en je risico-beoordeling mee verrijken.'

'Uiteindelijk zie ik het vooral als een kans,' zegt Rik Blokhuis. 'De kwaliteit van dienstverlening kan verbeteren. Maar het is geen vrijblijvende ontwikkeling. Kantoren moeten nu keuzes maken: over strategie, over mensen en over hun businessmodel. Wie te lang wacht, loopt het risico achter te raken.'

Carlos Pita Cao denkt dat AI de kans biedt om beter werk te leveren aan meer cliënten. 'Dat is ondubbelzinnig goed. Het is alleen een bedreiging voor wie AI behandelt als een marketinglaag boven op het bestaande model. Het model zelf is wat verandert.'

Jan-Willem Siebers onderkent de potentie die AI biedt, maar houdt zijn kruit droog. 'Het is hard werken om de echt structurele toegevoegde waarde te zien. Iedereen die nu al precies kan voorspellen waar we over vijf jaar staan, moet je met een korreltje zout nemen. Het is nog vroeg in de wedstrijd. Voor ons is het een interessante puzzeltocht.'

AI maakt bepaalde processen efficiënter, stelt Harmen Holtrop vast, maar de kern blijft hetzelfde. 'Cliënten betalen voor inzicht, advies en de verantwoordelijkheid die wij dragen. Standaardwerk kan verdwijnen, maar complex werk blijft en wordt misschien zelfs belangrijker.'

Holtrop wijst erop dat eerdere technologische vernieuwingen zoals e-mail en internet niet tot aardverschuivingen hebben geleid. Hij ziet geen reden die nu wel te verwachten. AI kan wel leiden tot verdere schaalvergroting, denkt hij. 'De investeringen in AI zijn groot. In de Verenigde Staten zie je al megafusies. Schaal helpt bij investeringen en talent.'

Tijdig reageren is cruciaal, betoogt Frank Zandee. 'AI is een kans voor wie snel stappen wil en kan zetten en een risico voor wie te lang wacht. Wie op tijd investeert in kennis, cultuur, opleiding en begeleiding, profiteert. Wie te laat instapt, loopt het risico achter te raken.'

Urios bestaat 25 jaar!

Al 25 jaar een betrouwbaar, onafhankelijk en op gebruikers gericht pakket.
Daar plakken we graag nog heel veel jaren aan vast.

Wij bedanken onze huidige en oud-gebruikers voor hun vertrouwen
in Urios al deze jaren.

Bel 072 512 22 05
of kijk op www.ursos.nl



**Business builder
en talent tracker.**

Content Charisma Video (CCV).
Reserveer op LegalTube.nl, bel ons direct **024 - 360 66 83** óf mail@capitalmediaservices.nl

Doe de legalPA-test:

legalPA
jouw persoonlijke assistent

- 1 Stel LegalPA een uitdagende juridische vraag waarvan u het antwoord al kent
- 2 Vergelijk het antwoord met uw eigen analyse
- 3 Trek uw conclusie



Gratis proefmaand

Meer dan **600 advocaten** gingen u voor

www.legalPA.ai



Glenda Raap
— beeld Femke van den Heuvel

Nevenfuncties verbreden je horizon

— door **Francisca Huijting-Mebius**

Naast de drukke advocatenpraktijk een bestuursfunctie binnen een vereniging? Het kost tijd, maar levert veel op, zeggen advocaten. ‘Het is goed voor je ontwikkeling dat je verder kijkt dan alleen je eigen kantoor, je eigen bureau en je eigen zaken.’

Familierechtadvocaat Glenda Raap (45) kan met recht een duizendpoot worden genoemd. Naast haar dagelijkse praktijk en het partnerschap bij Cleerdin & Hamer is ze nu ruim drie jaar voorzitter van de vereniging Familie- en erfrecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS), sinds 2016 trainer vaardigheden en vanaf 2021 hoofddocent leerpraktijk Familierecht bij de beroepsopleiding. Daarnaast traint ze twee keer per week het atletiekteam van haar elfjarige zoon en richtte ze achttien jaar geleden samen met haar zus Stichting Amani op voor arme gezinnen in Kenia. Nevenfuncties zijn daarmee een wezenlijk onderdeel van haar leven geworden en ze zou niet anders willen. ‘Je leert er ongelooflijk veel van en het verbreedt je blik.’

Die maatschappelijke betrokkenheid loopt als een rode draad door haar leven. ‘Ik heb altijd een sterk rechtvaardigheidsgevoel gehad. Dat is ook de reden dat ik rechten ben gaan studeren.’ Toen ze al werkte als familierechtadvocaat besloot Raap onbetaald verlof te nemen om vrijwilligerswerk te doen in een weeshuis in Kenia. Ze zag de armoede van dichtbij en wilde iets structureels doen. De stichting die toen werd opgericht, ziet op het stimuleren van zelfvoorzienendheid en ondersteunt daarvoor gezinnen. Door de kinderen onderwijs te laten volgen, van kleuter tot universiteit. Maar ook door bijvoorbeeld te helpen met het opzetten van kleine *shops*, zodat een eigen inkomen kan worden gegeneereerd. ‘Als je dan ziet dat kinderen uiteindelijk een opleiding afronden en nu hun eigen gezin kunnen onderhouden, dan denk ik: dit heeft echt betekenis gehad.’

Volgens Raap ligt juist daar de waarde van nevenfuncties: ze halen je uit de dagelijkse praktijk. Dat geldt ook voor haar bestuurswerk binnen de advocatuur. Al vroeg werd zij actief binnen de plaatselijk jonge balie en later bestuurslid bij de Stichting Jonge Balie Nederland. Ook heeft ze in het college van afgevaardigden (CvA) gezeten. De voorzittersrol binnen de vFAS was, toen ze daarvoor werd gevraagd, dan ook een

logische stap. ‘Ik vind het interessant om breder te kijken en te zien wat er speelt binnen de advocatuur. En ik vind het belangrijk om bij te dragen aan het maatschappelijk debat. Als je ergens een mening over hebt, of wilt dat er iets verandert, dan moet je ook bereid zijn om daaraan een bijdrage te leveren. Dan kun je niet alleen maar naar anderen kijken.’

ZICHTBAARHEID

Sportrechtadvocaat Frans de Weger (48), oprichter van BMDW Advocaten in Haarlem, is nog stelliger over het nut van nevenfuncties. Zijn nevenactiviteiten binnen de sport hebben hem enorm geholpen om zijn netwerk uit te breiden, kennis op te doen binnen het sportrecht en zijn advocatenpraktijk te laten groeien. ‘Sportrecht bestond twintig jaar geleden nog amper binnen de advocatuur,’ zegt hij daarover. ‘Dan moet je zelf zichtbaar worden in dat vakgebied.’

De Weger is tegenwoordig een gevestigde naam in het sportrecht. Hij is voorzitter van de Vereniging voor Sport en Recht (VSR) en medeoprichter van het wetenschappelijk tijdschrift *Voetbal- & Sportjuridische Zaken*. Ook is hij al meer dan tien jaar arbiter bij het hoogste internationale arbitragehof voor de sport, het Court of Arbitration for Sport (CAS), en sinds 2021 voorzitter van de FIFA Dispute Resolution Chamber. Sinds dit jaar zit hij daarnaast in de raad van advies van de Nederlandse Dopingautoriteit.

Tijdens zijn rechtenstudie werd hij gegrepen door het vak sport en recht. Hij besepte al snel dat hij een netwerk moest opbouwen, wilde hij daar een advocatenpraktijk in opbouwen. Een van zijn eerste nevenfuncties was die van juridisch secretaris bij het Instituut Sportrechtspraak (ISR), dat destijds net was opgericht. Via de jaarcongressen van de VSR leerde hij mensen kennen uit het vakgebied. Eerst zat hij in een lustrumcommissie van de VSR, in 2022 werd hij voorzitter van de vereniging. ‘Een bestuursfunctie binnen een vereniging is een mooie opstap naar een groot netwerk, zeker

Advocaat-medewerker (senior) Ondernemingsrecht

Adviespraktijk | Litigation | Herstructurering & Insolventie | Contractenrecht

HerikLegal is een middelgroot advocatenkantoor in Rotterdam (circa 40 advocaten) dat zich richt op het midden- en het grootzakelijke bedrijfsleven. Wij bieden onze cliënten advies op hoog niveau en onze medewerkers een plezierige werkomgeving met een goede balans tussen werk en privé.

Voor onze secties Ondernemingsrecht en Insolventie zijn wij op zoek naar

- een ruim ervaren (> 10 jaar) advocaat met partnerambities;
- gespecialiseerd in het ondernemingsrecht, procesrecht, faillissementsrecht en contractenrecht;
- een teamplayer.

Contact

Voor nadere informatie kunt u vertrouwelijk contact opnemen met:

Shanta Louer (shanta.louer@heriklegal.nl, 06-10081996); of
Carl Hamm (carl.hamm@heriklegal.nl, 06-53370013).

heriklegal.nl



Civiele cassatie

Door zijn specialistische kennis, betrokkenheid en jarenlange ervaring - al meer dan 40 jaar betrokken bij baanbrekende jurisprudentie - is AantjesZevenberg de partij voor cassatie in civiele zaken.

mr. J.C. Zevenberg

Cassatieadvocaat

zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

mr. K. Aantjes

Adviseur

aantjes@ aantjeszevenberg.nl

AantjesZevenberg

ADVOCATEN

aantjeszevenberg.nl

CONTENT CHARISMA AWARDS 2026



Uitstraling die blijft

Genomineerde categorie: visuele uitstraling

Architectuur Droomhuis



Jambo Safari Club



Wijn & Stael Advocaten



Bekijk eind deze week op LegalTube.nl wie de categoriewinnaar wordt!

in een niche of een rechtsgebied in ontwikkeling. Voor jonge advocaten die een niche willen opbouwen, kunnen bestuursfuncties een vliegwiel zijn.'

Mirjam Pieters (30), ondernemingsrechtadvocaat bij Wybenga Advocaten in Rotterdam en voorzitter van de Jonge Balie Rotterdam, erkent dat. Al zit volgens haar de waarde van zulke functies vooral in de ervaring zelf. 'Je werkt intensief samen met een kleine groep mensen. Daardoor leer je elkaar goed kennen. Dat is prettig binnen een solistisch beroep als de advocatuur.'

Een nevenfunctie vraagt bovendien andere vaardigheden dan het dagelijkse juridische werk. 'Je moet soms veel praktischer nadenken: wat moet er nog geregeld worden, hoe krijgen we dit voor elkaar?' Die afwisseling spreekt haar aan. 'Je bent op een heel andere manier bezig en dat haalt je even uit je dagelijkse werk.'

Verder ziet zij de maatschappelijke component als een belangrijk onderdeel van nevenwerk. Toen ik als Commissaris Opleidingen voor de Jonge Balie Rotterdam sprekers voor lezingen moest regelen, nodigde ik bewust mensen uit die zich bezighouden met maatschappelijke onderwerpen. Om advocaten breder te laten nadenken over wat het recht nou eigenlijk is en wat het betekent om advocaat te zijn. In de commerciële praktijk kom je gemakkelijk in een soort tunnelvisie terecht. Het is goed om dat te doorbreken.'

Daarnaast is het volgens haar ook gewoon goed om iets voor anderen te doen zonder daar direct zelf voordeel uit te halen. 'Mijn vader is bijvoorbeeld nog altijd ieder jaar vrijwilliger bij de avondvierdaagse, ondanks dat zijn kinderen allang van de basisschool af zijn.'

BREDERE VRAAGSTUKKEN

Bestuurswerk voor een specialisatievereniging kent vele facetten die ook doorwerken in de eigen praktijk, aldus advocaten. 'We moeten zorgen voor permanente educatie voor onze leden en we organiseren *events* voor de sociale cohesie en de betrokkenheid bij elkaar,' vertelt Raap. 'Die verbinding is belangrijk voor elke advocaat, maar voor familierechtadvocaten misschien nog wel meer omdat wij bij uitstek moeten samenwerken met elkaar. Dan helpt het dat je weet wie de ander is en dat je elkaar kunt bellen indien nodig. Als ik een zaak moet doen met een advocaat die ik niet ken, is dat lastiger. Overleg is heel belangrijk, ook al behartig je natuurlijk altijd de belangen van je eigen cliënt. Je moet als familierechtadvocaat zaaksoverstijgend kunnen werken en denken, zeker als er kinderen in het spel zijn.'



Frans de Weger
— beeld Martijn Gijsbertsen

Dan is het prettig dat je als professionals goed kunt samenwerken op basis van vertrouwen. Dat proberen we middels de vFAS te creëren door op een informele manier bij elkaar te zijn, zoals op het jaarlijkse congres.'

Daarnaast dwingen bestuursfuncties de advocaten om na te denken over bredere vraagstukken. Hoe krijg je jonge advocaten gespecialiseerd en betrokken? Hoe krijg je ook de sociale advocatuur gespecialiseerd? Hoe blijven advocaten zich ontwikkelen na de beroepsopleiding?

Nevenfuncties binnen juridische verenigingen houden je inhoudelijk ook scherp, zegt De Weger. 'Het dwingt je om ontwikkelingen bij te houden en dieper na te denken over onderwerpen. Je ziet nieuwe trends ontstaan en doet inspiratie op. Dat werkt weer door in je praktijk.'

Als voorbeeld noemt hij sportrechtcongressen in het buitenland. 'Als ik daar ben, valt me op ze dat ze vaak toch wat voorlopen op Nederland, denk met name aan de onderwerpen die op die congressen behandeld worden. Ik gebruik dat dan weer voor onze eigen congressen. Met de vereniging organiseren we inmiddels ook *legal workshops*. Daarmee doe je dan weer kennis op van specifieke materie binnen het sportrecht, denk aan tuchtprocedures, doping of CAS-procedures. Voor je advocatenpraktijk binnen de sport is dat van grote toegevoegde waarde.'



Mirjam Pieters
— beeld Sjoerd van der Hucht

Een andere vraag waar de verenigingen hard mee bezig zijn: hoe zorg je ervoor dat je als vereniging relevant bent en blijft en dat mensen het bestuurdersstokje over willen nemen? Dat is volgens Raap een uitdaging, helemaal sinds de coronapandemie. 'Mensen zijn sindsdien wat meer teruggetrokken in hun eigen wereldje. En er zijn meerdere verenigingen: voor welke kies je dan?'

BALANS BEWAKEN

Werving en transparantie over het werk zijn in dat kader van belang. Het voorzitterschap van de vFAS kost Raap ongeveer drie dagen per week. 'Daar staat een vergoeding tegenover, maar financieel is dat natuurlijk iets anders dan drie dagen declarabel werken.' Daarnaast heeft zij een gezin met twee jonge kinderen en een drukke praktijk. 'Overal schiet je wel eens tekort. Dat is soms lastig, maar moet je accepteren.'

Ook De Weger is eerlijk over die nadelen. Vrijwel al zijn nevenfuncties zijn onbetaald of leveren hooguit een onkostenvergoeding op. 'En het kost vaak meer tijd dan vooraf gedacht.' Voor zijn voorzitterschap van de VSR is hij naar eigen schatting gemiddeld zeven à acht uur per maand kwijt, maar rondom congressen of evenementen loopt dat snel op. 'Vergaderingen vinden meestal 's avonds plaats, de voorbereiding gebeurt tussendoor. Daarom is het essentieel om

keuzes te maken. Je moet de balans blijven bewaken. Je kunt niet alles gratis doen. In het begin van je carrière ligt het gevaar op de loer om overal ja op te zeggen. Zeker wanneer een functie inhoudelijk interessant klinkt.' Nu bekleedt hij alleen nog functies die hij echt inhoudelijk interessant vindt. 'Anders staat het niet meer in verhouding tot je praktijk.'

Pieters waarschuwt voor een te instrumentele blik op nevenfuncties. Zeker studenten en jonge professionals voelen druk om hun cv op te bouwen, maar dat is niet de juiste motivatie, vindt zij. 'Het is belangrijker om jezelf af te vragen of een functie bij je past en of je het leuk vindt om te doen. Die vraag is in de advocatuur extra relevant, omdat de werkdruk al hoog genoeg is. Je hebt gewoon een drukke baan en je doet zo'n nevenfunctie ernaast. Dus ren jezelf niet voorbij.'

Zelf ziet ze haar rol als voorzitter vooral als faciliterend: andere bestuursleden ruimte geven om

hun functie op hun eigen manier in te vullen. 'Je moet ook in een functie groeien. Ik denk dat vooral jonge vrouwelijke professionals soms de lat hoog leggen en verwachten dat ze iets volledig moeten kunnen voordat ze eraan beginnen. Dat hoeft niet. Je mag dingen spannend vinden, maar laat je er niet te veel door tegenhouden.' Juist daarin kunnen nevenfuncties waardevol zijn, zegt Pieters. 'Ze bieden een relatief veilige omgeving om ervaring op te doen met organiseren, leidinggeven, spreken voor groepen of het maken van beleidskeuzes. Vaardigheden die uiteindelijk ook binnen de advocatuur van pas komen.'

Raap beaamt dat. 'Je ontwikkelt jezelf op een manier die je in je dagelijkse praktijk niet snel doet. En naarmate je tijd beperkter wordt, leer je beter plannen.'

Daarom geeft zij ook al jaren atletiektraining aan een groep van 25 jongens. 'Het is prachtig om te zien hoe kinderen groeien in zelfvertrouwen doordat ze zichzelf verbeteren. Atletiek draait veel minder om competitie met anderen en meer om je eigen ontwikkeling.'

Haar boodschap aan collega's is helder: 'Ga het vooral doen. Het is verrijkend, leerzaam en belangrijk voor de toekomst van de beroepsgroep. Verenigingen, opleidingen en maatschappelijke organisaties kunnen alleen blijven bestaan als mensen bereid zijn zich ervoor in te zetten.'

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record van de afgelopen 25 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mr. H.J.W. Alt
Bezoekadres: Statenlaan 28, 2582 GM Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | E: alt@altkamboer.com | I: www.altkamboer.com



Test uw charisma & ontvang direct uw analytics.

Versterk uw persoonlijke uitstraling met de beste tool van dit moment.
Nu nog kosteloos beschikbaar.

In slechts 10 gerichte vragen krijgt u een scherp inzicht in uw krachtprofiel.
Na afronding ontvangt u direct een op maat gemaakte analyse per mail.

Doe uw test op LegalTube.nl

Vragen?

Neem contact op via mail@capitalmediaservices.nl óf bel 024 - 360 66 83

BEPERKT AANTAL VILLA'S

Investeer in schaarse kustgrond

UW EIGEN KUSTVILLA

BEKUK HIER DE BROCHURE



de schouwse valleien
BURGH-HAAMSTEDE

- LUXE vrijstaande 4-, 6- en 8-persoons kustvilla's
- Vanaf € 434.800,- v.o.n excl. BTW
- Gelegen op EIGEN GROND
- Geschikt voor eigen gebruik en verhuur
- Mogelijkheid voor aantrekkelijk verhuurrendement



Interesse? Bel team de Schouwse Valleien | 0111 - 218 020 deschouwsevalleien.nl

Let op! U belegt buiten AFM-toezicht. Geen vergunningplicht voor deze activiteit.

Ook bij rechtshulp is de drempel voor vrouwen hoger

— door **Daphne van Dijk**

Voor een groeiende groep vrouwen blijkt de weg naar juridische hulp ingewikkeld. De vrouwenrechtswinkel probeert te helpen, met steun van advocaten.

‘Uit de Nota gendergelijkheid van de gemeente Amsterdam (2019-2022) weten we dat vrouwen minder snel juridische hulp zoeken, terwijl ze veel rechtsproblemen ervaren,’ zegt Nathalie Dijkman, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Rechtswinkels. ‘Vrouwen blijven niet dezelfde toegang tot het recht te hebben als mannen. De drempel is hoger – cultureel, psychologisch, maar soms

ook praktisch door taalbarrières of afhankelijkheid van een partner. Vrouwen blijven meer onder de radar.’

De rechtswinkel ontstond in de jaren zestig als initiatief van universiteitsstudenten, sociaal advocaten en de zogeheten rechtshulpklokken. De eerste specifiek op vrouwen gerichte rechtswinkel werd opgericht in de jaren tachtig in Nijmegen. Waar algemene rechtswinkels zich richten

op een breed publiek, focussen vrouwenrechtswinkels zich expliciet op vrouwen. Inmiddels zijn verspreid over Nederland vijf vrouwenrechtswinkels: Amsterdam, Nijmegen, Maastricht, Leiden en Utrecht.

‘De vrouwenrechtswinkel bedient een heel belangrijke en grote doelgroep. Vrouwen kampen met specifieke rechtsproblemen rond echtscheidingen en huiselijk geweld – volgens de Nota gendergelijkheid heeft 45 procent van de Nederlandse vrouwen in hun leven fysiek of seksueel geweld ervaren – maar ook met ontslag en discriminatie op het werk. Een van de meest gestelde hulpvragen in een stad als Amsterdam gaat bijvoorbeeld over afhankelijk verblijfsrecht. Vrouwen

zijn bang om hun recht in Nederland te blijven te verliezen als ze scheiden van hun man. Ook vragen over huiselijk geweld komen veel voor, net als vragen van vrouwen die bang zijn om de voogdij te verliezen bij echtscheiding.’

LAAGDREMPELIG

De problematiek waarmee juist vrouwen komen, is vaak complex en raakt meerdere rechtsgebieden tegelijk. ‘Hoevel vrouwenrechtswinkels openstaan voor iedereen, blijkt een deel van de doelgroep extra kwetsbaar. Persoonlijke begeleiding blijft daarom cruciaal. Je kunt tegen een vrouw wel zeggen dat ze het recht heeft om van haar man te scheiden, maar je moet ook meedenken waar ze vervolgens kan wonen. Spreekuren vinden bewust plaats in wijken waar de behoefte het grootst is. Er is veel animo om vrouwen in hun eigen taal te woord te staan, door vrouwelijke adviseurs. In steden als Amsterdam werken vrouwenrechtswinkels bewust met vrijwilligers die meerdere talen spreken. Dat verlaagt de drempel.’

Anders dan het Juridisch Loket, dat voornamelijk adviseert en doorverwijst, zijn rechtswinkels naar eigen zeggen extra laagdrempelig en gaan ze vaak een stap verder. ‘De vrijwilligers zijn rechtenstudenten en nemen de tijd om een zaak uit te zoeken,’ zegt Dijkman. ‘Ze schrijven bezwaarschriften, gaan soms mee naar zittingen en begeleiden cliënten gedurende het proces, want je hebt natuurlijk niet altijd een advocaat nodig. En er geldt geen inkomensgrens zoals bij het Juridisch Loket – iedereen kan binnenlopen. Ik heb niet het idee dat we in elkaars vaarwater zitten. We zitten ook in overleggen met elkaar en we proberen elkaar aan te vullen. Samen met sociaal raadsliden vormen we de drie belangrijkste eerstelijnsrechtshulpverleners.’



Nathalie Dijkman



Advocaten adviseren soms op de achtergrond en komen in beeld als er moet worden doorverwezen. ‘Dat is dan doorgaans naar sociaal advocaten die ervaring hebben met het familierecht, arbeidsrecht of socialezekerheidsrecht. De vrouwenrechtswinkels kunnen sommige advocaten ook bellen voor advies. Of er commerciële kantoren zijn waarnaar wordt doorverwezen? Niet dat ik weet, maar het zou geweldig zijn – mits met de juiste expertise. Er zijn wel commerciële kantoren die trainingen aanbieden.’ Vrouwenrechtswinkels opereren met minimale middelen. Spreekuren vinden vaak plaats in bibliotheken of buurthuizen – er is doorgaans geen kantoor dat van negen tot vijf is geopend. Veel initiatieven draaien volledig op vrijwilligers

en hebben een klein jaarbudget, bijeengebracht door subsidies of donaties. ‘Maar dat is afhankelijk van financiering en capaciteit. Het opzetten van een nieuwe rechtswinkel kost tijd en geld.’

De behoefte is er in ieder geval. Sterker nog: volgens Dijkman groeit die. ‘We leven in een tijd waarin de positie van vrouwen weer onder druk staat. Er zijn niet voor niets Dolle Mina’s die aandacht vragen voor de groeiende *manosphere* die vrouwen bewust in een onderdrukte positie plaatst. Juist nu is het belangrijk dat er plekken zijn waar vrouwen terecht kunnen voor onafhankelijke hulp. Het is heel mooi dat er een plek bestaat waar vrouwen zich heel veilig voelen en onafhankelijk juridisch advies kunnen krijgen.’

Rechtswinkels

De rechtswinkels, ongeveer tachtig (niet alle rechtswinkels zijn even actief), verspreid over 87 locaties in Nederland, helpen jaarlijks volgens eigen schatting 55.000 mensen met gratis juridisch advies. De rijksoverheid ondersteunt de rechtswinkels met een totale jaarlijkse subsidie van 515.000 euro. Rechtswinkels ontvangen een basissubsidie van 2.500 euro per jaar. Als ze extra taken uitvoeren, zoals vrouwenrechtswinkels doen, kunnen ze een hogere subsidie aanvragen. Ook gemeenten en universiteiten bieden financiële steun. Er zijn meer rechtswinkels met specifieke doelgroepen: voor migranten, gedetineerden, kinderen of vluchtelingen, maar ook per onderwerp zoals belastingrecht of strafrecht.

‘Hun enthousiasme werkt aanstekelijk’

Via een vrouw die dakloos was geworden, kwam sociaal advocaat Lina Veenman een jaar geleden in contact met de Vrouwenrechtswinkel Leiden.

Toen ik haar zaak bekeek, bleek dat ze al bij de Vrouwenrechtswinkel Leiden was geweest. Ik heb contact met hen gelegd. De vrijwilligers waren zo gedreven en gemotiveerd dat ik persoonlijk kennis met hen ben gaan maken. Ik werkte al met veel organisaties en vanaf toen ook met de vrouwenrechtswinkel. Hun enthousiasme werkt echt aanstekelijk. Wat begon als één zaak, groeide uit tot een structurele samenwerking.’

Veenman, die kantoor houdt in Zierikzee, richt zich onder meer op zaken die vallen onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en jeugdwetzaken. Haar cliënten zijn vaak kwetsbaar: alleenstaande moeders die uit een geweldssituatie zijn komen, slachtoffers van mensenhandel of vrouwen die dakloos dreigen te raken. ‘Het zijn vrouwen die vaak op meerdere fronten problemen hebben. Ik wil het niet bagatelliseren, want ik sta ook heel kwetsbare mannen bij, maar ik heb de overtuiging dat vrouwen net een andere positie hebben in onze maatschappij. Er is een intrinsieke motivatie om hen te helpen en hun positie te versterken.’

Veenman procedeert regelmatig namens cliënten van de vrouwenrechtswinkel, maar net zo vaak blijft ze op de achtergrond. ‘Dan kijk ik mee met een dossier. Als je te vroeg als advocaat aan tafel zit, kan dat escaleren. Dan wordt het meteen juridisch zwaar, terwijl het soms nog laagdrempelig opgelost kan worden.’

ROLVERDELING

Sinds Veenman samenwerkt met de vrouwenrechtswinkel, heeft ze een tiental zaken voor hen gedaan. Gemiddeld is ze er een dag per week aan kwijt, al wisselt dat per periode. ‘Financieel is het geen noodzaak: ik zit eerder te vol dan

dat ik op zoek ben naar nieuwe zaken. Als de vrouwenrechtswinkel alleen advies vraagt, vraag ik natuurlijk geen geld. Er zijn ook advocaten die vinden dat elk uur moet worden betaald, maar goed, dan moet je niet in de sociale advocatuur gaan werken. Al doe ik niet alleen zaken op toevoeging: ik heb ook betalende cliënten.’

Tegelijk probeert Veenman te waken voor rolvervaging. ‘Een advocaat is geen maatschappelijk werker. Juist daarom vind ik de samenwerking met organisaties als de vrouwenrechtswinkel essentieel: zij vangen op, begeleiden, signaleren en schakelen door wanneer juridische bijstand nodig is. Die rolverdeling blijkt effectief: de zaak waarmee onze samenwerking begon, werd succesvol afgerond. Na een procedure kreeg de vrouw alsnog een traject bestaande uit onderdak en begeleiding. In die zin vullen de vrouwenrechtswinkel en ik elkaar aan. Zij doen het voorwerk, en ik pak waar nodig door.’

Dat is volgens haar meteen een belangrijk onderscheid met andere eerstelijnsvoorzieningen. ‘Waar ik van het Juridisch Loket vooral een summere verwijzing krijg, wat begrijpelijk is, nemen de vrijwilligers van de vrouwenrechtswinkel uitgebreid de tijd voor een *intake*. Ze maken echt een verslag met feiten en hun bevindingen. Dat geeft mij als advocaat een voorsprong en bespaart tijd. Je weet sneller waar je in het proces zit en wat er nodig is.’



Lina Veenman

‘Behoeftte om af en toe te sparren’

Onlangs gaven familie- en erfrechtadvocaten Marie Louise Neuteboom en haar collega Birgitte Schelvis (RWV Advocaten) voor het eerst kosteloos een erfrechtraining aan rechtenstudenten en medewerkers van de Vrouwenrechtswinkel Leiden.

‘W e hadden *slides* gemaakt met praktische handvatten in erfrechtelijke kwesties, bijvoorbeeld over het Centraal Testamentenregister (CTR), waarin staat wie een testament heeft opgemaakt, op welke datum en bij welke notaris,’ vertelt Neuteboom.

‘Daarnaast bespraken we waar je in het wetboek moet kijken om mensen verder te helpen, hoe je een uittreksel uit het boedelregister bij de rechtbank opvraagt en wat de praktische rol is van de notaris ten opzichte van de erfrechtadvocaat. We hadden namelijk begrepen dat in de rechtenopleiding wel aandacht wordt besteed aan familieright, maar dat erfrecht vaak onderbelicht blijft. Overigens willen we in het najaar een training familieright aan de vrouwenrechtswinkel gaan geven.’

Tijdens de training kwam een hoop vragen op de advocaten af. ‘Over onterving, de wettelijke verdeling en vorderingen die niet opeisbaar zijn. Wanneer loop je risico bij het zuiver aanvaarden van een erfenis en hoe voorkom je dat iemand onbewust privé aansprakelijk wordt voor schulden van een overledene? Maar ook: wat te doen met een flinke nalatenschap bij een bijstandsuitkering? Of basale vragen: je vriend overlijdt en er is niets geregeld. Waar moet je als vrouw dan wonen? Kortom: wat zijn je rechten, je plichten en waar moet je als vrouw allemaal aan denken? Het was echt een interessante middag, ook voor ons.’

HANDVATTEN

Neuteboom las vorig jaar een artikel in het *Leids Nieuwsblad* over de toen net geopende vrouwenrechtswinkel in die stad. ‘Ik dacht meteen: misschien kunnen we wat voor elkaar betekenen. Bij mijn vorige kantoor hadden we een nauwe samenwerking met de Rechtswinkel Utrecht, maar

het fenomeen vrouwenrechtswinkel kende ik nog niet. Samen met Birgitte ben ik een keer gaan praten: wat doen ze precies en wat komen ze zoal tegen in de praktijk? Daaruit bleek dat de vrouwenrechtswinkel behoefte had om af en toe te *sparren* met een deskundige advocaat om meer handvatten te krijgen in het erfrecht. Dat leidde tot de training die we onlangs hebben gegeven.’

Het kantoor van RWV Advocaten, gevestigd in Leiden, werkt op uurbasis en doet geen toevoegingen. ‘De vrouwenrechtswinkel zal dus niet veel cliënten naar ons doorverwijzen. Maar de juristen kunnen contact met ons opnemen voor overleg. We hebben daar overigens geen vastomlijnde afspraken over gemaakt. Tot nu toe hebben we nog maar een paar vragen gekregen, waaronder of het in een bepaalde zaak handig was om een procedure te starten. Wanneer zeg je tegen een cliënt: we hebben genoeg onderhandeld.’

De samenwerking met de vrouwenrechtswinkel past volgens Neuteboom binnen een bredere verantwoordelijkheid als kantoor. ‘Juist omdat wij geen toevoegingen doen, is dit voor ons een manier om toch maatschappelijk bij te dragen en mensen vooruit te helpen. En natuurlijk speelt ook mee dat het onze naamsbekendheid vergroot. Niet zozeer voor cliënten – we hebben het druk genoeg – maar ook onder studenten die hier stage kunnen lopen. De vrouwenrechtswinkel is een mooi initiatief waar we graag aan bijdragen.’



Marie Louise Neuteboom

gezien



Kom op – voor jezelf

Vinden veel mannen onderhandelen een leuk spel, vrouwen zien er vaak tegenop. Dus slepen ze er een minder gunstig salaris uit. In 'Onderhandel voor jezelf' (Boom, 2026) opent oud-advocaat Christ'l Dullaert haar gereedschapskist met adviezen.

Tijdens de trainingen die Dullaert gaf aan ervaren vrouwelijke advocaten viel haar iets op: 'Ze sloten dagelijks de grootste deals, maar als er een akkefietje binnen hun team was, liepen ze in de eerste de beste valkuil. Namens een ander met je vuist op tafel slaan, is wezenlijk anders dan voor jezelf.' Het is de kern van Dullaerts boek: de kunst om voor jezelf op te komen op de werkvloer. Vooral als vrouw. Meer assertiviteit tijdens salarisonderhandelingen om de hardnekkige loonkloof tussen vrouwen en mannen te overbruggen. 'Nee' leren zeggen tegen ondankbare klussen die jou ongelukkig maken en je carrièrekansen geen goed doen. Tijd winnen door even koffie te gaan zetten voordat je reageert. Het zijn pragmatische en ogenschijnlijk eenvoudige adviezen die Dullaert geeft. Ogenschijnlijk, omdat mensen nu eenmaal de neiging hebben om te vervallen in ongezonde gewoontes. Zoals te graag hulpvaardig willen zijn – ten koste van jezelf.

Dullaert baseert zich op diverse concepten, waarvan de Harvard-methode de belangrijkste is. Bij deze benadering streef je naar een win-winuitkomst, ben je hard op de inhoud en zacht op de persoon en zoek je de belangen die achter elkaars standpunt schuilgaan. Een voorbeeld: toen Dullaert moest onderhandelen met een specialist in de Harvard-methode over het tarief voor zijn optreden was ze te veel gefocust op het specifieke bedrag voor de specifieke klus. De man stelde voor nu zijn lage tarief te rekenen, als hij de volgende keer meer betaald kreeg. Win-win.

Dullaert richt zich primair op de vrouwelijke professional, maar spreekt regelmatig ook mannen aan. Die hebben immers met vergelijkbare issues te kampen. Bovendien kunnen ze helpen om het tij voor vrouwen te doen keren: op het werk en privé. Door deze breed uitwaaierende aanpak schiet het boek wat veel kanten uit. Tegelijk biedt Dullaert de lezer daardoor een veelzijdig palet aan adviezen.



'Maak de bajes meer human'

Maak van de gevangenis een springplank om terug te keren naar de maatschappij, in plaats van 'de hel op aarde'. Dat bepleit Gerlan den Braber in het boek 'In de bajes' (Alfabet, 2026), over zijn ervaringen als gevangenisbewaarder. Daar kreeg hij een speedcursus in het rauwe leven.

'J e bent nog maar een jochie! Jij bent niets, helemaal niets!' schreeuwt hij. Zijn piekerige haar staat recht overeind en zijn ingevallen gezicht is bleek van woede.' Zomaar een confrontatie met een gedetineerde die Den Braber meemaakte toen hij als net afgestudeerd filosoof werkte als gevangenisbewaarder. Zijn opleiding, zijn jonge leeftijd, zijn *boy band look*, het waren niet de beste papieren voor een vreedig bestaan tussen ruige mannen. Toch vindt Den Braber gaandeweg een manier om met de gedetineerden om te gaan – en ze te respecteren. Wat hem al snel opvalt, is de cynische wijze waarop veel medebewaarders over de gevangenen spreken: 'Het zit in hun natuur' of 'Ze moeten boeten voor hun misdaden'. Den Braber probeert zelf anders aan te kijken tegen gedetineerden en tegen het gevangenisstelsel als geheel. Naast de ellende en de neiging om in herhaling te vallen, ziet hij ook de vooruitgang en de potentie van de mannen die hij dagelijks opsluit in hun cel. Zijn opsluiting en straf de beste oplossing, vraagt hij zich steeds meer af. Of heeft het meer zin om gevangenen te ontwikkelen richting een beter bestaan?

Den Braber kiest overtuigd voor het laatste: focus vanaf de eerste dag op re-integratie, door het aanbieden van onderwijs en werk. Help gedetineerden met hun psychische trauma's, zodat het fundament onder hun gedrag wordt aangepakt. Een 'softe' aanpak, realiseert hij zich. Maar wel eentje die werkt, verwijst Den Braber naar de uitkomsten van een reeks internationale onderzoeken. Zo is hij enthousiast over de detentiecultuur in Noorwegen, die humaner is en leidt tot een lagere recidive.



Conscious contracting

Tony's Chocolonely kwam in 2020 met een kleurrijke *onepager* als arbeidsovereenkomst. Sindsdien zit de belangstelling voor *conscious contracting* in de lift.

Veel werkgevers ervaren ongemak bij het versturen van een arbeidsovereenkomst, schrijven Boukje Keijzer (sociaal psycholoog en communicatiewetenschapper) en Monique Vering (HR- en communicatieprofessional) in hun boek *Contracten die werken voor mensen – conscious contracting in de praktijk* (Van Duuren Management, 2026). De inhoud, vorm en toon sluiten niet aan bij wie zij als organisatie zijn. Het besef groeit dat een arbeidsovereenkomst meer is dan een juridisch document. Het is een mooie manier om je als organisatie te onderscheiden. Een overeenkomst die laat zien wie je bent als organisatie, wat je te bieden hebt en wat je belangrijk vindt in de samenwerking. Dat is waar *conscious contracting* over gaat. Keijzer en Vering willen met dit boek laten zien dat *conscious contracting* geen hype of een visueel trucje is, maar een fundamenteel andere manier van kijken naar afspraken. In zes hoofdstukken beschrijven ze wat *conscious contracting* is en hoe je het implementeert in je organisatie. Een praktische gids met tal van voorbeelden uit de praktijk. Onder meer arbeidsrechtadvocaat Daniël Maats, ook betrokken bij de *onepager* van Tony's Chocolonely, komt aan het woord. 'Het is waardevol om verder te kijken dan alleen juridische kaders en de relatie tussen werkgever en werknemer centraal te stellen. Zo kun je afspraken vormgeven die vertrouwen, gelijkwaardigheid en samenwerking echt ondersteunen.'

Mr. X ontvangt een voor de curator bestemd bericht

Hoe ga je om met de fout van een ander? Mr. X maakt er geoorloofd gebruik van.

Mr. X treedt op voor een vennootschap en (rechts)personen daaromheen. De vennootschap wordt failliet verklaard en enkele maanden later ontvangt mr. X een brief van de rechter-commissaris die bedoeld was voor de curator.

Er staat in dat de curator aanwijzingen heeft dat hij nog niet alle informatie heeft (gekregen), en dat de rechter-commissaris hem machtigt tot binnentreden op de locatie waar die informatie mogelijk te vinden is. Boven de brief staat 'Aan ieder die dit aangaat' en hij bevat een verzoek aan alle bevoegde instanties, met name de politie, om de curator assistentie te verlenen bij het binnentreden.

Mr. X zoekt contact met de curator, die vervolgens naar de locatie gaat. Als mr. X dat hoort, gaan hij en de directie van de vennootschap daar ook heen. De curator gaat niet naar binnen.

Tegenover een schuldeiser van de vennootschap excuseert de rechtbank zich: dit had nooit mogen gebeuren, we weten niet of er iets verdwenen is, en zo ja wat. De curator had wel door het raam gekeken en niets gezien wat hem van belang leek.

De schuldeiser klaagt over mr. X. Volgens haar had mr. X (niet de curator maar) de rechter-commissaris moeten informeren en zijn cliënt erbuiten moeten laten.

De Raad van Discipline Den Haag verklaart deze klachten ongegrond en in hoger beroep oordeelt het Hof van Discipline in gelijke zin. Mr. X had correct gehandeld door contact op te nemen met degene voor wie de brief wel bestemd was. Het was niet tuchtrechtelijk verwijtbaar om, in de wetenschap dat de curator naar de locatie ging, daar ook heen te gaan met de cliënt.

Dat mr. X kennis had genomen van de brief kon hem niet kwalijk worden genomen, gezien de aanhef 'Aan ieder die dit aangaat'. Het hof vindt het ook niet onbegrijpelijk dat mr. X zijn cliënt op de hoogte stelde. Dat hoorde hij te doen, op grond van de kernwaarde partijdigheid.

Wat als mr. X niet de curator, maar alleen de cliënt had geïnformeerd? Dat zou natuurlijk nóg meer in het belang van de cliënt zijn geweest. Maar of het hof dat ook goed had gevonden... (ECLI:NL:TAHVD:2026:166).



door Trudeke Sillevis Smitt

‘Adoptie bestaat alleen waar vrouwen rechten onder druk staan’

— door **Marco de Vries**

Nederlandse afstandsmoeders en hun kinderen krijgen excuses van het kabinet, maar de Staat blijft aansprakelijkheid voor fouten bij buitenlandse adopties afwijzen.

‘Eindelijk. We hebben met onder meer de rechtszaken zoveel druk moeten zetten. Het heeft heel lang geduurd, maar ik ben wel blij’. Advocaat Lisa-Marie Komp (Prakken d’Oliveira) reageert positief op de aangekondigde excuses aan ruim 13.000 Nederlandse afstandsmoeders die zich tussen 1956 en 1980 gedwongen zagen hun kind ter adoptie af te staan. Op 10 april besloot het kabinet nog vóór deze zomer excuses te maken voor de rol van de overheid daarin.

‘We wachten nog af waar de staatssecretaris verder mee komt. Excuses moeten gepaard gaan met betekenisvolle maatregelen om heling mogelijk te maken. Zoals psychische hulp, inzage in dossiers en het recht voor moeders om daaraan een brief toe te kunnen voegen met hun perspectief op deze pijnlijke geschiedenis.’

Komp verloor het proefproces van afstandsmoeder Trudy Scheele-Gertsen. Het hof oordeelde vorig

jaar [ECLI:NL:GHDHA:2025:353] dat de zaak was verjaard en dat de moeders geen homogene groep vormen. De uitspraak was voor Jeltje Straatman reden om haar baan bij Stibbe te verruilen voor een plaats op de lijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. Ze had Komp als pro-bonoadvocaat ondersteund bij het hoger beroep. ‘Ik zag van dichtbij hoe overheids-optreden diepe wonden achterliet, en hoe de omgang van de overheid met haar zwarte verleden het vertrouwen van de burgers in de overheid ernstig deed schaden,’ zei ze in haar maidenspeech. Begin dit jaar diende ze als kersvers CDA-kamerlid met succes een motie in, waarin het kabinet wordt opgeroepen excuses te maken. ‘Je ziet bij meer historisch onrecht dat het rechtssysteem moeite heeft om dat te erkennen,’ zegt Komp over de gang van zaken. ‘Verjaring schuurt altijd met het rechtsgevoel. En het onrecht is lang geleden, dus moeilijker te bewijzen. Daarom is

e



Commissie onderzoek
Binnenlandse Afstand en Adoptie

Schade door schande

Rapport van de Commissie onderzoek
Binnenlandse Afstand en Adoptie 1956-1984

© Remko de Waal/ANP

het fijn dat een goed ingevoerd Kamerlid de strijd in de politieke arena heeft voortgezet.'

SRI LANKA

In april verloor Komp een ander adoptieproefproces [ECLI:NL:GHAMS:2026:925] bij het Amsterdamse gerechtshof, na een terugverwijzing door de Hoge Raad. Dilani Butink werd in 1992 geadopteerd uit Sri Lanka en verwijt de Nederlandse Staat ernstige misstanden bij adopties in Sri Lanka te hebben genegeerd. Daardoor kan zij niet meer achterhalen wie haar biologische ouders zijn en waarom zij is afgegaan. De Staat en de adoptiestichting handelden ten tijde van de adoptie niet onrechtmatig, oordeelde het hof. In een eerdere instantie was Butink wel in het gelijk gesteld. Er is nog geen beslissing over een eventuele volgende stap in de procedure. Komp: 'Ik werkte eerst aan de zaak van Dilani en daarna kwam

Trudy bij mij. Eerst leken het verschillende kwesties. Maar toen ik mij erin verdiepte, zag ik toch dezelfde mechanismen rond kwetsbare vrouwen. Interlandelijke adoptie kwam op toen Nederlandse vrouwen eind jaren zeventig door de emancipatiegolf en de abortuswet minder kwetsbaar werden. De adoptie verhuisde na schandalen iedere keer naar andere landen. Dus tussen die zaken van Trudy en Dilani is zeker een connectie.'

Adoptieadvocaat Edward Appelman uit Alkmaar voert regelmatig procedures voor geadopteerden die hun adoptie willen herroepen en weer de achternaam van hun biologische moeder of vader aan willen nemen. 'Meestal gaat het dan om interlandelijke adopties die ons kantoor in het verleden heeft begeleid. Maar onlangs vroeg ik een herroeping van adoptie aan voor de zoon van een Nederlandse afstandsmoeder. Alleen trok zij zich toen terug uit de

‘Excuses moeten gepaard gaan met betekenisvolle maatregelen om heling mogelijk te maken’

procedure. Het bleek toch te pijnlijk. Mijn cliënt voelde zich voor de tweede keer afgewezen, zei hij. Dat was erg heftig.’

Ook langvoor 1956 was er een taboe op ongehuwde moeders. Denk aan de klassieke jarendertigroman *Karakter*

van advocaat en schrijver Ferdinand Bordewijk, over het ‘bastaardkind’ van een aangerande schoonmaakster dat zich opwerkt tot advocaat.

In 1956 werd adoptie in het Nederlandse recht geïntroduceerd om Joodse weeskinderen een nieuwe familie te kunnen geven. In de jaren daarna bleek het vooral een legale oplossing voor ongewenst zwangere meisjes, en vrouwen, om een schandvlek weg te poetsen. ‘In de wetgeschiedenis werd toen al gewaarschuwd voor het risico

dat ongehuwde moeders onder druk konden worden gezet om hun kind af te staan,’ zegt Komp. ‘Het is dus niet een kwestie van tijdgeest, waarbij men ervan overtuigd was dat het echt het beste was om moeder en kind te scheiden. Adoptie bestaat alleen waar vrouwenrechten onder druk staan.’

Volgens het onderzoeksrapport ‘Schade door schande’ (2025) van de commissie-De Winter speelde vaak de druk van familie en kerk een grote rol bij het besluit een kind af te staan. De kinderbescherming, ziekenhuizen en andere overheidsinstellingen faciliteerden het discrete proces. Moeders zaten de zwangerschap vaak uit in een klooster of opvanghuis en kregen het advies het kind na de bevalling niet te zien of vast te houden, om hechting te voorkomen. De afstandsmoeders wisten niet waar hun kinderen terecht kwamen. Pas toen de eerste adoptiekinderen begin jaren tachtig volwassen werden, bleek dat veel van hen toch op zoek gingen

naar hun afkomst in binnen- of buitenland. Toch zitten lang niet alle afstandsmoeders en kinderen te wachten op excuses. Door alle negatieve verhalen blijft onderbelicht dat de meeste adopties volgens de statistieken goed uitpakten. Dankzij adoptie

hebben veel kinderen, zo blijkt uit onderzoeken, meer liefde, aandacht en kansen gekregen. Voor veel afstandsmoeders blijft de afstand een afgesloten episode van lang geleden, een soms traumatisch geheim. Toch heeft de rechtszaak wel veel losgemaakt, zegt Komp. ‘Na de eerste interviews van Trudy ben ik overspoeld met telefoontjes van vrouwen die zich in haar verhaal herkenden. Je moet die verhalen dan reconstrueren om het element van overheidsdwang bloot te leggen. Het systeem was erop gericht om de keuze bij de kwetsbare vrouwen te leggen. Maar die hadden destijds geen keuze, want ze kenden hun rechten niet. Zoals het recht op bijstand en kinderbijslag. Vaak moesten ze een misleidende afstandsverklaring tekenen, waarin stond dat de afstand onherroepelijk was. Terwijl de adoptie pas jaren later door een rechtbank werd uitgesproken.’

KINDERHANDEL

Na talrijke schandalen stoppen steeds meer landen met internationale adoptie. ‘Het systeem lokt misstanden en kinderhandel uit,’ zegt Appelman, ‘maar echte vondelingen zijn wellicht beter af in een adoptiegezin dan in een weeshuis’.

In Nederland worden geen nieuwe aanvragen voor internationale adoptie meer in behandeling genomen. De behandeling van lopende aanvragen wordt tot 2030 afgebouwd. Toch is adoptie bij wensouders nog steeds populair, signaleert Appelman. Ook binnenlandse adoptie komt nog voor, bijvoorbeeld stiefouderadoptie. Kwetsbare vrouwen lopen nog steeds een risico, zo merkt hij in een lopende zaak. Een verwarde moeder van vijf kinderen liet de zesde als baby in een pleeggezin plaatsnemen. Haar ex-man kwam er pas achter toen zijn kind al drie jaar oud was. Nu verzet hij zich tegen de adoptieaanvraag door het pleeggezin. ‘De rechtbank heeft de adoptie, ondanks negatief advies van de Raad voor de Kinderbescherming, toch uitgesproken. In mijn ogen onterecht. Mijn cliënt gaat in hoger beroep. Adoptie blijft een ingewikkeld onderwerp.’

Freelancejournalist Marco de Vries werd zelf als baby geadopteerd. Hij volgt het debat over de afstandsmoeders al jaren. Ook zijn eigen afstandsmoeder doet dat.



Lisa-Marie Komp



Edward Appelman



Ambachtelijk vervaardigd | Deskundige afwerking
Korte levertijd | Scherpe prijzen | Travelling Tailor

HOOGSTE KWALITEIT MATERIALEN

Advocantoga	€ 310,-
Standaardmaat, wol/5% lycra, S-M-L-XL	€ 525,-
Maattoga, 100% Cool Wool, scheerwol	€ 890,-
Maattoga, 100% Natuurzijde	€ 16,-
Strikbef, Knoopbef, Klittenbandbef	

HET TOGAHUIS • Kastanjelaan 400 • 5616 LZ Eindhoven
www.togahuis.nl • info@togahuis.nl • 06 22 79 11 05



Admediabooking.com

- Binnen 2,5 minuut compleet voorstel
- Slimme combinatiepakketten A-titels
- Exposureboost voor extra conversie

BE PROACTIVE

Aanvraag starten →

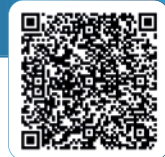


BOSKAMP WILLEMS
• ADVOCATEN •



VAGATURE ADVOCAAT- MEDEWERKER

ondernemingsrecht en algemeen
verbintenissenrecht
40 uur p/w



Als advocaat-medewerker weet jij precies wat er op het spel staat. Of het nu gaat om adviseren of procederen: jij staat er.

Boskamp & Willems Advocaten is een zelfstandig, ondernemend kantoor in Eindhoven. Onze Brabantse roots zie je terug in onze werkwijze: betrokken, no-nonsense en persoonlijk. Wij werken in een hecht team op basis van vertrouwen en vieren successen samen.

INTERESSE? Scan de QR-code voor meer info.

Stuur je cv en motivatie naar: r.vandalen@boskampwillems.nl.
Vragen? Neem contact op met Ron van Dalen: 040 – 250 14 91.

TE HUUR IN ZEER REPRESENTATIEF PAND IN HAARLEM

Kantoorruimte in het centrum van de stad, aan historische gracht gelegen, op loopafstand van Rechtbank en station.

In het pand zijn momenteel meerdere advocaten werkzaam, deels met een zakelijke en deels met een strafrechtelijke en sociale praktijk.

De onderlinge verhoudingen zijn zeer plezierig. Er komen binnenkort twee lichte en zonnige kantoor kamers vrij aan de achterzijde, ieder ongeveer 20 m², op de tweede etage. Deze hebben prachtig uitzicht over binnentuinen en kerktorens.

Deze ruimtes kunnen tezamen of apart gehuurd worden; evt kunnen zij ook tot één grote ruimte worden samengevoegd.

Desgewenst zijn faciliteiten op maat beschikbaar (printer, wifi, schoonmaken, kantoormeubilair).

INFORMATIE: **HANS GAASBEEK 06 - 52 05 50 43**



T 📌 impact Tornen aan staatssteun voor Tata

door **Nathalie de Graaf** — beeld **Martijn Gijsbertsen**

Pien de Wal (25, Advocates for the Future) diende namens haar kantoor een klacht in bij de Europese Commissie over de voorgenomen staatssteun van twee miljard euro aan Tata Steel. ‘Het is onduidelijk wat de samenleving daarvoor terugkrijgt.’

Tata Steel is een van de grootste industriële uitstoters van Nederland. Tegelijkertijd staat het bedrijf voor een ingrijpende verduurzamingsopgave, die het niet zelf kan financieren. De Nederlandse Staat wil daarom twee miljard euro publieke steun aan Tata Steel geven in een “maatwerkafpraak”. De eerste versie van deze maatwerkafpraak werd in september 2025 gepresenteerd.

De steun bestaat, kort gezegd, uit drie onderdelen: een bedrag voor nieuwe staalinstallaties die een deel van de bestaande kolenroute moeten vervangen, een bedrag voor een mogelijke latere overstap van die installatie naar waterstof of biomethaan en een bedrag voor maatregelen die de leefomgeving en gezondheid van omwonenden moeten verbeteren.

Op het eerste gezicht klinkt dat als een pakket dat klimaat- en gezondheidswinst oplevert. Maar als je beter naar de afspraak kijkt, kun je je afvragen in hoeverre dat eigenlijk het geval is. Wat wordt er daadwerkelijk bereikt? Welke maatregelen zou Tata Steel ook zonder steun moeten nemen? En zijn de afspraken hard juridisch afdwingbaar?

Bij Advocates for the Future rees de vraag of de steun, zoals zij nu is vormgegeven, wel juridisch toelaatbaar is. Binnen de Europese Unie mogen lidstaten ondernemingen niet zomaar financieel steunen, omdat

staatssteun de interne markt verstoort en concurrentieverhoudingen kan beïnvloeden. De Europese Commissie moet daarom beoordelen of de voorgenomen steun aan Tata Steel verenigbaar is met het Europese staatssteunrecht: zonder toestemming mag de steun niet worden verleend.

Wij hebben de voorlopige maatwerkafpraak bestudeerd en kwamen tot de conclusie dat de steun, in zijn huidige vorm, niet aan de Europese staatssteunregels voldoet. Dit hebben wij aangekaart in een zienswijze die wij in april 2026 hebben ingediend bij de Europese Commissie. De kern van onze zienswijze is niet dat staatssteun per definitie verkeerd is. Integendeel: publieke steun kan juist nodig zijn om zware industrie sneller te verduurzamen. Maar, als de overheid twee miljard euro aan steun wil geven, moet wel duidelijk zijn wat de samenleving daarvoor terugkrijgt.’

FOSSIELE LOCK-IN

‘Een belangrijk punt in onze zienswijze is het risico op fossiele *lock-in*. Een deel van de steun ziet op de bouw van nieuwe installaties die in eerste instantie op aardgas zullen draaien. Volgens de plannen zou een overstap naar waterstof of biomethaan later mogelijk zijn. Maar daar zijn op dit moment onvoldoende bindende en afdwingbare garanties voor opgenomen.

Daar komt bij dat de voorgenomen maatregelen maar op een deel van de productie zien: circa veertig procent van de op kolen gebaseerde productie blijft in gebruik. Dan moet je je afvragen of deze inzet van publieke middelen daadwerkelijk een structurele transitie financiert, of juist fossiele productie in stand houdt.

Ook de onderbouwing van de verwachte klimaat- en gezondheidswinst is volgens ons onvoldoende transparant. Essentiële informatie ontbreekt of is niet openbaar gemaakt. Het gaat onder meer om het *counterfactual* scenario, de businesscase en volledige milieu- en gezondheidsonderzoeken. Zonder die informatie is niet goed te beoordelen of de steun noodzakelijk is, welke maatregelen Tata Steel zelf al zou moeten nemen en of de verwachte reducties daadwerkelijk aan de steun kunnen worden toegerekend.

Daarom hebben wij, naast de zienswijze aan de Europese Commissie, op 7 mei ook een Woo-verzoek ingediend bij verschillende betrokken ministeries. Daarmee vragen wij om toegang tot relevante informatie over de maatwerkafpraak. Als een investering van publieke middelen zulke grote gevolgen heeft voor het klimaat en de gezondheid en leefomgeving van omwonenden moet publieke controle mogelijk zijn vóórdat de definitieve afspraken worden gesloten.'

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

'Ik ben sinds september 2025 werkzaam bij Advocates for the Future. Wij zijn een juridische ngo die procedures en andere juridische interventies inzet om op te komen voor maatschappelijke belangen zoals klimaat, gezondheid en de bescherming van toekomstige generaties. Veel leeftijdsgenoten beginnen hun carrière in de commerciële advocatuur, daar heb ik zelf ook over nagedacht. Maar na mijn werk aan een landelijk onderzoek naar de toeslagenaffaire en

het afronden van de master *Human Rights and Democratisation* wist ik dat ik mijn juridische kennis wilde inzetten voor zaken die om meer gaan dan alleen financiële belangen.

Ik geloof namelijk dat het recht een uitzonderlijk krachtig middel kan zijn om maatschappelijke verandering mogelijk te maken. Dat zie je ook in de opkomst van klimaatrechtszaken in Nederland en wereldwijd. Ik geloof dat dit soort zaken doorslaggevend kunnen zijn voor de bescherming van de leefbaarheid van onze planeet.

Dat ik zo kort na mijn afstuderen bij Advocates for the Future aan een dossier als dit mag meewerken, bevestigt mij dat ik de juiste keuze heb gemaakt.'

Impact

In de rubriek *Impact* vertelt een advocaat over een zaak die bovengemiddeld veel indruk maakte, daarmee het maatschappelijke belang van de advocatuur onderstrepend. Heeft u een soortgelijke ervaring die u wilt delen, stuur dan een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.



Van experiment naar toepassing AI-opleidingen voor de advocatenpraktijk

AI wordt steeds vaker toegepast in de advocatuur. Maar hoe zet je het verantwoord in, binnen de kaders van de beroepsregels en toenemende regelgeving? Met de AI-opleidingen van Sdu Juridische Opleidingen leer je AI verantwoord en praktisch toepassen in je eigen praktijk, met aandacht voor kwaliteit, informatiebeveiliging en compliance.

Kies de opleiding die past bij jouw niveau en praktijk:

- **Basistraining AI voor de juridische praktijk**
Introductie tot generatieve AI en toepassingen voor de advocatenpraktijk
- **Verdiepende AI-training voor de juridische praktijk**
Meer grip op prompting, workflows en inzet in complexe dossiers
- **Training AI Agents in de juridische praktijk**
Procesoptimalisatie en automatisering van werkzaamheden met AI
- **AI Governance & Compliance voor juristen**
Verantwoord gebruik van AI binnen de kaders van wet- en regelgeving én de beroepspraktijk

Liever een maatwerktraject voor jouw kantoor?


Onze AI-opleidingen zijn ook beschikbaar als incompany programma, volledig afgestemd op jullie praktijk, dossiers en compliance-vraagstukken.

Alle opleidingen zijn praktijkgericht en sluiten aan op actuele ontwikkelingen in de juridische sector, AI-regelgeving en de eisen die worden gesteld aan de advocatenpraktijk.



Zet de volgende stap in jouw AI-vaardigheden.

Scan de QR-code en bekijk alle opleidingen, startdata en incompany mogelijkheden.

 advocaat en algoritme

Auto en chauffeur moeten elkaar bij de les houden

— door **Marco de Vries**

Sinds april mogen zelfrijdende Tesla's van de Rijksdienst voor het Wegverkeer de weg op. Maar wie is straks aansprakelijk bij verkeersongelukken?

Advocaat Coen de Koning van Slot Letselschade Advocaten in Zeist rijdt zelf al jaren in een Tesla en schakelt op de snelweg ook steevast de automatische piloot in. Maar hij zal zich voorlopig niet abonneren op de Full Self-Driving (FSD)-software van de fabrikant. 'Als automobilist die professioneel ziet wat de ellende is wanneer het fout gaat, vraag ik me af of de openbare weg een goede proeftuin is.'

Naar schatting 44.000 auto's rijden nu of binnenkort zonder chauffeur door stad en land. In theorie leidt dit tot minder ongelukken, want die zijn vaak te wijten aan menselijke fouten. 'Maar bij ingewikkelde, nieuwe situaties komt FSD er nog niet uit en stopt de auto gewoon midden op de weg. Hoe reageren andere weggebruikers daarop? Je mist de communicatie tussen verkeersdeelnemers, oogcontact of een handgebaar. Als dat wegvalt, verwacht ik toch wel ongelukken.'

Voor zijn cliënten maakt het niet uit of zij door een mens of een robot worden aangereden. De Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (WAM) blijft hetzelfde. 'De rechtstoegang voor verkeersslachtoffers blijft laagdrempelig en goed geregeld. Maar aan de achterkant kan het wel veranderen. De verzekeraar kan de schade proberen te verhalen op de fabrikant van de software. Tesla heeft diepe zakken, een groot belang bij een goed imago en acceptatie van FSD. De vraag is of ze dit soort zaken uit commerciële overwegingen onder de pet willen houden – lees: regresacties snel zullen honoreren – of meer principieel weer zullen voeren.'

Er is al een uitspraak uit 2018, over een chauffeur die betoogde dat hij mocht appen achter het stuur, omdat de Tesla zelfrijdend was. Het hof oordeelde dat

de chauffeur alert had moeten blijven en de boete terecht had gekregen.

Tesla maakt met het huidige FSD het voorbehoud dat de berijder als *supervisor* verantwoordelijk blijft, maar De Koning schat in dat dit beding geen standhoudt voor de Nederlandse rechter. Hij trekt een parallel met de vaste lijn in de jurisprudentie over bedrijfsongelukken met gevaarlijke machines. 'Als iets altijd goed gaat, dan zie je het gevaar niet meer. De aandacht verslapt en dan gaat het mis. De werkgever zegt dan dat de werknemer zich aan de veiligheidsinstructies had moeten houden, maar de rechter oordeelt dat de werkgever de werknemer bij de les moet houden. Mensen zijn niet goed in een systeem in de gaten houden. Je kunt veel beter een systeem laten ingrijpen op onovertuigend gedrag van de mens.'

Zulke systemen zitten in de zelfrijdende auto: ook de berijder wordt met camera's gemonitord. 'Maar kun je die camera uitschakelen of er iets overheen plakken? Ik verwacht dat we dat soort discussies gaan krijgen. Niet over bestuurders die zitten te slapen, maar over bestuurders die wel opletten, maar niet goed anticiperen zoals een chauffeur. Als er een ongeluk volgt, is het dan een systeem dat niet goed heeft gezien dat jij niet voldoende alert was en geen signaal gaf? Of kan de fabrikant stellen dat uit de data blijkt dat jij wel degelijk oplette en dus een menselijke fout maakte door niet in te grijpen? Of je betoogt dat een fout in de software verantwoordelijk is voor jouw ongeval. Maar als die update bij andere auto's niet tot ongevallen heeft geleid, hoe sterk is je bewijspositie dan? Allemaal interessante discussies voor mij als jurist. Ik denk wel dat FSD de toekomst is, maar ik zou als automobilist niet de pionier willen zijn.'



👁 inkijk

Tussen Bibob en bitterballen

— door **Daphne van Dijk**

Wat maakt een rechtsgebied bijzonder? Raoul Meester (56), horeca-advocaat bij Meester Advocaten in Amsterdam, biedt een inkijsje.

‘**A**ls ambtenaar voor horecaverunningen bij de gemeente Huizen wist ik precies waarom iets niet kon. Maar ik zat tegenover grote partijen, waarbij ik merkte dat hun vertegenwoordiging nooit het juiste naar voren bracht.’ Voor Raoul Meester was dat de reden om eind jaren negentig de overstap naar de advocatuur te maken. Inmiddels heeft hij zich ontwikkeld tot specialist in het horecarecht, een vakgebied dat volgens hem lastig in één hokje te plaatsen is. ‘Het is een combinatie van bestuursrecht, civiel- en huurrecht, arbeidsrecht en vergunningen. Er spelen onderwerpen die zich nergens anders voordoen, over geluidsoverlast, terrassen of overeenkomsten met brouwerijen. Maar wat ook veel voorkomt in mijn praktijk: conflicten tussen compagnons. Het is doorgaans een klassieke ruzie, waarbij de chef-kok zeventig uur per week werkt en degene van de financiën steeds minder.’

HORECAONDERNEMERS

Voor de strenge regelgeving rond horecaverunningen maakt zijn rechtsgebied uitdagend. ‘Met een integriteitstoets als een Bibob-procedure of een levensgedragsprocedure op grond van de algemene plaatselijke verordening (apv) kan een horecaondernemer zijn vergunning verliezen en moet de zaak van de ene op de andere dag dicht. Dan ben je in één keer alles kwijt! Een bakkerij die een probleem heeft, kan dan meestal door met de onderneming. Dat vind ik moeilijk uit te leggen.’

Naar eigen zeggen staat zijn kantoor duizenden horecaondernemers bij, waarvan de helft van de dossiers

betrekkings heeft op Amsterdam. ‘Het zijn cafés, restaurants en hotels, maar ook fastfoodketens en sinds een paar jaar vastgoedondernemers. Die voelen zich bedreigd door de steeds strenger wordende overheid. Ze merken dat de gemeente ook een vergunning van hun pand kan afnemen: dus dat je het in plaats van een café met ruimere exploitatiemogelijkheden alleen nog als restaurant mag verhuren. Of dat je er helemaal geen horeca meer mag vestigen.’

TIKTOK-RIJEN

Amsterdam is volgens Meester voorloper in horecabeleid. Denk aan anti-toerismemaatregelen en de problemen van de TikTok-rijen bij populaire stroopwafelwinkels en frietzaken – ondernemers die hij bijstaat. ‘De hoofdstad is streng met regels, maar ik zie een inhaalslag bij andere grote steden. Rotterdam had altijd de naam dat de deur openstond voor iedere ondernemer, maar ook daar wordt steeds strenger gehandhaafd. Net als in Groningen, waar er gedoe is geweest over de grootte van de terrassen die de gemeente wilde terugdringen op de Grote Markt.’

Meester is gepassioneerd over zijn vakgebied, al is dat ook een valkuil. ‘Ik kan me verliezen in een zaak. Als er een belangrijke zitting aankomt, gaat al mijn aandacht daarnaartoe en schuift het managen van kantoor naar de achtergrond. Ik moet mijn *work-life balance* wel in de gaten blijven houden.’ Al gaat het de goede kant op: ‘Bijna geen enkele cliënt heeft mijn mobiele nummer. Voor noodgevallen is gelukkig een oplossing geregeld.’

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Commercial Mediation
- ✓ Drafting better Contracts in English
- ✓ Writing the Letter of Advice
(using AI as an editing technique)

Voor meer
informatie
gaat u naar
branch-out.eu

Tips en weetjes
op het gebied van
Legal English?

Lees onze blog op
branch-out.eu/blog

Intimiderende advocaten

— door **Stijn Dunk**

Advocaten zijn niet alleen slachtoffer van agressie, maar soms ook dader. Zo intimideren zij geregeld gerechtelijk deskundigen tijdens hun werk, blijkt uit recent onderzoek. ‘Dat heeft veel emotionele impact en bovendien is het niet slim: want je bent als advocaat afhankelijk van het deskundigenoordeel.’

In een uit de hand gelopen zaak had een advocaat mijn medewerkers zo absurd behandeld, dat ik mij als directeur genoodzaakt voelde om in te grijpen. Deze vrouw had mijn mensen ervan beschuldigd samen te spannen met het advocatenkantoor van de wederpartij. Dat deed zij op zeer intimiderende toon. Ze zouden liegen en bedriegen, terwijl voor mijn professionals onafhankelijkheid het ultieme principe is.’

Sascha Dalen Gilhuijs is opnieuw verontwaardigd wanneer ze het voorbeeld deelt. Als directeur van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak voor Milieu en Ruimtelijke Ordening (STAB) staat de veiligheid van haar deskundigen hoog in het vaandel. ‘We krijgen wel vaker kritiek van advocaten, maar meer in de trant van: “Je hebt zeker niet op zitten letten bij de cursus dijkversterking.” Daar kun je nog om lachen, maar deze affaire raakte mijn mensen diep, dus ben ik voor ze opgekomen. Ik heb waar ze bij zaten de advocaat opgebeld en stap voor stap alle aantijgingen weerlegd. En verteld wat voor impact haar optreden op mijn mensen had. Mijn verslag van het gesprek heb ik naar de rechter van de betreffende zaak gestuurd.’

AGRESSIE WIJDVERSPREID

STAB was een van de initiatiefnemers van een groot-schalig landelijk onderzoek naar de mate van agressie

en intimidatie tegen gerechtelijk deskundigen. Onder meer het ministerie van Justitie en Veiligheid en het Landelijk Register van Gerechtelijk Deskundigen (LRGD) waren eveneens betrokken bij het onderzoek. ‘De resultaten vinden we schokkend en zorgelijk,’ stellen LRGD-secretaris Nico Keijser en Dalen Gilhuijs, die het woord voeren namens de Werkgroep Onheuse bejegening deskundigen.

54 procent van de gerechtelijk deskundigen heeft de afgelopen vijf jaar te maken gehad met een vorm van verbale of fysieke agressie, bedreiging of intimidatie. In de laatste twaalf maanden maakten vier op de tien deskundigen dit mee, blijkt uit het Ipsos-onderzoek

‘Deze advocaat behandelde mijn medewerkers absurd’

onder 682 vakgenoten. Ruim veertig procent van de deskundigen die een incident meemaakt, ervaart dit als ernstig. Bijna een kwart van de beroepsgroep overweegt weleens om te stoppen. De intimidatie en agressie variëren in vorm en ernst. Het kan gaan om beperkte verbale agressie per mail, maar ook om indringende fysieke intimidatie tijdens werkbezoeken. ‘Mijn medewerkers gaan vaak persoonlijk bij de betrokkenen in een zaak langs om de situatie op te nemen,’ zegt Dalen Gilhuijs. ‘Dan wordt er weleens een groot geweer uit de kast gehaald en op tafel gelegd met de mededeling: “Dat is nog van mijn grootvader



Sascha Dalen
Gilhuijs

geweest, mooi he?” Of ze zeggen bewust als je langs de beerput loopt: “Pas op, je valt er zo in.”

ADVOCATEN ALS DADER

Niet alleen de partijen zelf zijn verantwoordelijk voor ongewenste agressie. Ook hun advocaten maken zich schuldig aan intimiderende praktijken, volgt uit het onderzoek. In zeventien procent van alle gevallen is het de advocaat van een van beide partijen die zich agressief of dreigend opstelt naar de deskundige in kwestie. Dat kan een financieel deskundige zijn in een civiele zaak, een DNA-expert in een strafzaak of een omgevingsdeskundige in een onteigeningszaak. ‘Dit grote aandeel van advocaten heeft ons onaangenaam verrast,’ zeggen Keijser en Dalen Gilhuijs. ‘We wisten dat advocaten intimiderend kunnen zijn, maar in deze mate hadden we niet verwacht. Het is extra wrang omdat de advocatuur zelf ook te kampen heeft met toenemende agressie. Dan zou je willen dat we elkaar hierin slechts steunen.’

Net zoals advocaten hebben gerechtelijk deskundigen last van ‘de groeiende verhuftering van de samenleving’, denkt Keijser. ‘Helaas heb ik soms het gevoel dat advocaten de boosheid en agressie van hun cliënten regelmatig doorspelen naar de gerechtelijk deskundigen. Zij worden dan zelf onder zware druk gezet door een cliënt om iets op een bepaalde manier te regelen. En dat ze dan denken: ik zal die deskundige weleens even iets laten zien. Ook grijpen advocaten te weinig in als hun cliënten zich misdragen tegenover onze beroepsgroep. Terwijl het belangrijk is om grenzen te stellen.’

WEERBAARHEIDSCURSUS

Het aangeven van grenzen en het herkennen van ongewenst gedrag staan centraal in de weerbaarheidscurssussen die het STAB haar medewerkers sinds enkele jaren aanbiedt. ‘Die worden verzorgd door Caroline Koetsenruijter en zijn ontzettend goed,’ aldus Dalen Gilhuijs. ‘Toen ik daar mee kwam, was iedereen eerst heel sceptisch: “Moeten we het echt daarover hebben? Dat is helemaal niet nodig, het is helemaal geen probleem.” Maar achteraf kwam iedereen ontdaan naar buiten. Omdat bleek dat de agressie die zij dag in, dag uit meemaken niet normaal is. De meesten dachten dat het “part of the job” was en vonden dat je het maar moest absorberen.’

Tijdens de cursus leren de deskundigen dit als onacceptabel te benoemen en krijgen ze vaardigheden aangereikt om er beter op te reageren. Dalen Gilhuijs: ‘Zo leren ze de diverse treden van de escalatieladder te herkennen en oefenen om zelf interventies te plegen. Bijvoorbeeld door tegen een verbaal agressieve advocaat aan te geven dat je het gesprek beëindigt wanneer

diegene hiermee doorgaat. Hierbij is het een voordeel dat advocaten afhankelijk zijn van onze deskundigen. Als zij de zaken niet goed op papier zetten, loopt de zaak vast. In die zin is het ook dom om als advocaat de betrokken experts zo te belagen.’

Tegelijk is de positie van de gerechtelijk deskundige juist kwetsbaar, stelt Keijser. ‘Wij worden geacht om afhankelijk op te treden tussen de partijen. Dat is een fragiele positie.’ Daarom zullen gerechtelijk deskundigen tijdens een zaak ook niet snel aangifte doen, stellen Keijser en Dalen Gilhuijs. Die aangiftebereidheid is uiterst laag, toont het onderzoek: slechts drie procent doet aangifte van agressie of intimidatie. Dat wordt nog versterkt door de financiële factor, aldus Keijser: ‘Veel deskundigen zijn eenpitters. Zodra je aangifte doet, kun je je uren niet meer declareren. Dan denken ze toch vaak: ze kunnen roepen wat ze willen, maar ik maak het af.’


TUCHTKLACHTEN

Ook tuchtklachten worden door gerechtelijk deskundigen zelden of nooit tegen een advocaat ingediend nadat die zich heeft misdragen. Keijser: ‘Terwijl ze er ons wel soms mee dreigen of er daadwerkelijk één indienen.’ Het is volgens beiden één van de redenen om frequenter contact te hebben met de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) vanuit de verschillende organisaties die de rechtsexperts vertegenwoordigen. ‘Wij zouden graag enkele keren per jaar met de NOvA om de tafel zitten om dit soort zaken te bespreken. Tot nu toe is er bij de NOvA weinig oog geweest voor de positie van de gerechtelijk deskundigen. Het zou goed zijn als dit snel verandert, ook gezien onze gedeelde belangen en ervaringen. Ook de rechtspraak is daarin een belangrijke partner: ons rapport over agressie ligt ter bespreking bij de Raad voor de rechtspraak.’

In elk geval willen Keijser, Dalen Gilhuijs en andere *stakeholders* graag een meldpunt, waar alle door de rechter benoemde deskundigen terecht kunnen zodra ze te maken krijgen met onacceptabele agressie of intimidatie. ‘Dat verlaagt de drempel en wij als vertegenwoordigers van de beroepsgroep kunnen het ook inzetten voor een soort logboek met voorbeelden,’ zegt Keijser. ‘Dat kunnen we dan aandragen in het overleg met de NOvA en andere ketenpartners. Niet als *naming and shaming*, maar om de kwestie tastbaar te maken.’ Dalen Gilhuijs: ‘Daarnaast willen we het aantal weerbaarheidsstrainingen fors uitbreiden: omdat daar veel behoefte aan is en ze heel effectief zijn.’



Nico Keijser

 lawyers for lawyers

El Salvador: rechtsstaat ontmanteld in strijd tegen bendegegeweld

— door **Trudeke Sillevius Smitt**

David Morales, doorgewinterd strafadvocaat en mensenrechtenjurist uit El Salvador, laat zijn licht schijnen over de situatie in zijn vaderland.

Per videogesprek vanuit een ander land want thuis is te onveilig.

Honderden kaalgeschoren mannen in witte kleding en met handboeien om, op plastic stoelen voor een scherm. De foto's van het massaproces in de zwaar-beveiligde CECOT-gevangenis gingen in april de wereld over; blijkbaar zijn de autoriteiten in El Salvador er trots op. De bijna vijfhonderd mannen die terechtstaan, verspreid over verschillende gevangenissen, zouden lid zijn van de criminele bende MS-13, verantwoordelijk voor 47.000 misdaden. Sinds president Bukele in 2022 de noodtoestand uitriep vanwege het volstrekt uit de hand gelopen bendegegeweld zijn 91.000 mensen gearresteerd. En zie hoe de misdaadcijfers dankzij zijn beleid omlaag zijn gegaan!

Maar tegelijk met het bendegegeweld ging de rechtsstaat het afvoerputje in. Uit onderzoek van de Spaanse krant *El País* bleek dat zeker 33.000 van de gevangenen helemaal niet stonden geregistreerd als bendelid. En dat de 91.000 mannen een eerlijk proces krijgen, is onder deze omstandigheden uitgesloten.

STAATSTERREUR

David Morales, doorgewinterd Salvadoraans straf- en mensenrechtenjurist, ziet het met lede ogen aan. Hij is senior advocaat bij Cristosal, een mensenrechtenorganisatie die zich een jaar geleden uit El Salvador heeft moeten terugtrekken na de arrestatie van Ruth López, die de anticorruptieafdeling van Cristosal leidde. Morales opereert nu vanuit het buitenland. 'Al vijf jaar oefent de staat terreur uit. Het hooggerechtshof is ingekapseld, het Openbaar Ministerie is overgenomen. De noodtoestand duurt al vier jaar en is permanent geworden. Martelen is overheidsbeleid, honderden sterven in de gevangenis.'

De propagandafoto van CECOT is volgens Morales dan ook niet representatief: 'Deze mensen zijn grotendeels eerder veroordeeld voor *gang*-gerelateerde misdrijven. Mensen die

elders gevangen zitten, zijn meestal niet getatoeëerd en hun uiterlijk en verklaringen getuigen van de martelingen en het voedsel- en hygiënegebrek. Intussen worden hervormingen doorgevoerd die de *rule of law* compleet ontmantelen.' Eind mei nog kwam de aankondiging dat levenslange gevangenisstraf mogelijk wordt voor iedereen vanaf twaalf jaar, ook voor een vaag delict als 'terrorisme'.

Al sinds het begin van het Bukele-regime in 2019 worden mensen massaal vastgezet. Morales: 'Politieambtenaren moesten *targets* halen en begonnen mensen te arresteren op basis van bijvoorbeeld een anoniem telefoontje of een *tattoo* die zou wijzen op bendelidmaatschap. Sommige verdachten zitten al vier jaar vast zonder dat ze over hun zaak zijn gehoord en komen nu in megazittingen voor de rechter. Op afstand, vanuit de gevangenis.'

'RECHTERS ZONDER GEZICHT'

Hoe moet je als advocaat in deze omstandigheden werken? Morales: 'De verdediging is ontzettend beperkt. Vrije advocatenkeuze is er niet, door de overheid aangewezen advoca-

Lawyers for Lawyers

Deze rubriek focust op advocaten wereldwijd die problemen ondervinden in of door hun werk. De redactie werkt daarin samen met Lawyers for Lawyers (L4L). Deze organisatie ondersteunt advocaten die onder druk staan, lobbyt voor een vrije en onafhankelijke advocatuur en stimuleert advocaten op te komen voor mensenrechten en fundamentele vrijheden. Doneren kan op rekeningnummer NL69ABNA0489938655 ten name van Advocaten voor Advocaten (L4L).

ten verdedigen honderden mensen tegelijk. Ze krijgen hun cliënten niet te spreken en geen enkel verzoek van de verdediging wordt ingewilligd. Zittingen zijn niet openbaar, de rechtszaken zijn geheim verklaard. Als je kritiek uit, riskeer je vervolging.'

De mensen die terechtstaan zien dus nooit een advocaat – en evenmin een rechter. 'Ook de advocaten zien de rechters niet,' vertelt Morales. 'Men werkt met "rechters zonder gezicht" met als argument dat ze moeten worden beschermd tegen de bendes.'

Nog een onzichtbare factor: de kroongetuige. Morales: 'Verdachten worden informant en wijzen mensen aan als daders zonder dat de persoon in kwestie weet wie over hem heeft verklaard. Er zijn hierdoor al veroordelingen geweest die elke grond missen.'

Voeg daarbij dat tijdens de zitting de aanklacht niet wordt voorgelezen en dat één politieverklaring voldoende is voor een veroordeling en je kunt wel vaststellen dat het hele circus niets meer met een reëel strafproces te maken heeft.

Kan de advocatuur als beroepsgroep daar niet iets tegen beginnen? 'De onafhankelijkheid van de advocatuur is altijd zwak geweest. We staan onder toezicht van het hooggerechtshof en een verplichte beroepsorganisatie is er niet. Er zijn wel verenigingen, maar die hebben weinig invloed,' vertelt Morales.

RUTH LÓPEZ

De organisatie waar Morales werkt, Cristosal, heeft zich wel van meet af aan fel uitgesproken. Het leidde onder meer tot de arrestatie van Ruth López, die leiding gaf aan de anti-corruptieafdeling van Cristosal.

In maart 2025, toen El Salvador door de Verenigde Staten opgepakte en uitgezette Venezolanen en Salvadoranen vastzette in de beruchte CECOT-gevangenis, zonder eerlijk proces of juridische bijstand, durfde López deze maatregelen aan te vechten. Zij diende 76 *habeas corpus*-verzoeken in namens families die op zoek waren naar hun familieleden. Toen ze werd gearresteerd zei ze tegen de agenten: 'Toon wat fatsoen, op een dag komt hier een einde aan. Jullie mogen je hier niet voor laten misbruiken.' En terwijl ze werd weggevoerd, riep ze: 'Ik eis een openbaar proces!' Er is zelfs nog geen officiële aanklacht bekendgemaakt. Amnesty International heeft López inmiddels als politiek gevangene aangemerkt.

Morales: 'Ze was maandenlang incommunicado. De Inter-American Commission on Human Rights [onafhankelijk orgaan van de Organization of American States, *red.*] heeft op ons verzoek zogenaamde "precautionary measures" uitgebracht. Daardoor mag ze nu af en toe familiebezoek ontvangen. Maar ondanks een bevel van de commissie om de rechtmatigheid van haar bewaring te onderzoeken



blijft ze vastzitten, zonder zitting om het bewijsmateriaal te beoordelen; daaruit blijkt wel dat dat bewijs er niet is. Ze voert haar eigen verdediging maar mag het dossier niet eens inzien. En medische informatie over haar gezondheid is niet overgelegd.'

Ondanks al deze ontwikkelingen is Bukele volgens diverse media immens populair, omdat het hem lukte het bende-geweld in te dammen. Hij werd in 2024 met 85 procent van de stemmen herkozen. Hoe is het om je te verzetten tegen een regime dat brede steun heeft van de bevolking? Morales: 'Kritische geluiden werden ook in het verleden al onderdrukt. Maar deze regering maakt op grote schaal gebruik van sociale media om haat te verspreiden en ons werk in diskrediet te brengen. Wij worden natuurlijk lastiggevalen. We hebben niet dezelfde middelen als de regering, maar we doen ons best om onze communicatie te versterken en de waarheid over de schendingen te onthullen. Niet alleen over strafzaken, ook om op te komen voor de rechten van de inheemse bevolking en vrouwen. We voeren niet alleen een juridische strijd, maar ook een strijd tegen de propaganda.'

DOORGAAN

Het moet misschien erger worden voordat het beter wordt. Volgens Morales begint de onvrede in het land te groeien: over de sociale situatie, de armoede, onterechte ontslagen en aanvallen op mensenrechtenverdedigers. 'Het kan nog jaren duren voordat we van deze dictatuur af zijn. Als de onvrede zich organiseert, kan de repressie toenemen. Dat baart me enorme zorgen, maar het motiveert me tegelijk om door te gaan.'

Businessdevelopment essentieel voor adviserende praktijk

— door **Dirk Heuff**

De niet juridisch onderlegde Nederlander denkt bij advocatuur aan procederen: het gevecht met woorden voor de rechter. Grote(re) kantoren kunnen daar niet van bestaan en verdienen hun geld vooral met adviseren. Twee verschillende vormen van dienstverlening, elk met eigen focus en bijbehorende vaardigheden.

De proces-advocaat/*litigator* is als de brandweer: blust de brand, voorkomt erger. Snelheid van analyseren, denken, prioriteiten stellen en in actie komen, zijn daarin cruciaal. Goed is goed genoeg, want de tijd dringt.

De *trusted advisor* advocaat lijkt meer op de brandpreventie. Er is tijd om de (vele, verschillende) be-

hoeften grondig in kaart te brengen, alternatieven af te wegen, risico's te managen en implementatietrajecten vorm te geven. Rust en diepgang zijn hier de sleutels.

BUSINESSDEVELOPMENT GAAT OVER RELATIES, VERKOOP IS EEN TRANSACTIE

Succesvolle businessdevelopment is gebaseerd op het bouwen, onderhouden en benutten van relaties. Dat betekent: mensen en organisaties echt

leren kennen: hun (potentiële) problemen, behoeften, eerdere ervaringen, middelen, voorkeuren voor oplossingen en de alternatieven. Daarmee kun je de best passende oplossing adviseren met de grootste kans op succesvolle implementatie: er wordt daadwerkelijk voorkomen dat problemen ontstaan of uit de hand lopen.

De verkoop van de dienstverlening gaat over de transactie: advocateninzet in ruil voor geld. Eenmalig. De advocaat blust de brand. En als de cliënt daar tevreden over is, komt hij misschien terug als er weer een kwestie (lees: brand) is. Of om de organisatie en implementatie van juridische brandpreventie te bespreken (dan moet je wél die relatie hebben).

VERKOOP VOLGT BUSINESSDEVELOPMENT

In de procespraktijk is verkoop voldoende: een relatie is geen vereiste (maar wel makkelijk); scherpe pen en rappe tong in combinatie met enige naamsbekendheid zijn meestal voldoende.

In de adviespraktijk werkt dat anders. Daar draait alles om vertrouwen. En daarvoor zijn relaties dé vereiste. Dat vraagt investeren.

ADVOCATEN ... LEREN VERKOPEN? OF BUSINESSDEVELOPMENT LEREN DOEN?

Veel kantoren hebben iemand in dienst die zich met businessdevelopment bezighoudt. Veel kantoren vinden dat de advocaat het beste in staat is (of moet zijn) om zichzelf te verkopen. Ze denken dat ze zelf het beste zijn in het ontwikkelen van relaties (businessdevelopment) en die om te zetten naar betaald werk (verkoop) om dat (juridische) werk vervolgens zelf uit te voeren. Groot risico: als je een hamer hebt, zie je elk probleem als een spijker. Dat is wellicht goed voor jouw eigen praktijk, maar funest voor de kantoorbrede behoefte aan een gestage instroom van nieuw werk.

De vraag is dus niet óf advocaten zich moeten toeleggen op businessdevelopment. De vraag is welke vaardigheid ze het beste kunnen ontwikkelen om meer effect met hun BD-inspanningen te sorteren. Een goede *litigator* heeft aan verkoopvaardigheden en naamsbekendheid genoeg. De adviserende advocaat heeft businessdevelopment nodig – structureel, doordacht en op de lange termijn.

De Rotterdamse bedrijfskundige Dirk Heuff (LegalBizDev) schrijft over zijn praktische ervaringen in het juridisch ondernemerschap, klantgerichtheid en businessdevelopment.

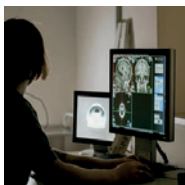
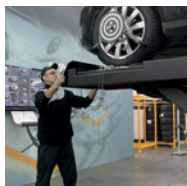
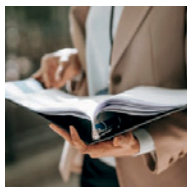
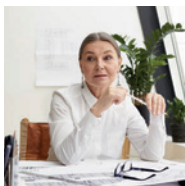


LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*LRGD: hét register
voor experts
met vakinhoudelijke
én procedurele kennis.*

www.lrgd.nl



Advocaat-medewerker Corporate / M&A

Ben jij toe aan de volgende fase in jouw loopbaan? En wil je aan de slag in een hecht team, met uitdagende M&A transacties en veel ruimte om jezelf te ontwikkelen?

HerikLegal is een middelgroot advocatenkantoor in Rotterdam (circa 40 advocaten) dat zich richt op het midden- en het grootzakelijke bedrijfsleven. Wij bieden onze cliënten advies op hoog niveau en onze medewerkers een plezierige werkomgeving met een goede balans tussen werk en privé.

De sectie Corporate/M&A bestaat uit 13 advocaten, variërend in leeftijd en ervaring. Wij hebben een grote transactiepraktijk, met tal van uitdagende deals en werken in vrijwel elke transactie in kleine teams van twee / drie advocaten.

Wij zoeken een ambitieuze advocaat met:

- 3 tot 6 jaar werkervaring in het ondernemingsrecht, bij voorkeur met ervaring op het gebied van M&A en goede social skills;
- uitstekende analytische en commerciële vaardigheden;

Contact :

Voor nadere informatie kunt u vertrouwelijk contact opnemen met:
[Eric Spreij](mailto:Eric Spreij@heriklegal.nl) (mrspreij@heriklegal.nl / 06 - 41 24 15 07).

heriklegal.nl

 HerikLegal

Ga naar osr.nl/coaching



Ontdek coaching bij OSR

Met OSR Coaching maken we onze belofte aan de juridische sector compleet: wij zijn er niet alleen om kennis te verdiepen en vaardigheden te trainen, maar ook om juristen duurzaam te ondersteunen in hun persoonlijke en professionele groei.

OSR juridische opleidingen | Arthur van Schendelstraat 650, 3511 MJ Utrecht | 030 - 231 53 14



DIGIJURIS – SPECIALIST IN BEWIJSBESLAG, OSINT, GERECHTELIJKE BEWARING & DATA-ONTSLUITING

- ➔ Juridisch waterdicht bewijsbeslag – digitaal en fysiek
- ➔ OSINT-een doeltreffend beslag door voorafgaand onderzoek
- ➔ Gerechtelijke bewaring: veiligstellen van cruciale data
- ➔ Data-ontsluiting: beslagen informatie toegankelijk en inzichtelijk maken

Sterk bewijs is de sleutel tot een succesvolle zaak. DigiJuris ondersteunt advocaten met het veiligstellen, analyseren en ontsluiten van digitale en fysieke informatie. Om zo uw bewijspositie te versterken.

Geef uw zaak de beste bewijskracht!

Bezoek www.digijuris.nl of bel +31 88 00 78 200.

DIGIJURIS – ZEKERHEID IN BEWIJS, KRACHT IN PROCESVOERING

DigiJuris | www.digijuris.nl | info@digijuris.nl | +31 88 00 78 200

Beslaglegging



Bewaring



Ontsluiting



Support



Laat uw droomhuis/kantoor ontwerpen door een architect die uw tuin en interieur in het concept integreert.

Interesse?

Stuur aanvraag naar: mail@capitalmediaservices.nl

58 Veertig jaar Lawyers
for Lawyers: bescherming
advocaten harder nodig dan ooit

van de nova

Wetgevingskwaliteit

- Wetgevingsadviezen NOvA over huurrecht, Wwft-/sanctierecht en insolventierecht

Toezicht

- Wat betekent het nieuwe Europese AML-toezicht voor de advocatuur?

Veertig jaar Lawyers for Lawyers: bescherming advocaten harder nodig dan ooit



Een jubileum is vaak een moment voor taart, slingers en felicitaties.

Maar het veertigjarig bestaan van Lawyers for Lawyers heeft een serieuze ondertoon. De organisatie ondersteunt advocaten wereldwijd die vanwege hun werk worden bedreigd, vervolgd of gearresteerd. Die steun is hard nodig, zeker nu steeds meer advocaten onder druk komen te staan.

De groei is volgens directeur Sophie de Graaf duidelijk terug te zien in het werk van de organisatie: ‘Vijf jaar geleden ondersteunden we nog honderd advocaten in 25 landen, nu zijn dat er zo’n 250 in veertig landen. Waar de meldingen eerst vooral uit verre landen kwamen zoals Colombia en de Filipijnen, zien we ze nu ook vaker uit Europa en de Verenigde Staten komen.’

VRIJ EN ONAFHANKELIJK KUNNEN WERKEN

Lawyers for Lawyers ontstond in 1986 na een solidariteitscampagne voor Argentijnse advocaten die onder de militaire *junta* waren ‘verdwenen’ of zonder proces vastzaten. Advocaat en cartoonist Willem van Manen richtte de organisatie op, met steun van Amnesty International, het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten, het Studietoelichtings- en Informatiecentrum Mensenrechten van de Universiteit Utrecht en de Nederlandse orde van advocaten.

In veertig jaar groeide Lawyers for Lawyers uit tot een onafhankelijke non-profitorganisatie met acht medewerkers, 170 advocaat-vrijwilligers en dertig partnerkantoren. Samen met advocatenkantoren, de Nederlandse en lokale orden van advocaten en internationale mensenrechtenorganisaties werken zij aan één doel: dat advocaten hun beroep vrij en onafhankelijk kunnen uitoefenen. In 2022 kreeg de organisatie hiervoor de prestigieuze Geuzenpenning.

OVERHEIDSMATREGELEN RAKEN DE RECHTSSTAAT

Dat de druk op advocaten nu ook dichterbij komt, blijkt uit een actueel voorbeeld uit de Verenigde Staten. President Trump vaardigde daar *executive orders* uit tegen meerdere advocatenkantoren. Die beperkten onder meer hun toegang


tot overheidsgebouwen en raakten overheidscontracten van cliënten. Volgens de regering vormden de kantoren een bedreiging voor publieke belangen. Critici zien de maatregelen juist als vergelding voor zaken waarin de kantoren tegen Trumps beleid optraden. Lawyers for Lawyers diende hierover een *amicus curiae*-brief in bij een federale rechter. Daarin uitte de organisatie zorgen over de druk op de onafhankelijkheid van de advocatuur en de rechtsstaat.

Ondanks het juridisch verzet zijn de gevolgen van de overheidsmaatregelen merkbaar. Tijdens een bijeenkomst van Lawyers for Lawyers vertelde een Amerikaanse advocate dat veel kantoren nu voorzichtiger zijn geworden met het aannemen van pro-bonozaken die als onwenselijk kunnen worden bestempeld door de Amerikaanse autoriteiten. Bestuurslid Jeroen Brouwer vindt die ontwikkeling zorgelijk: ‘Burgers kunnen moeilijker toegang krijgen tot onafhankelijke juridische hulp. Dat ondermijnt de rechtsstaat.’

GEEN DUIDELIJK ONDERSCHIED TUSSEN ADVOCaat EN CLIËNT

Ook in dit soort zaken baseert Lawyers for Lawyers zich op internationale basisprincipes over de rol van advocaten, zoals onafhankelijkheid en toegang tot recht. Die zijn vastgelegd door de Verenigde Naties, maar worden lang niet overal nageleefd. Volgens Brouwer is het veelzeggend dat vorig jaar het Europese verdrag ter bescherming van het advocatenberoep is aangenomen. Dit is het eerste bindende instrument om advocaten beter te beschermen. ‘Dat laat zien dat de basisprincipes onder druk staan.’

Het verdrag moet onder andere het vertrouwelijke contact tussen advocaat en cliënt beter beschermen. Ook moet worden voorkomen dat een advocaat als verlengstuk van zijn



‘Sommigen advocaten stichten bewust geen gezin, omdat de risico’s anders ook hun familie raken’

Sophie de Graaf en
Jeroen Brouwer

cliënt wordt beschouwd. In sommige landen gaat dat mis, zoals in Turkije. Daar worden advocaten regelmatig vervolgd voor dezelfde delicten als waarvoor hun cliënten worden vervolgd. Bewijs hiervoor kan zijn dat zij hun cliënt in detentie bezoeken.

De Graaf vertelt: ‘Ik was met een Turkse advocaat in Berlijn om te spreken op een congres. Twee weken later belde hij dat hij tot elf jaar cel was veroordeeld. Daar was ik wel even stil van. Hij is in hoger beroep gegaan. We wonen zijn zitting bij om te observeren en erover te rapporteren.’

STEUN IN STILTE EN IN HET OPENBAAR

Lawyers for Lawyers werkt met verschillende vormen van steun. Het aanwezig zijn als waarnemer bij zittingen en het schrijven van rapporten valt onder de pijler *Defend*. Daarmee ondersteunt de organisatie advocaten en vraagt zij waar nodig internationale aandacht voor hun situatie.

De Graaf benadrukt dat die steun zorgvuldig wordt afgestemd. ‘Advocaten geven zelf aan wat ze nodig hebben. Ze willen lang niet altijd publieke aandacht. Dan kiezen we samen vaak voor stille, diplomatieke kanalen, zoals brieven aan overheden of klachten bij VN-organen.’

Via de pijler *Influence* gaat de organisatie in gesprek met overheden en internationale instellingen om de positie van advocaten te verbeteren. Sinds 2013 heeft Lawyers for Lawyers een speciale status bij de Verenigde Naties. De Graaf:

‘Dat was een belangrijk moment. Daardoor kunnen we spreken bij de mensenrechtenraad en verschillende comités.’

TRAINING GEEFT STEUN EN KRACHT

Via de pijler *Empower* helpt Lawyers for Lawyers advocaten om sterker en weerbaarder te worden. Volgens Brouwer werken sommige advocaten vrij geïsoleerd van hun beroepsgenoten en balie. ‘In Kameroen durven bijvoorbeeld maar een paar advocaten juridische bijstand te verlenen aan de lhbtq+-gemeenschap. Zij lopen niet alleen risico op vervolging, maar ook op geweld. Vaak grijpt de politie niet in.’ Omdat ze zo alleen werken, bleek er vooral behoefte te zijn aan een gezamenlijke praktische training. Lawyers for Lawyers organiseerde daarom een trainingsweek in Nederland voor tien jonge advocaten uit onder meer India en Kirgizië. Met acteurs van de Beroepsopleiding Advocaten oefenden zij gesprekken met getraumatiseerde cliënten die in de gevangenis waren mishandeld. De Graaf: ‘Ze vonden het fijn om met collega’s uit andere landen over hun werk te kunnen praten. Eén van hen zei zelfs dat hij vrienden voor het leven had gemaakt.’

PRIJS VOOR MOED EN DOORZETTINGSKRACHT

Lawyers for Lawyers heeft grote waardering voor de advocaten die ondanks bedreigingen, vervolging en geweld blijven werken voor hun cliënten. Volgens De Graaf zijn het

Extra steun nodig om meer advocaten te helpen

Het verhaal van Bambi laat zien waarom het werk van Lawyers for Lawyers zo belangrijk is. Hun steun is harder nodig dan ooit nu de druk op advocaten toeneemt en de onafhankelijke advocatuur meer bescherming nodig heeft. Zij vraagt daarmee ook meer aandacht voor het belang van de rechtsstaat. De organisatie wil daarom de komende jaren uitbreiden. Daarvoor zijn extra mensen en financiële steun nodig.

In het kader van het veertigjarig bestaan start de organisatie daarom een actie om minimaal veertig extra Vrienden te vinden: mensen die Lawyers for Lawyers willen steunen met een jaarlijkse belastingvrije donatie en zo bijdragen aan de bescherming van de rechtsstaat wereldwijd. Meer informatie hierover is te vinden op lawyersforlawyers.org/word-vriend.

mensen met veel moed, die soms grote offers brengen. 'Sommigen stichten bewust geen gezin, omdat de risico's anders ook hun familie raken.'

Om hun waardering zichtbaar te maken, reikt Lawyers for Lawyers om het jaar een prijs uit aan advocaten die zich inzetten voor mensenrechten en toegang tot recht. Het afgelopen jaar ging die prijs naar de Angolese advocaat Zola Ferreira Bambi. Hij kreeg de prijs voor zijn werk in de verdediging van collega-advocaten, journalisten en mensenrechtenverdedigers in Angola, vaak onder dreiging, toezicht of aanvallen.



NOvA verwelkomt versterking rechtsbijstand in voorfase strafproces

De NOvA is positief over het wetsvoorstel van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid om de rechtsbijstand aan verdachten in de voorfase van het strafproces uit te breiden. Dit voorstel, dat op 19 mei 2026 naar de Tweede Kamer is gestuurd, markeert een belangrijke stap in de versterking van de rechtsbescherming van verdachten. Het voorziet onder meer in betere toegang tot rechtsbijstand door een advocaat voorafgaand aan het eerste politieverhoor, evenals voor verdachten die niet zijn aangehouden en worden uitgenodigd voor een verhoor door de politie. Daarnaast krijgen verdachten recht op kosteloze rechtsbijstand als het Openbaar Ministerie hun zaak afdoet met een strafbeschikking. Daarmee worden op cruciale momenten in het strafproces belangrijke waarborgen versterkt. De NOvA roept de Tweede Kamer op om het wetsvoorstel voortvarend te behandelen.

Staatssecretaris start met uitwerking kantoorvergoeding

Binnen tien jaar zijn drieduizend sociaal advocaten ingestroomd en/of behouden. Dit stelt de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid als doel in een brief aan de Tweede Kamer. Om dit te realiseren, start de staatssecretaris met de uitwerking van een vorm van kantoorvergoeding. De NOvA is hier verheugd over. Deze is immers nodig voor een robuust langetermijnstelsel. De NOvA heeft hier onlangs randvoorwaarden voor opgesteld. Om de

tekorten zo snel mogelijk aan te pakken, ontwikkelt de beroepsorganisatie ook een plan voor de korte termijn om tekorten in de regio op te vangen.

Meer nieuws

Kijk voor de volledige en actuele nieuwsberichten van de NOvA op advocatenorde.nl/nieuws.

CONTENT CHARISMA AWARDS 2026



Uitstraling die blijft

Genomineerde categorie: advertentie power

Armaere Gerechtsdeurwaarders



The Legal Agency



Velthoven de Koning Gerechtsdeurwaarders



Bekijk eind deze week op LegalTube.nl wie de categoriewinnaar wordt!



DÉ PARTNER VOOR DE ADVOCATUUR

Wij zijn een ambitieus gerechtsdeurwaarderskantoor en **dé partner voor de advocatuur**.

Wij staan voor een accurate behandeling van uw opdrachten, een vast contactpersoon voor uw vragen en natuurlijk het zeer snel betekenen van uw exploitatie door heel Nederland.

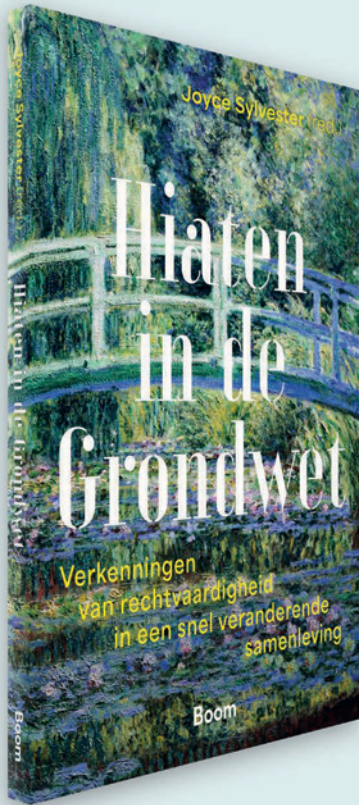
GERECHTSDEURWAARDERS
**VELTHOVEN
DE KONING**

Bahialaan 500A • 3065 WC Rotterdam
010 - 820 88 16 • opdracht@vdk-gdw.nl

www.vdk-gdw.nl

Hiaten in de Grondwet

Verkenningen van rechtvaardigheid in een snel veranderende samenleving



Moet de Grondwet worden geactualiseerd om burgers vandaag de dag voldoende rechtsbescherming te bieden? In 'Hiaten in de Grondwet' staat de vraag centraal of artikelen 1 en 21 Grondwet nog toereikend zijn nu sociaaleconomische en sociaalecologische rechtvaardigheid steeds nadrukkelijker op de agenda staan.

De auteurs laten zien hoe deze grondwetsartikelen met elkaar zijn vervlochten en waar in de huidige juridische context hiaten ontstaan. Vanuit wetenschap én praktijkervaringen wordt verkend waarom het dichten van die hiaten complex is, maar ook noodzakelijk.

Het boek wijst nieuwe wegen voor de ontwikkeling en toepassing van de Grondwet en laat zien hoe deze kan uitgroeien van juridisch kader tot maatschappelijke leidraad.

Dient de Grondwet geactualiseerd te worden?

Redactie: Joyce Sylvester
978-90-4730-264-3 | Paperback | Online boek | 2026
| 206 pp. | € 32,50



SCAN DE QR-CODE
OM TE BESTELLEN

Wel of geen probleem?

U bent het als advocaat in dienstbetrekking juridisch niet eens

met een nieuwe aandeelhoudersstructuur die u begeleidt.

De raad van bestuur ziet geen probleem. Onderneemt u actie?

HET DILEMMA

Ik ben jarenlang advocaat in dienstbetrekking bij een multinational. We zijn bezig met een nieuwe aandeelhoudersstructuur in het buitenland, die ik als advocaat moet begeleiden. De gewenste structuur is financieel heel aantrekkelijk voor het bedrijf, maar juridisch zie ik bezwaren. Deze benoem ik in de bespreking met de raad van bestuur, maar die worden eigenlijk niet als een probleem ervaren. Ik krijg de opdracht het in gang te zetten. Dit voelt niet goed. Moet ik hier nog extra aandacht voor vragen? Qua timing niet heel handig zo vlak voor mijn eindejaarsgesprek. Wat doe ik?

SLOTOPMERKING NOVA

Wat doe je als je als advocaat in dienstbetrekking druk ervaart van je werkgever? Niet overstag gaan en eerst de juridische bezwaren oplossen, is een verstandige keuze, waar 61% van de respondenten voor kiest. Het vastleggen van de gang van zaken richting de raad van bestuur is zeker ook verstandig gezien de arbeidsrechtelijke kant (waar 33% voor kiest), maar het gaat erom of je onafhankelijk bent in de keuze die je maakt, ook als deze ingaat tegen de belangen van je werkgever en dit spanning oplevert. Tegen die druk moet je bestand zijn als advocaat in dienstbetrekking.

De onafhankelijkheid van een advocaat in dienstbetrekking (zie voor de regels over de dienstbetrekking artikel 5.9 van de Verordening op de advocatuur) kan onder druk komen te staan. De advocaat is immers werknemer en op grond van de arbeidsrelatie inherent afhankelijk van die werkgever. De werkgever is als niet-advocaat niet gebonden aan de kernwaarden, niet genormeerd door regelgeving, valt niet onder toezicht en kan tuchtrechtelijk niet worden aangesproken. Om die reden zijn bij advocaten in dienstbetrekking extra eisen gesteld. Een van die eisen is het hebben van een professioneel statuut, waarvan de inhoud is voorgeschreven. Als de advocaat druk ervaart van zijn werkgever kan hij een beroep doen op het professioneel statuut. Ook zijn er regels ter voorkoming van tegenstrijdige belangen (artikel 5.13 van de Verordening op de advocatuur).



Test uw ethisch kompas!

Met de DilemmApp wil de NOvA discussie over dilemma's binnen de advocatuur bevorderen en het bewustzijn vergroten. Iedere drie weken ontvangt u een nieuw dilemma in de app waarmee u een afweging maakt tussen tegenstrijdige belangen. Deelname aan de app is anoniem en niet herleidbaar tot personen of telefoonnummers. Na publicatie van het nieuwe dilemma plaatst de NOvA ook een slotopmerking bij het vorige dilemma, waarin de mogelijke overwegingen voor en tegen een bepaalde keuze voor u op een rijtje worden gezet. U kunt zelf ook dilemma's indienen binnen de app of deze mailen naar communicatie@advocatenorde.nl.

Download de NOvA DilemmApp gratis in de App Store (iOS) of Google Play Store (Android). Let op: selecteer de app met het blauwe logo en de witte pijlen. Als u voor de eerste keer de app opent, wordt u om een wachtwoord gevraagd. Vul hier in: Advocaat!



wetgevingsadvies

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd. Recent bracht de NOvA de volgende wetgevingsadviezen uit.

Voorstel huurregister

Van: NOvA/wetgevingsadviescommissie huurrecht
 Aan: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Datum: 28 mei 2026

Evaluatierapport Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA)

Van: NOvA/wetgevingsadviescommissie insolventierecht
 Aan: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
 Datum: 1 mei 2026

Tweede tranche Wet internationale sanctiemaatregelen

Van: NOvA/wetgevingsadviescommissie Wwft en sanctierecht
 Aan: Minister van Buitenlandse Zaken
 Datum: 27 mei 2026

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via de Juridische Databank op advocatenorde.nl/wetgevingsadviezen. Kijk voor alle wetgevingsadviescommissies op advocatenorde.nl/wetgevingsadviescommissies.

? veelgestelde vragen

Hoe kan ik de advocatenpas-app overzetten naar mijn nieuwe telefoon?

Veelgestelde vragen van advocaten aan het Informatiepunt. Deze keer:

V: Ik gebruik de advocatenpas-app. Nu heb ik sinds kort een nieuwe telefoon. Hoe kan ik de app overzetten naar mijn nieuwe toestel?

A: Als u een nieuwe telefoon heeft, moet u de advocatenpas-app eerst opnieuw installeren en daarna activeren. Ga hiervoor naar het advocatenpasportaal, waarin u kunt aangeven dat u de app wilt verplaatsen naar een ander toestel. Klik op 'ondersteuning' en dan op 'advocatenpas-app op een ander toestel'. U vult daarna uw BAR-nummer en geboortedatum in. Vervolgens kiest u voor 'toestel reeds vervangen, maar nog in gebruik'. Hierna zal DigiCert+QuoVadis contact met u opnemen. Op dit moment zijn daar geen kosten aan verbonden.

V: Hoe kan ik mijn medewerker machtigen voor de advocatenpas?

A: Ga naar de portal van de advocatenpas en kies voor 'beheer advocaat'. Vervolgens logt u in en kiest u voor 'nieuw persoon machtigen'. Daarna kunt u aangeven wie u wilt machtigen: een medewerker of een advocaat van uw eigen kantoor of van een ander kantoor. Ten slotte kunt u aangeven voor welke diensten u de medewerker of andere advocaat wilt machtigen. Nadat u dit gecontroleerd en bevestigd heeft, is de machtiging direct te gebruiken.

V: Ik ben al eerder patroon geweest en heb al toen een patroonscursus gevolgd. Nu ga ik een nieuwe advocaat-stagiair begeleiden. Moet ik nu weer een cursus volgen?

A: Een beoogd patroon dient een zes uur durende cursus voor patroons te volgen. Indien de beoogd patroon in de drie jaar voorafgaand aan die cursus al een patroonscursus gevolgd heeft, kan voor de nieuwe worden volstaan met een cursusduur van drie uur. Zie voor de regelgeving over de patroonscursus de artikelen 3.5a Voda en 12a Roda. Bij twijfel hierover kunt u contact opnemen met de lokale orde, die over de goedkeuring van de stage/patroon gaat.

Meer vragen?

Meer vragen over de regelgeving voor de advocatuur en online applicaties van de NOvA? Kijk dan op advocatenorde.nl of neem contact op met het Informatiepunt voor advocaten. Het Informatiepunt is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Voor de balie

Als publiekrechtelijke beroepsorganisatie voor de advocatuur bevordert de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), in het belang van een goede rechtsbedeling, een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten. Op deze pagina vindt u de belangrijkste contactgegevens, informatiebronnen en diensten van de NOvA.

CONTACT MET DE NOVA

■ Adres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

■ Contact algemeen

Telefoon: (070) 335 35 35
E-mail: info@advocatenorde.nl
Website: advocatenorde.nl

■ Contact algemeen deken

Voor vragen, spreekverzoeken en uitnodigingen aan de algemeen deken.
E-mail: algemeendeken@advocatenorde.nl

■ Informatiepunt voor advocaten

Het Informatiepunt geeft voorlichting over de regelgeving voor de advocatuur, beantwoordt vragen over online applicaties van de NOvA en signaleert ontwikkelingen binnen de advocatuur. Het Informatiepunt geeft geen adviezen in individuele zaken.
Telefoon: (070) 33 53 554
E-mail: informatiepunt@advocatenorde.nl
Bereikbaar: maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 17.30 uur.

■ Social media

[linkedin.com/company/advocatenorde](https://www.linkedin.com/company/advocatenorde)

HANDIGE WEBSITES

■ Website NOvA

Het laatste nieuws, standpunten van de NOvA en praktische informatie voor advocaten over de beroeps- en praktijkuitoefening.
i: advocatenorde.nl

■ Zoek een advocaat

Vind alle advocaten op naam, kantoor, plaatsnaam en rechtsgebied.
i: zoekenadvocaat.nl

■ Wet- en regelgeving

Alle wet- en regelgeving voor de advocatuur.
i: advocatenorde.nl/wet-en-regelgeving

■ Mijn Orde

Pas uw (contact)gegevens aan, vind het noodnummer en CvA-stukken.
i: mijnorde.advocatenorde.nl

■ Tuchtrecht Updates

Uitspraken van het hof en de Raden van Discipline.
i: tuchtrecht-updates.nl

■ Beroepsopleiding Advocaten

Informatie voor advocaat-stagiairs en patroons.
i: beroepsopleidingadvocaten.nl

WEERBAARHEID EN VEILIGHEID

■ Noodtelefoon en noodknop

Advocaten die melding willen doen van een (be)dreiging of zich bedreigd voelen, kunnen contact opnemen met hun lokale deken of bellen naar de noodtelefoon van de NOvA. De noodtelefoon is zeven dagen per week, 24 uur per dag bereikbaar op 06-361 132 51. In voorkomende gevallen biedt de NOvA een noodknop aan.
i: advocatenorde.nl/nova-noodtelefoon

■ Vertrouwensadvocaat

Advocaten die te maken krijgen met ondermijnende criminaliteit of ander gevallen waarin ze vrezen hun onafhankelijkheid te verliezen, kunnen bellen met de Vertrouwensadvocaat. De Vertrouwensadvocaat is een ervaren vakgenoot die een luisterend oor biedt, praktische tips geeft en meedenkt over mogelijke vervolgstappen.
i: advocatenorde.nl/vertrouwensadvocaat

■ Veiligheidsscan

Vraag kosteloos een veiligheidsscan aan, waarna beveiligingsexperts uw advocatenkantoor beoordelen op (fysieke en digitale) kwetsbaarheden.
i: advocatenorde.nl/veiligheidsscan

■ Weerbaarheidstraining

Schrijf u kosteloos in voor deze praktische training die concrete handvatten biedt om in uw dagelijkse praktijk proactief om te gaan met agressie en bedreiging. Ook zijn er speciale trainingen voor advocaten met cliënten in de EBI/AIT en voor advocaat-stagiairs.
i: advocatenorde.nl/weerbaarheidstrainingen

■ Telefonische hulplijn LawCare

Advocaten die te maken hebben met stress – privé of op het werk – kunnen hierover sparren met een (oud-)advocaat van Team LawCare.
Bereikbaar op: (085) 06 40 182; ma-vr: 10-12 uur en 20-22 uur, za: 14-16 uur.
i: advocatenorde.nl/team-lawcare

KWALITEITSBEVORDERING EN PRAKTIJKUITOEFENING

■ DilemmaApp

Download de app met ethische dilemma's voor de advocatuur.
i: advocatenorde.nl/dilemmapp

■ Self-assessment

Online tool voor advocaten om te reflecteren op hun eigen handelen als professional.
i: self-assessment.advocatenorde.nl

■ Advocatenpas-app

De advocatenpas op uw mobiele telefoon.
i: advocatenorde.nl/advocatenpas-en-app

■ Modellen, handleidingen en formulieren

Van model voor bekendmaking van rechtsgebieden tot handleiding geheimhoudernummers.
i: advocatenorde.nl/modellen-handleidingen-en-formulieren

NERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

CONTENT CHARISMA AWARDS 2026



Uitstraling die blijft

Genomineerde categorie: organisatievisie

Boot Advocaten



Epona



General Counsel Netherlands



Bekijk eind deze week op LegalTube.nl wie de categoriewinnaar wordt!



DIGIDATAROOM – VEILIG & SNEL GEGEVENS DELEN

- Veilige digitale omgeving voor due diligence & aandelenexecuties
- Geheimhouding gegarandeerd met 2FA en strikte toegangscontrole
- Snelle documentdoorzoeking dankzij DigiJuris-zoeksoftware
- Naadloze koppeling met onze expertise in bewijsbeslag

Bij complexe juridische processen is veiligheid cruciaal. DigiDataroom biedt advocaten en hun cliënten een streng beveiligde omgeving voor het uitwisselen van gevoelige informatie. Met geavanceerde zoektechnologie en sterke inlogprocedures zorgen wij voor efficiëntie en maximale discretie.

Bescherm en ontsluit cruciale data!

Bezoek www.digijuris.nl of bel +31 88 00 78 200.

DIGIJURIS – WAAR ZEKERHEID EN VEILIGHEID SAMENKOMEN

DigiJuris | www.digijuris.nl | info@digijuris.nl | +31 88 00 78 200

Beslaglegging



Bewaring



Ontsluiting



Support



Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Baldewpersad Tewarie, mw. mr. R.H.: NautaDutilh N.V. te Londen

Berrevoets, mr. M.H.: JPR Advocaten te Deventer

Bevers, mr. A.F.:

NautaDutilh N.V. te Londen

Bissessur, mw. mr. D.A.B.:

Osborne Clarke N.V. te Amsterdam

Blom, mw. mr. D.A.M.:

Vestius Advocaten te Amsterdam

Boot, mr. S.W.: Brackmann te Rotterdam

Burghout, mw. mr. B.P.:

Allen Overy Shearman Sterling LLP te Amsterdam

Coenradie, mw. mr. Y.:

Houthoff New York B.V. te New York

Goettsch, mr. J.: Prosus

Services B.V. te Amsterdam

Greven, mw. mr. M.A.:

Poelmann van den Broek Advocaten te Nijmegen

Grujić, mw. mr. G.: Hardt

Advocaten te Breukelen ut

Hamers, mr. T.:

NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Hilderink, mw. mr. Y.: Yur

Advocaten B.V. te Rotterdam

Houting, mr. J.S.O. den: Pot

Jonker Advocaten N.V. te

Haarlem

Josipovic, mw. mr. N.J.:

GMW Advocaten te

's-Gravenhage

Koorengavel, mw. mr.

M.N.: BANNING N.V. te

's-Hertogenbosch

Martha, mr. A.M.A.:

NEF Advocatuur te

Amsterdam-Duivendrecht

Møller, mr. L.H.E.: Vierhoff

Advocaten te Breda

Nooijen, mr. R. van:

Brackmann te Rotterdam

Plaisier, mw. mr. M.R.E.:

Van Doorne N.V. te

Amsterdam

Prekpalaj, mw. mr. S.: Sijben

en Partners Advocaten-het

Onderwijskantoor

(SPA-hOK) te De Bilt

Ruijter, mr. B.A. de: Wijn

& Stael Advocaten N.V. te

Utrecht

Sluys, mw. mr. A.S. van

der: Stichting VvAA

Rechtsbijstand te Utrecht

Smit, mr. I.W.: Loyens &

Loeff N.V. te Amsterdam

Vries, mr. J. de: Fort

Advocaten N.V. te

Amsterdam

Wees, mw. mr. A.J. van:

Köster Advocaten N.V.

te Haarlem

Wiggers, mw. mr. E.C.:

NautaDutilh N.V.

te Amsterdam

Wijngaarden, mr. T. van:

JPR Advocaten U.A.

te Utrecht

Zee, mw. mr. M.R.

van der: NN Advocaten

te 's-Gravenhage

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

Advocatenkantoor Edi Alija te Herten (mr. E. Alija)

Coumans & van Gaalen

strafrechtadvocaten te

Amsterdam-Duivendrecht

(mw. mr. A.A. Leipoldt)

Hera Advocatuur te Leiden

(mw. mr. M.C. de Ruijter)

Hofmans Advocatuur

te Wijchen

(mr. B.J.F. Hofmans)

J.J.A. Bosch te Rotterdam

(mr. J.J.A. Bosch)

Jacobs Privacy & AI Law

te Muiden (mw. mr. A.A.

Jacobs-Gilhuis)

Mr. Hassink - Letselschade

Advocatuur te Rijswijk zh

(mr. K.P.W. Hassink)

Peters Strafrechtadvocatuur

te Zutphen

(mr. M.P.T. Peters)

PsyValens B.V. te Groningen

(mr. J. Douwes)

Trebbio Legal B.V. te

Utrecht

(mr. V.R.C. van Ahee)

Velogy te Rotterdam

(mr. L.A. Ebberts)

Wilms Advocatuur B.V. te

Utrecht (mr. T.A. Wilms)

Winters & de Vlam B.V. te

Amsterdam (mr. R.W. de

Vlam en mr. B.M. Winters)

UIT DE PRAKTIJK

Buis, mw. mr. L.F.,

Dordrecht (01-05-2026)

Ekeren, mr. G.R.A. van,

Utrecht (01-05-2026)

Gilsing, mw. mr. E.M.,

Drachten (01-05-2026)

Haanen, mr. B.W.M.A.,

Venlo (01-05-2026)

Happen, mw. mr. L.L.C. van,

Eindhoven (01-05-2026)

Ijsebrands, mr. M.,

Amsterdam (01-05-2026)

Kampen, mr. J. van, Zwolle

(05-05-2026)

Kemerink op Schiphorst,

mr. G.L.E., Almelo

(30-04-2026)

Kuijk-van Voorst, mw. mr.

N.M.A., Alblasserdam

(01-05-2026)

Loenhout, mr. G.J.F. van,

Breda (12-05-2026)

Meijer, mw. mr. M.F.,

Amsterdam (30-04-2026)

Pirovano, mw. mr. L.M.,

Amsterdam (01-05-2026)

Ramakers, mw. mr.

M.L., Maastricht-airport

(25-04-2026)

Stamps, mr. H.G.M.,

Amsterdam (01-05-2026)

Straathof, mw. mr. L.C.E.,

Zoetermeer (01-05-2026)

Wimmenhove, mw. mr. L.,

Utrecht (01-05-2026)

 uitspraken

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Maurice Mooibroek, Oscar Pluimer, Leonie Rammeloo en Robert Sanders.

OVERLIJDEN KLAAGSTER TIJDENS HOGER BEROEP

- Hof van Discipline, 2 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:2.
- Artikel 10a lid 1 sub d Advocatenwet, gedragsregel 25 lid 2.
- Overlijden van klaagster tijdens de hogerberoepsprocedure leidt niet tot verval van klacht, en in dit geval ook niet tot betrekken van deken.

Klaagster en haar burens hadden een geschil. De burens werden bijgestaan door mr. X, terwijl klaagster werd vertegenwoordigd door haar eigen advocaat. Nadat onderhandelingen over een minnelijke regeling waren mislukt, startte mr. X namens haar cliënten een gerechtelijke procedure. De dagvaarding werd op 21 december 2023 aan klaagster betekend. Volgens klaagster had mr. X daarbij tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld door haar enkele dagen voor Kerstmis te laten dagvaarden zonder gelijktijdig haar advocaat te informeren.

De raad oordeelde dat verweerster inderdaad een afschrift van de dagvaarding aan de advocaat van klaagster had moeten sturen. De raad meende dat gedragsregel 25 lid 2 ook geldt voor een proceshandeling zoals dagvaarden. Het feit dat een dagvaarding officieel door een deurwaarder wordt betekend, doet volgens de raad niet af aan die verplichting. De raad achtte het echter niet tuchtrechtelijk verwijtbaar dat de dagvaarding vlak voor Kerstmis werd uitgebracht, omdat niet was gebleken dat de belangen van klaagster daarvoor onnodig waren geschaad. De raad zag geen aanleiding om aan mr. X een maatregel op te leggen.

Klaagster ging vervolgens in hoger beroep. Ook mr. X tekende beroep aan. Tijdens de zitting deelde de gemachtigde van klaagster mee dat klaagster enkele dagen daarvoor was overleden. In afwachting van een beslissing over de processuele gevolgen van het overlijden van klaagster behandelde het hof de zaak inhoudelijk, waarmee de aanwezigen instemden.

Het hof overwoog vervolgens dat ingevolge eerdere tuchtrechtspraak een klacht niet automatisch vervalt wanneer een klager overlijdt. Alsdan wordt aansluiting

gezocht bij artikel 47a Advocatenwet, waarbij de behandeling van een ingetrokken klacht vanuit algemeen belang kan worden doorgezet door de deken. Omdat in deze zaak de gemachtigde van klaagster haar standpunt gedurende de procedure had vertegenwoordigd en ook na haar overlijden bij de mondelinge behandeling in beroep aanwezig was, zag het hof geen aanleiding om deze zaak in dit stadium anders te behandelen of de deken daarbij te betrekken. De procedure werd daarom voortgezet alsof klaagster nog in leven was.

Het hof verklaarde partijen niet-ontvankelijk in de ingestelde beroepen. In hoger beroep voerde klaagster aan dat de raad ten onrechte geen maatregel had opgelegd, maar tegen een gegrond verklaard klachtonderdeel staat geen hoger beroep open, ook niet wanneer daarbij geen maatregel is opgelegd. Daarnaast probeerde klaagster nieuwe verwijten aan mr. X naar voren te brengen, maar in hoger beroep kunnen geen nieuwe klachten worden behandeld. Mr. X formuleerde op haar beurt eveneens beroepsgronden, kennelijk bedoeld als incidenteel hoger beroep, maar het hof stelde vast dat deze gronden niet binnen de wettelijke termijn van dertig dagen waren ingediend. Daarom werd ook mr. X niet-ontvankelijk verklaard in haar hoger beroep.

SCHORSING NA TEKORTSCHIEDENDE VERDEDIGING IN FRAUDEZAAK

- Hof van Discipline, 26 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:23.
- Artikel 10a lid 1 sub c en d Advocatenwet, gedragsregel 16 en 17.
- Mr. X wordt onvoorwaardelijk geschorst omdat hij in een omvangrijke fiscale fraudezaak tekortschiet in zijn bijstand, onder meer door onvoldoende optreden op zitting en gebrekkige communicatie en vastlegging van zijn werkzaamheden.

Bij klager en aan hem gelieerde vennootschappen deed de FIOD invallen. Zij werden verdacht van het gebruik van valse facturen bij auto-exporten, waardoor de fiscus volgens het Openbaar Ministerie voor ruim

€ 8 miljoen zou zijn benadeeld. Klager werd in de fiscale procedures al bijgestaan door een fiscaal advocaat. Daarnaast schakelde hij mr. X in voor de strafrechtelijke verdediging.

Tijdens de jarenlange samenwerking ontstonden spanningen tussen mr. X en de fiscaal advocaat. Die laatste verzocht meermaals dat alle communicatie met het Openbaar Ministerie via haar zou verlopen, omdat zij vreesde dat rechtstreeks contact van mr. X met het OM de belangen van klager zou schaden. Mr. X trok zich weinig aan van die verzoeken en onderhield zelfstandig contacten met het OM. Ook over de processtrategie bestonden verschillen van inzicht. Zo stelde de fiscaal advocaat aanvankelijk geen onderzoekswensen te hebben, terwijl mr. X later alsnog onderzoekswensen indiende voor een regiezitting. Deze werden echter pas negen dagen voor de zitting ingediend, waardoor zij aan een strenger beoordelingscriterium werden getoetst.

In aanloop naar de inhoudelijke behandeling van de strafzaak werkten mr. X en de fiscaal advocaat gezamenlijk aan de verdediging. Uit de correspondentie blijkt echter dat het grootste deel van de pleitnota door de fiscaal advocaat werd opgesteld. Zij vroeg mr. X herhaaldelijk om zijn bijdrage en om inhoudelijke aanvullingen vanuit strafrechtelijk perspectief. Mr. X leverde uiteindelijk slechts beperkte wijzigingen aan op een reeds uitgewerkt concept.

Bij klager groeide de onvrede over de rol van mr. X. De fiscaal advocaat zette vraagtekens bij de omvang van diens declaraties en wees erop dat mr. X aanzienlijk meer uren in rekening bracht dan zijzelf, terwijl volgens haar uit de stukken niet bleek dat hij een vergelijkbare hoeveelheid werk had verricht. Ook vond zij bepaalde tijdsregistraties moeilijk te rijmen met de feitelijke gang van zaken. Gedurende de periode van ongeveer vier jaar stuurde mr. X in totaal 27 declaraties voor een gezamenlijk bedrag van € 223.736. Deze kritiek werd vervolgens door klager overgenomen in een uitvoerige e-mail aan mr. X, waarin hij stelde teleurgesteld te zijn over diens betrokkenheid, voorbereiding en prestaties. De relatie tussen partijen verslechterde uiteindelijk zodanig dat klager de samenwerking met mr. X beëindigde. Kort daarna bleek in een lopende appelprocedure dat klager noch zijn fiscale advocaat beschikte over het volledige dossier of inzicht had in de redenen waarom mr. X eerder hoger beroep had ingesteld.

De raad overwoog dat een deel van de klacht was verjaard wegens de overschrijding van de driejaarstermijn

van artikel 46g lid 1 Advocatenwet. Verder overwoog de raad dat mr. X onvoldoende zorgvuldig heeft gehandeld bij de inhoudelijke bijstand aan klagers. Zo heeft hij belangrijke onderdelen van zijn rol, strategie en advisering niet schriftelijk vastgelegd, waardoor niet toetsbaar is gebleven hoe hij klagers heeft geïnformeerd over hun procespositie, kansen en risico's. Daarnaast heeft hij fouten gemaakt bij het indienen van onderzoekswensen, waardoor deze te laat zijn ingediend en aan een zwaarder toetsingscriterium werden onderworpen, terwijl hij daarover bovendien niet transparant heeft gecommuniceerd. Verder oordeelde de raad dat ook de wijze van declareren tuchtrechtelijk verwijtbaar was, omdat de facturen onvoldoende gespecificeerd waren, niet duidelijk per zaak of vennootschap waren uitgesplitst en daardoor onvoldoende transparant waren. Het verwijt over zijn optreden ter zitting werd ongegrond verklaard wegens gebrek aan feitelijke onderbouwing, terwijl de vergelijking van zijn uren met die van de andere advocaat buiten beschouwing bleef. Alles bij elkaar concludeerde de raad dat mr. X in deze complexe strafzaak niet had gehandeld zoals van een redelijk handelend en redelijk bekwaam advocaat mag worden verwacht en dat een voorwaardelijke schorsing van vier weken passend en geboden was.

Tegen de beslissing gaat klager in beroep, aangaande de deels niet-ontvankelijk en deels ongegrond verklaarde klachtonderdelen. Het hof beoordeelt in hoger beroep allereerst de ontvankelijkheid van de klachten en oordeelt dat de raad terecht heeft overwogen dat een deel daarvan buiten de driejaarstermijn van artikel 46g Advocatenwet viel. Het hof benadrukt dat deze vervaltermijn ambtshalve wordt toegepast en dat alleen in uitzonderlijke gevallen sprake kan zijn van verschoonbare termijnoverschrijding, wat hier niet aan de orde is. Het betoog van klagers dat zij pas later inzicht kregen in de gevolgen van het handelen van mr. X maakt dat niet anders. Voor zover nog inhoudelijk aan de orde, spitste het geschil in beroep zich uitsluitend toe op de klacht dat mr. X op zitting onvoldoende actief en betrokken zou hebben opgetreden, met name doordat hij niet reageerde op de strafeis. Het hof volgt mr. X niet in zijn verweer dat dit een bewuste processtrategie was en oordeelt dat hij, mede gezien de ernstige impact van de strafeis op zijn cliënt, niet had mogen nalaten te reageren of zich anderszins voor zijn cliënt in te zetten. Het hof verklaart dit klachtonderdeel alsnog gegrond en verzwart de eerder door de raad opgelegde maatregel tot een onvoorwaardelijke schorsing van zes weken.

column

Toezicht met pit: Rotterdam, sancties en de kracht van het gesprek

Als deken van Rotterdam ervaar ik dagelijks hoe de dynamiek van deze wereldstad met 174 nationaliteiten zich weerspiegelt in de advocatuur. Rotterdam kent met havenactiviteiten complexe internationale contracten, een uitdagende strafrechtpraktijk en ook een grote sociale balie. In deze stad ligt mijn hart als jurist. Mijn achtergrond in (internationaal) contractenrecht, sancties en *exportcontrol* heeft me geleerd dat het altijd beter kan – ook in de juridische dienstverlening. Om dingen te bereiken, geloof ik in het gesprek. Als advocaat, arbiter en deken voer ik de dialoog om zaken op te lossen. Of het nu gaat om een geschil tussen partijen of de uitdagingen van de nieuwe Wet internationale sanctiemaatregelen (Wis).

Advocaten krijgen in de Wis een taak: het doen van onderzoek om sanctieschending te voorkomen, vergelijkbaar met de manier waarop we dat in de Wwft ook kennen. Dekens krijgen als toezichthouders op de advocatuur een expliciete rol bij handhaving van de Wis. Dat vergt kennis en voorbereiding, ook in de uitvoering. Tijdens het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer sprak de Landelijke Organisatie Toezicht Advocatuur (LOTA) namens het dekenberaad over de uitvoerbaarheid en ook over de principiële aspecten van de voorgestelde wetgeving op dit vlak. We benadrukten drie punten in het bijzonder: 1) de borging van geheimhouding, 2) de vraag wie nadere regels kan stellen en 3) de samenloop met de Europese antiwitwasregelgeving bevorderen om dubbele regimes te voorkomen. We blijven hierover in gesprek met de betrokken ministeries.

Rotterdam is het tweede arrondissement van Nederland, met 2.071 advocaten in 670 kantoren. De stad

groeit, en dat geldt ook voor de balie en de samenstelling ervan. Van sociale advocatuur tot groot zakelijk werk: hier vind je het allemaal. Die diversiteit vraagt om toezicht dat zowel streng als menselijk is. Als portefeuillehouder sanctierecht binnen het dekenberaad zet ik me in voor een toezicht dat niet alleen voldoet aan de regels, maar ook recht doet aan de complexiteit van de praktijk. Want of het nu gaat om de bescherming van de geheimhoudingsplicht of de afbakening tussen meldplicht en procesvrijstelling: in Rotterdam weten we dat pragmatisme en principiële standvastigheid hand in hand gaan.

De kracht van ons decentrale model ligt in de lokale inbedding. Ik ervaar dagelijks hoe waardevol het is om dicht bij de praktijk van advocaten te staan en samen oplossingen te vinden. Tegelijkertijd toont de samenwerking binnen het dekenberaad aan dat we sterker staan als we kennis delen. Of het nu gaat om de implementatie van de Wis, de bescherming van kwetsbare cliënten of de uitdagingen van de AML-wetgeving: als dekens werken we met ondersteuning van onze orde-bureaus én de LOTA aan toezicht dat de balans vindt tussen handhaven van regels en rechtvaardigheid. Want uiteindelijk draait het om vertrouwen – in het vak, in elkaar, en in de kracht van het gesprek.

Marc Padberg,
deken Rotterdamse
orde van advocaten



TOEZICHT

ADVOCATUUR

Toezicht op de advocatuur

Het toezicht op de advocatuur wordt uitgeoefend door de dekens van de elf arrondissementen, verenigd in het dekenberaad. De dekens voeren het toezicht onafhankelijk, transparant, uniform en effectief uit. Kijk voor meer informatie op www.toezichtadvocatuur.nl.

AMLA en het nieuwe Europese AML-toezicht: wat betekent dit voor de advocatuur?

Met de komst van het AML-pakket gaat ook het toezicht op meldingsplichtige instellingen veranderen. Centraal hierin staat de oprichting van een nieuwe Europese toezichthouder: AMLA in Frankfurt. AMLA moet zorgen voor de uniforme toepassing van anti-witwasregelgeving binnen de EU, met als doel verschillen in nationale interpretaties en toezichtpraktijken te verkleinen. Hiermee reageert de EU op het grensoverschrijdende karakter van witwassen en terrorismefinanciering, om het nationaal toezicht te verstevigen.

Voor het toezicht op de advocatuur verandert op het eerste gezicht weinig. AMLA houdt zelf alleen rechtstreeks toezicht op een selecte groep (financiële) hoogrisico-instellingen. Voor de advocatuur geldt dat het toezicht nationaal belegd is: de dekens zijn verantwoordelijk voor het directe toezicht op de naleving van AML-regelgeving door advocaten. De invloed van AMLA is indirect wel merkbaar. AMLA ontwikkelt Europese standaarden voor risicogebaseerd toezicht en ziet toe op de wijze waarop nationale toezichthouders hun rol vervullen.

HARMONISATIE VAN HET AML-RECHT

Een belangrijk speerpunt van AMLA is verdere harmonisatie van het AML-recht en van het toezicht daarop. AMLA werkt normen van het AML-pakket uit in technische reguleringsnormen (RTS), technische uitvoeringsnormen (ITS) en 'guidelines'. AMLA stelt onder meer uniforme toetsingscriteria op voor risicobeoordelingen, cliëntenonderzoek en dossiervorming. De dekens hanteren deze criteria bij hun toezicht.

RISICOGEBASEERDE BENADERING

In de praktijk krijgt het indirecte toezicht vorm via de ontwikkeling van een toezichtmethode die uitgaat van een risicogebaseerde benadering, waarbij kantoren worden ingedeeld in risicocategorieën. Die categorieën worden gebaseerd op de cliëntenportefeuille en aard van de dienstverlening enerzijds en de door het kantoor geïmplementeerde mitigerende maatregelen anderzijds. AMLA ontwikkelt hiervoor instrumenten waarmee nationale toezichthouders informatie van meldingsplichtige instellingen kunnen verzamelen en risico's op vergelijkbare wijze kunnen beoordelen.

DATAGEDREVEN TOEZICHT

Daarnaast zet AMLA nadrukkelijk in op meer datagedreven toezicht, onder meer door het opzetten van een centrale

AML/CFT-databank. Onderdeel hiervan is dat AMLA via de dekens én rechtstreeks gedetailleerde uitvragen kan doen bij advocatenkantoren. Hoewel nog niet precies vaststaat welke informatie zal worden opgevraagd, is wel duidelijk dat wordt gewerkt aan gerichte uitvragen op basis van vooraf bepaalde *datapoints*. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan gegevens over de cliëntenportefeuille of de aard van de dienstverlening.

TIJDPAD

De eerste toezichtuitvraag voor de niet-financiële sector wordt ergens in 2029 verwacht, op basis van gegevens over het voorafgaande jaar. Mogelijk zal daarop vooruitlopend in de zomer van 2026 een eerste testuitvraag worden gedaan onder een select aantal kantoren. Welke informatie precies zal worden opgevraagd en wanneer deze uitvraag concreet vorm krijgt, is op dit moment helaas nog niet bekend.

MEER INFORMATIE

Zodra meer duidelijkheid bestaat, informeren wij u via onze verschillende kanalen, waaronder de website, LinkedIn en het *Advocatenblad*. In de komende periode volgen bovendien meer bijdragen over wat het AML-pakket concreet betekent voor de advocatuur en hoe advocaten zich hierop kunnen voorbereiden.

Het AMLA-vocabulaire

- € **AML:** Anti Money Laundering;
- € **AMLA:** Anti-Money Laundering Authority;
- € **CFT:** Countering the Financing of Terrorism;
- € **ITS:** Implementing Technical Standards: bindende, faciliterende technische uitvoeringsnormen (voorbeeld: modelformulier voor meldingen);
- € **RTS:** Regulatory Technical Standards: gedetailleerde bindende technische reguleringsnormen (voorbeeld: de wijze waarop een advocaat de identiteit moet verifiëren);
- € **Guidelines:** richtsnoeren (voorbeeld: richtsnoer voor risicobeoordeling van cliënten).

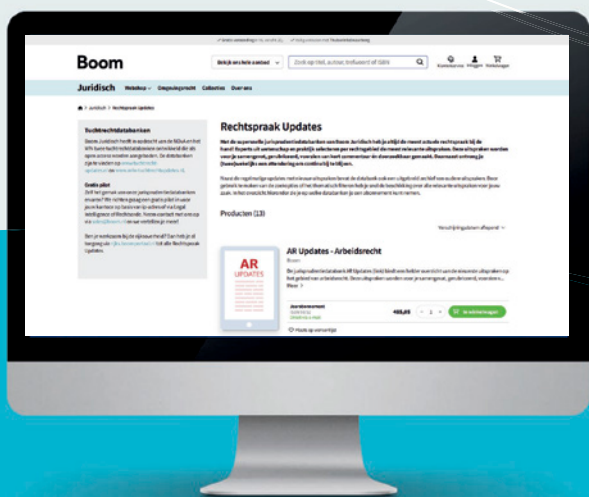
Rechtspraak Updates

Probeer nu drie maanden gratis

Met meer dan 50.000 uitspraken binnen 13 rechtsgebieden vind je snel de jurisprudentie die voor jouw praktijk relevant is. Experts uit wetenschap en praktijk selecteren per rechtsgebied de meest relevante uitspraken. Deze uitspraken worden voor je samengevat, gerubriceerd, voorzien van kort commentaar én doorzoekbaar gemaakt.

De Rechtspraak Updates bieden:

- De meest relevante uitspraken, geselecteerd door experts uit wetenschap en praktijk
- Een volledig doorzoekbare databank met handige zoek- en filtermogelijkheden
- (Twee)wekelijkse attenderingen met de nieuwste rechtspraak en ontwikkelingen



Scan en
probeer het zelf!



Ingezonden bijdragen

De redactie verwelkomt opiniërende artikelen van en voor advocaten. Overleg vooraf is raadzaam. Voorstellen of suggesties kunnen worden gestuurd naar redactie@advocatenblad.nl.

Elke 500 woorden leveren één opleidingspunt op.

juridisch

Kroniek

— Tuchtrect

Valkuilen in het recht

— Verjaringstermijn niet
in beton gegoten

 valkuilen in het recht

Verjaringstermijn niet in beton gegoten

— door **Aldert van der Bent**

Meer dan in andere rechtsgebieden speelt verjaring in het aansprakelijkheidsrecht een rol. De advocaat die wordt gevraagd naar de kansen van een claim checkt doorgaans eerst of de vordering niet is verjaard. Op dat punt is het recht ingewikkelder dan het op het eerste gezicht lijkt.

Op grond van artikel 3:310 lid 1 BW verjaart een rechtsvordering tot vergoeding van schade vijf jaar na aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden en in ieder geval door verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt.

Die tweede termijn, de objectieve verjaringstermijn van twintig jaar, vormt een vangnet voor de schadeveroorzaker dat slechts in een beperkt aantal gevallen een rol speelt. De juridische discussie gaat doorgaans over de eerste verjaringstermijn van vijf jaar.

VALKUIL 1: DE AANVANG VAN DE VIJFJAARSTERMIJN IS SUBJECTIEF

De in artikel 3:310 lid 1 genoemde termijn van vijf jaar is een subjectieve termijn. Dat betekent dat de aanvang ervan afhangt van bekendheid van de benadeelde persoon met 1) de schade en 2) de daarvoor aansprakelijke persoon. Daarvan zal volgens vaste rechtspraak sprake zijn als de benadeelde voldoende zekerheid – die niet een absolute zekerheid behoeft te zijn – heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon.¹ Het enkele vermoeden van het bestaan van schade, dan wel het enkele vermoeden welke persoon voor de schade aansprakelijk is, is niet voldoende voor het aanvangen van de verjaringstermijn. Evenmin is van belang wat de benadeelde *moest* begrijpen of vermoeden.

Zo werd in het arrest HR 24 januari 2003, NJ 2003/300 (*BASF/Rensink*) beslist dat indien het gaat om lichamelijke klachten waarvan de herkomst onduidelijk is, de vereiste mate van zekerheid – die niet een absolute zekerheid behoeft te zijn – in het algemeen pas aanwezig zal zijn wanneer de oorzaak door een ter zake kundige arts is gediagnosticeerd.

Het voorgaande betekent dat in beginsel op de benadeelde geen onderzoeksplicht rust. Maar dit beginsel moet in redelijkheid worden toegepast. In een zaak waarin een jong kind was aangereden door een betonauto waarvan het kenteken

was genoteerd, overwoog de Hoge Raad dat van de wettelijk vertegenwoordiger een eenvoudig onderzoek had mogen worden verlangd om de identiteit van de aansprakelijke persoon te achterhalen.²

VALKUIL 2: DE SCHADEVORDERING MOET OPEISBAAR ZIJN

De aanvang van de subjectieve verjaringstermijn hangt af van bekendheid van de benadeelde persoon met schade. Soms is duidelijk dat een bepaalde gebeurtenis pas in de toekomst schade zal doen ontstaan. Een bekend voorbeeld is blootstelling aan asbest, wat decennia later tot mesothelioom kan leiden. Het vereiste van bekendheid met de schade veronderstelt dat er ook daadwerkelijk schade is ontstaan waarvan vergoeding kan worden gevorderd. Met andere woorden: de schadevordering moet opeisbaar zijn.³ De enkele bekendheid met het feit dat schade *zal* ontstaan, is onvoldoende om de verjaringstermijn te laten aanvangen.⁴

VALKUIL 3: DE VERJARING GAAT LOPEN VOOR ALLE SCHADEPOSTEN

Indien een schadeveroorzakende gebeurtenis eenmaal daadwerkelijk schade heeft veroorzaakt, vangt de subjectieve verjaringstermijn aan voor alle soorten schade waarvan te verwachten is dat zij in de toekomst zullen kunnen worden geleden.⁵ Indien bijvoorbeeld een ongeval voortdurende of terugkerende schade teweegbrengt, zoals inkomensschade of kosten voor medische behandeling, vangt de subjectieve verjaringstermijn voor al die afzonderlijke schadeposten aan op het moment van het ongeval.⁶ Op deze regel geldt slechts een uitzondering in het geval van een eerder niet voorziene schadepost.⁷

VALKUIL 4: GEEN BEKENDHEID MET DE JURIDISCHE BEOORDELING VEREIST

Herhaald zij dat de subjectieve verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW pas begint te lopen op de dag na die waarop de benadeelde daadwerkelijk in staat is een rechts-



In de rubriek *Valkuilen in het recht* schetsen advocaat-redactieleden van het *Advocatenblad* welke veelgemaakte fouten zich in hun rechtsgebied voordoen.

vordering tot vergoeding van de door hem geleden schade in te stellen. Daarvan zal sprake zijn als de benadeelde voldoende zekerheid – die niet een absolute zekerheid behoeft te zijn – heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon.

Deze regels zien op gevallen waarin de benadeelde onbekend is met of redelijkerwijs in onzekerheid verkeert over het bestaan van schade, de oorzaak van de schade of de voor het ontstaan van de schade verantwoordelijke persoon. Maar die regels hebben *geen* betrekking op het geval dat de benadeelde onbekend is met, dan wel in onzekerheid verkeert over *de juridische beoordeling* van de feiten en omstandigheden die betrekking hebben op de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon. Daadwerkelijke bekendheid met die beoordeling is voor het gaan lopen van de verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW niet vereist.⁸

Het voorgaande betekent dat de verdachte die meent dat hij ten onrechte wordt vervolgd wegens strafbare feiten, en die stelt dat politie en/of OM hem daarbij schade berokkenen, niet kan wachten met het verzenden van een aansprakelijkstelling tot hij wordt vrijgesproken.⁹ Hetzelfde geldt voor de vennootschap die zich op haar bestuurder wil verhalen voor een vordering van een derde die mogelijk tegen haar zal worden toegewezen.¹⁰

Is evenwel sprake van meer dan één hoofdelijk verbonden schuldenaar en wil de aangesproken schuldenaar op de voet van artikel 6:10 BW regres nemen op een medeschuldenaar, dan is het uitgangspunt dat de regresvordering van een hoofdelijk verbonden schuldenaar pas ontstaat op het moment dat hij de schuld aan de schuldeiser voldoet voor meer dan het gedeelte dat hem aangaat.¹¹

VALKUIL 5: DE OBJECTIEVE VERJARINGSTERMIJN GELDT NIET VOOR LETSEL- EN OVERLIJDENSSCHADE

Onder meer in zaken betreffende de blootstelling aan asbest komt het regelmatig voor dat de schade zich pas manifesteert, en de subjectieve verjaringstermijn dus eerst aanvangt, nadat de objectieve verjaringstermijn van twintig jaar

(dertig jaar in het geval van blootstelling aan asbest, artikel 3:310 lid 2) is voltooid.

Omdat de objectieve verjaringstermijn een absoluut karakter heeft, prevaleert deze boven de subjectieve verjaringstermijn van vijf jaar.

Om aan de problematiek van asbestslachtoffers tegemoet te komen, is in 2004 een vijfde lid toegevoegd aan artikel 3:310 BW.¹² Voor schade door letsel of overlijden geldt op grond van lid 5 uitsluitend de subjectieve verjaringstermijn van vijf jaar. Indien de benadeelde minderjarig was op de dag waarop de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bekend zijn geworden, verjaart de rechtsvordering slechts door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag volgende op die waarop de benadeelde meerderjarig is geworden.

VALKUIL 6: BIJZONDERE TERMIJNEN

Artikel 3:310 BW bevat de hoofdregel voor verjaring van schadevorderingen. Voor specifieke schadevorderingen kunnen afwijkende termijnen gelden. Voorbeelden zijn te vinden in artikel 10 WAM voor verkeersschade, titel 20 Boek 8 BW voor het vervoersrecht en artikel 6:193s BW voor het mededingingsrecht.

Aldert van der Bent is advocaat bij Wybenga advocaten in Rotterdam en advocaat-redactielid van dit blad.

Noten

- HR 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:18, r.o. 3.5.
- Asser/Sieburgh 6-II 2025/415 en HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, r.o. 3.6.
- Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2025/411.
- HR 6 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3784 (ASR/Achmea), r.o. 3.7.2.
- HR 10 september 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM7041, r.o. 3.5.
- Asser/Sieburgh 6-II 2025/412.
- HR 24 mei 2002, NJ 2003, 268, r.o. 3.8.
- HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:677, r.o. 3.3.3.
- HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1118, r.o. 4.1.5.
- HR 4 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6769, r.o. 3.4.3.
- HR 6 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3784 (ASR/Achmea), r.o. 3.6.
- Wet van 27 november 2003, Stb. 2003, 495 en Kamerstukken II 1999/00, 26824, nr. 3, p. 1.

Inhoud

KRONIEK TUCHTRECHT 2026

- 77 Verhouding met de eigen cliënt
 - 78 Financiële afspraken
 - 79 Belangenconflicten
- 80 Handelen jegens de wederpartij
 - 80 Onnodig grievend in familiekwesties
 - 82 *Fair play* in procedures
 - 82 Gelijktijdige verzending van stukken
 - 83 Onderlinge welwillendheid
- 83 Vertrouwelijkheid
- 84 Advocaat in andere hoedanigheid
 - 85 Advocaat als contactpersoon gemeente
 - 85 Advocaat in strafzaken
- 85 Toezichtsaangelegenheden
 - 86 Klacht tegen deken
- 86 Tuchtprocesrecht
 - 86 Ontvankelijkheid
 - 87 Ne bis in idem
 - 88 Herziening
 - 88 Klachtomschrijving
 - 89 Wraking
 - 90 Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens



— Kroniek

Tuchtrecht 2026

— door **Robert Sanders, Maurice Mooibroek & Noa de Leon-van den Berg**
 beeld **Floris Tilanus**

Deze Kroniek behandelt de uitspraken van de tuchtrechter uit de periode februari 2025 tot maart 2026 op het gebied van het materieel tuchtrecht of het tuchtprocesrecht die interessant, nuttig of illustratief zijn voor de praktijk.

VERHOUDING MET DE EIGEN CLIËNT

De eerste plicht van de advocaat blijft uiteraard de zorgplicht jegens de eigen cliënt. Bij de beantwoording van de vraag of een advocaat zich betamelijk heeft gedragen als bedoeld in artikel 46 van de Advocatenwet hanteert het hof als uitgangspunt dat de tuchtrechter mede tot taak heeft de kwaliteit van de dienstverlening te beoordelen als daarover wordt geklaagd.

Ook indien een advocaat zich onttrekt aan de behandeling van een zaak dient dit op zorgvuldige wijze te gebeuren waarbij de tuchtrechter ook meeweegt in hoeverre klager (processueel) nadeel heeft ondervonden door de onttrekking. In het geval van een naar het buitenland vertrokken cliënt die telkens op de hoogte werd gehouden maar niet reageerde, mocht de advocaat zich zes dagen vóór de comparitie na aanbrengen onttrekken. De zitting bij het gerechtshof betrof een comparitie na aanbrengen met uitsluitend als doel het beproeven van een schikking. Omdat klager zelf te kennen had gegeven niet aanwezig te zullen zijn, was de kans dat de zitting doorgang zou vinden nihil, terwijl zelfs in het geval de zitting wel doorgang zou hebben gevonden er geen sprake kon zijn van een procedureel nadeel voor klager. De advocaat heeft zich in dit geval niet op een ongelegen en ontijdig moment onttrokken en derhalve niet onzorgvuldig gehandeld (HvD 1 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:247).

Hoewel de tuchtrechter in een andere zaak niet kon vaststellen of de advocaat zoals afgesproken daadwerkelijk het gratieverzoek namens klager heeft ingediend, stond wel vast dat deze advocaat niet heeft geverifieerd of het gratieverzoek in goede orde was ontvangen, terwijl klager wel meerdere keren heeft verzocht hem te informeren over de stand van zaken. In hoger beroep levert dat een berisping op (HvD 30 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:94).

Minder goed liep het af voor de advocaat die in een incasso-

zaak niets voor zijn cliënte had gedaan, toezeggingen niet was nagekomen en de cliënte ten onrechte in de waan heeft gelaten dat er een procedure zou lopen. Dit was niet de eerste keer en het hof heeft de advocaat nog een kans gegeven orde op zaken te stellen. Het leidde tot schrapping van het tableau (ECLI:NL:TAHVD:2025:110).

Indien zich na de opdrachtbevestiging en met de cliënt besproken strategie ontwikkelingen voordoen die tot andere inzichten leiden, dient de advocaat dat met zijn cliënt te bespreken en hem zorgvuldig te adviseren. Daarbij moet de advocaat zich ervan vergewissen of de cliënt alles goed heeft begrepen en of hij de gevolgen van de gekozen strategie voldoende overziet. Zo nodig moet hij belangrijke informatie en afspraken schriftelijk aan zijn cliënt bevestigen. De cliënt kan de advocaat niet verantwoordelijk houden voor een negatieve afloop, maar er moet wel als het ware een ‘informed consent’ zijn; de cliënt moet zich bewust zijn van de risico’s die aan bepaalde keuzes kleven.

Over een kwestie met betrekking tot de voldoende duidelijke en besproken processtrategie stelde de tuchtrechter vast dat de advocaat de verschillende concepten van de dagvaarding en de pleitnota aan klager had voorgelegd, die zij telkens van commentaar had voorzien en uiteindelijk heeft goedgekeurd. Ook als klager wel over belangrijke punten in de dagvaarding zou hebben heen gelezen, komt dit – gelet op het feit dat klager de concepten steeds van commentaar heeft voorzien – voor haar rekening en risico. Het had op de weg van klager gelegen om erop te wijzen dat de in de processtukken verwoorde grondslag voor de procedure feitelijk niet klopte (HvD 20 oktober 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:203).

Het hof stelt voorop dat ontwikkelingen in een zaak ertoe kunnen leiden dat een advocaat terugkomt op een eerder gegeven advies en een ander advies geeft. De professionele standaard verlangt dat ook van een advocaat. Diezelfde

professionele standaard verlangt echter ook van een advocaat dat hij het gewijzigde advies met zijn cliënt bespreekt en vervolgens schriftelijk bevestigt (HvD 16 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:57).

In een erfrecht kwestie werd de advocaat ook gebrek aan deskundigheid verweten. Volgens hof en raad is het echter voor een advocaat gebruikelijk om concepten aan cliënten toe te sturen ter voorkoming van miscommunicatie en zeker om feitelijke onjuistheden te vermijden. In deze zaak waren kennelijk meerdere concepten nodig om tot een goede afstemming te komen voor de brief aan de wederpartij. De advocaat heeft daarbij zo veel mogelijk het commentaar van klager verwerkt. Zij heeft ook toegelicht waarom zij iets wel of niet heeft overgenomen. Dat er slordigheden in de concepten hebben gestaan, verdient niet de schoonheidsprijs maar maakt het handelen van de advocaat nog niet tucht-rechtelijk verwijtbaar. Verder is het hof niet gebleken dat de door de advocaat gemaakte berekeningen van de legitieme portie van klager evident onjuist waren. Weliswaar waren deze berekeningen afwijkend van de berekeningen van klager, maar daar was een goede verklaring voor (zij had bepaalde door klager opgevoerde posten niet overgenomen). Dat er verschil in inzicht is, maakt het handelen van de advocaat nog niet ondeskundig of onbekwaam (HvD 19 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:90).

Financiële afspraken

Met de cliënt moeten ook de financiële afspraken goed worden doorgenomen, ook die eerder door zijn werkgeefster met de cliënt telefonisch zijn doorgenomen terwijl de opdrachtbevestiging op haar naam staat. Op de behandelend advocaat rust op grond van gedragsregel 17, lid 2 een eigen verantwoordelijkheid om voorafgaand aan, doch in ieder geval bij aanvang van het intakegesprek, uit te leggen aan klagerster dat het gesprek niet vrijblijvend is als er geen toevoeging wordt verleend en welke bedragen in dat geval in rekening zullen worden gebracht. Wat telefonisch is besproken, is door de advocaat noch door zijn werkgeefster schriftelijk bevestigd aan klagerster voorafgaand aan het intakegesprek. Onduidelijkheid over de bedragen die in rekening worden gebracht als geen toevoeging wordt verleend, ligt in de risicosfeer van de advocaat op grond van gedragsregel 17, lid 2. Het feit dat verweerder klagerster bij aanvang van het intakegesprek ten onrechte in het ongewisse heeft gelaten dat dit gesprek eventueel geld zou kunnen kosten, en hoeveel dit dan zou zijn, is ernstig verwijtbaar. Ook valt verweerder te verwijten dat aan klagerster geen schatting is gegeven van de mogelijke kosten als de diensten niet op basis van een toevoeging zouden kunnen worden verleend. Het argument dat voor de advocaat de uitspraak van het Hof van Justitie van 12 januari 2023 (ECLI:EU:C:2023:14) niet gold omdat het gesprek vóór de uitspraakdatum plaatsvond, is volgens het hof onjuist. Volgens vaste rechtspraak van het HvJ EU verklaart en preciseert de uitlegging die het Hof, krachtens de hem bij artikel 177 van het Verdrag ver-



leende bevoegdheid aan een voorschrift van gemeenschapsrecht geeft, wanneer daaraan behoefte bestaat, de betekenis en strekking van dat voorschrift, zoals het sedert het tijdstip van zijn inwerkingtreding moet of had moeten worden verstaan en toegepast. Hieruit volgt dat het aldus uitgelegde voorschrift door de rechter ook kan en moet worden toegepast op rechtsbetrekkingen die zijn ontstaan en tot stand gekomen vóór het arrest waarbij op het verzoek om uitlegging is beslist, indien voor het overige is voldaan aan de voorwaarden waaronder een geschil over de toepassing van dat voorschrift voor de bevoegde rechter kan worden gebracht (Hof van Justitie EU 15 september 1998 (*Edis*), C-231/96, ECLI:EU:C:1998:401, r.o. 15 en 21 december 2016 (*Naranjo*), C-154/15, C-307/15 en C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, r.o. 70 e.v.). Het factureren van werkzaamheden terwijl op dat moment bekend was dat voor de ten behoeve van klagerster in behandeling te nemen zaak wel een toevoeging was verleend, alleen aan een andere advocaat, is in strijd met de betamelijkheid die van een advocaat wordt verlangd. Dit is een schending van de kernwaarde financiële integriteit (HvD 6 juni 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:99).

Ook het stellen van financiële zekerheid kan leiden tot een tucht-rechtelijk negatief oordeel, zoals in de zaak waarin de advocaat klager een notariële akte van schuldbekentenis heeft laten ondertekenen, waarbij ook een pandrecht is gevestigd ten gunste van het kantoor van de advocaat. Naar het oordeel van het hof is geen sprake van een bijzonder geval als bedoeld in gedragsregel 19 lid 1. Voor wat het vereiste over-

leg met de deken betreft, blijkt uit het dossier dat de deken pas maanden later door de advocaat en zijn kantoorgenoot is bericht over de notariële akte en hebben zij door allerlei ontwikkelingen verzuimd om de conceptakte aan de deken voor te leggen en een verdere toelichting te geven. Daarmee staat vast dat er geen (voor)overleg met de deken heeft plaatsgevonden (HvD 29 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:272). Bij het behartigen van de belangen van zijn kantoor in een (incasso)procedure tegen een cliënt die eerder door een advocaat van datzelfde kantoor is bijgestaan, mag een grote mate van zorgvuldigheid van een advocaat worden verwacht. Dat ondervond de advocaat die vanaf het eerste moment na de overname van de debiteurenbewaking van zijn toenmalige kantoorgenoot direct maatregelen had genomen vanwege het uitblijven van de betaling van achterstallige declaraties door klagers. Daarbij heeft hij gedreigd de relatie van het kantoor met klagers onmiddellijk te beëindigen als klagers niet zouden betalen, terwijl er nog een zaak liep waar het kantoor bijstand in verleende en is hij overgegaan tot het treffen van rechtsmaatregelen richting klagers zonder daarbij rekening te houden met de jarenlange relatie tussen klagers en zijn toenmalige kantoorgenoot en het reeds tot dan toe betaalde forse honorarium. Daarmee heeft hij het belang van de cliënt uit het oog verloren en ten onrechte enkel het (financiële) kantoorbelang vooropgesteld (HvD 29 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:273).

In het geval van een toevoeging mag de advocaat aan het intrekken van de toevoegingsaanvraag niet de voorwaarde stellen dat klaagster eerst zijn factuur moest voldoen. Het had op de weg van de advocaat gelegen aan klaagster te vragen wat zij bedoelde met haar e-mail en haar te wijzen op wat de mogelijke gevolgen zouden zijn voor de vergoeding van zijn werkzaamheden als de toevoegingsaanvraag zou worden ingetrokken. Daarvoor ontbrak bewijs. Voor het sturen van een factuur bestond ook geen enkele grondslag. De advocaat had de zaak aangenomen op basis van een toevoeging die hij uiteindelijk daadwerkelijk had aangevraagd. Hangende die aanvraag strookt het niet om een factuur voor gestelde verrichte werkzaamheden te sturen. Dat is in strijd met de ratio van gedragsregel 18 lid 2. Het een en ander betekent dat de advocaat geen factuur had mogen sturen en betaling daarvan had mogen koppelen aan het meewerken aan het intrekken van de toevoegingsaanvraag. Hij heeft hierbij niet (financieel) integer gehandeld (HvD 5 september 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:172).

Belangenconflicten

In deze zaak draait het in hoofdzaak om de norm dat een advocaat, gelet op zijn gebondenheid aan met name de kernwaarden partijdigheid en vertrouwelijkheid, in het algemeen niet mag optreden tegen een (voormalige) cliënt van hem of van een kantoorgenoot. Deze norm is uitgewerkt in gedragsregel 15. In een zaak werd tegen de toepassing van gedragsregel 15 een beroep gedaan op de drie cumulatieve uitzonderingen.

Anders oordeelde het hof. Het hof is met de raad van oordeel dat niet is gebleken dat de aan verweerder toevertrouwde belangen dezelfde zaak betreffen. Het hof is daarnaast met de raad van oordeel dat niet is gebleken dat informatie over de financiën van klager redelijkerwijs van belang was in de huurzaak waarin verweerder tegen klager optrad. Het ging hier immers om een kort geding tot ontruiming van de schuur en het achtererf, alsmede om de vraag welk huurregime op de huurovereenkomst betreffende de schuur van toepassing was. Het hof is van oordeel dat hier wel sprake is van een redelijk bezwaar aan de zijde van klager waarvan verweerder zich bewust had moeten zijn. Het hof acht hierbij met name van belang dat onbetwist sprake is geweest van een langdurige advocaat-cliëntrelatie tussen klager en de kantoorgenoot, mr. J, van verweerder. Volgens klager kende mr. J hem door en door. Of dit daadwerkelijk zo was, kan in het midden blijven omdat het in ieder geval in de perceptie van klager zo is geweest. Klager heeft voldoende aangetoond dat hij zich ongemakkelijk voelde bij de gedachte dat er al dan niet relevante kennis over hem of zijn bedrijf bij het kantoor van verweerder aanwezig was. Daarnaast heeft verweerder onvoldoende weersproken dat andere kantoorgenoten destijds ook werkzaamheden voor klager hebben verricht. Afgezet tegen de relatief korte periode dat verweerder tegen klager heeft opgetreden, kleurt het voorgaande de redelijkheid van de bezwaren van klager. Gelet op de langdurige advocaat-cliëntrelatie tussen klager en met name mr. J, de door klager gestelde vriendschappelijke verhouding met hem en de waarschuwing die klager in zijn e-mails aan verweerder heeft gegeven, had verweerder moeten begrijpen dat klagers gemotiveerde bezwaren niet zonder dergelijk diepgaand onderzoek hadden mogen worden genegeerd. Verweerder heeft weliswaar advies aan de deken gevraagd, maar dit ontslaat verweerder niet van zijn eigen verantwoordelijkheid (HvD 21 juli 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:136).

In een andere zaak had de advocaat klager en de (voormalige) onderneming van klaagster bijgestaan in een strafrechtelijke procedure. Klager verwijt de advocaat dat zij zowel voor hem als voor de onderneming heeft opgetreden, terwijl sprake was van een tegengesteld belang. Het hof stelt bij de beoordeling voorop dat er geen regel is die voorschrijft dat advocaten niet meerdere verdachten in hetzelfde strafproces mogen bijstaan. Een dergelijke regel zou ook in strijd zijn met het beginsel van de vrije advocaatkeuze die een cliënt heeft, welk beginsel een fundamentele betekenis voor de rechtsstaat heeft en waarvan niet lichtvaardig mag worden afgeweken. De advocaat in de volgende zaak heeft klager en de (voormalige) onderneming van klaagster bijgestaan in een strafrechtelijke procedure. De onderneming werd verweten dat zij haar medewerkers zonder voldoende bescherming heeft laten werken met chroom 6-houdende producten. Klager zou aan deze gedragingen feitelijk leiding hebben gegeven. Alleen klager wil hoger beroep instellen tegen het strafvonnis. De onderneming berust in het vonnis.

In het kader van het hoger beroep adviseert de advocaat klager om de verhoren die zij in eerste aanleg achterwege heeft gelaten nu wel te doen plaatsvinden omdat de uitkomst van deze verhoren de (belangen van de) onderneming niet meer kunnen raken. Klager klaagt er vervolgens over dat de advocaat heeft opgetreden voor beide partijen terwijl er sprake is van een tegengesteld belang.

Er is geen verbod om aan meerdere partijen in een zaak rechtsbijstand te verlenen. Uitgangspunt is dat het aan de desbetreffende advocaat is om te bepalen in hoeverre de bijstand aan meerdere cliënten in eenzelfde zaak een tegenstrijdig belang is dan wel van een situatie waarin voorzienbaar is dat het op een tegenstrijdig belang kan uitlopen. Die beantwoording moet wel verenigbaar zijn met door de advocaat in acht te nemen (gedrags)regels, waaronder de kernwaarden onafhankelijkheid, partijdigheid en vertrouwelijkheid. Daarbij geldt dat voor het bijstaan van meerdere personen in dezelfde zaak niet vereist is dat de belangen van deze (rechts)personen volstrekt parallel zijn. De advocaat heeft het belang om verweer te voeren tegen de verboden gedraging toegelicht. Indien de verboden gedraging niet vast komt te staan, dan komt de verdenking van het feitelijk leidinggeven eveneens te ontbreken. Het hof volgt de advocaat in dit verweer en verklaart de klacht ongegrond (HvD 6 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:38).

HANDELEN JEGENS DE WEDERPARTIJ

Een advocaat heeft een grote mate van vrijheid om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem passend voorkomt. Een onaangekondigd huisbezoek door een advocaat van de wederpartij is echter ontoelaatbaar nu daar een dwang vanuit gaat om de concept-vso te tekenen. In deze zaak waren partijen in overleg over de inhoud van een vaststellingsovereenkomst (vso) in het kader van een beëindiging van het dienstverband. Klager (werknemer) wenste op een aantal punten nog een wijziging van de concept-vso. Klager zat ziek thuis en was niet telefonisch bereikbaar. De advocaat en de directeur besloten daarom onaangekondigd naar de woning van klager te gaan. Aangezien het in deze zaak om een kwetsbare en zieke werknemer gaat die dienstengevolge waarschijnlijk niet in staat is om zijn eigen belangen te behartigen, kwalificeert het hof het handelen van de advocaat als extra verwijtbaar (HvD 1 september 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:169).

In een huurkwestie rees de vraag of de advocaat een bepaald advies had mogen geven aan zijn cliënt. Het advies om de kamer van klaagster te ontruimen terwijl daarvoor een rechtsgeldige titel ontbrak, is civielrechtelijk een evident onjuist advies en daarmee tuchtrechtelijk verwijtbaar. Dit advies diende weliswaar het belang van de cliënten van de advocaat doch op het moment dat hij zijn advies gaf, had hij geen informatie hoe (on)evenredig dit advies voor klaagster kon uitpakken. De klacht over dit advies achtte het hof ongegrond (HvD 16 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:59).

Onnodig grievend in familiekwesities

Een regelmatig terugkerend thema is de klacht over onnodig grievende uitlatingen in familierechtkwesities. De beoordeling van de vraag of uitlatingen over de wederpartij al dan niet onnodig grievend zijn, is in hoge mate een casuïstische en feitelijke kwestie, waarbij de tuchtrechter, gezien de context, in beginsel per uitlating beoordeelt of en in hoeverre sprake is van beschrijvingen of kwalificaties die hun steun vinden in de feiten. Ook toetst de tuchtrechter of de door de klager als grievend ervaren bewoordingen een redelijk doel dienen en functioneel zijn of dat zij, alle omstandigheden in aanmerking genomen, al dan niet als onnodig grievend en onevenredig beschadigend moeten worden beschouwd. Die toetsing is niet eenvoudig in een allesomvattend concreet kader te vatten (HvD 28 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:245).

In een verweerschrift in een echtscheidingsprocedure gebruikte de advocaat van de wederpartij voor diens wijze van procederen de term ‘Stalinorgel’ en de beeldspraak ‘een tsunami aan procedures’. Volgens het hof vinden alle aangehaalde passages steun in uitspraken in tussen klager en de cliënte van de advocaat gevoerde procedures. De advocaat erkent dat zijn toon soms wat cynisch, overdrijvend of neerbuigend is. Het hof is van oordeel dat hij ook andere bewoordingen had kunnen gebruiken, maar dat enkele feit is nog niet tuchtrechtelijk verwijtbaar. De gekozen bewoordingen waren in dit geval niet onnodig. De bewoordingen waren functioneel in het kader van de behartiging van de belangen van zijn cliënte, mede gezien het tot dan toe groot aantal gevoerde procedures en de impact van die procedures op zijn cliënte. Dat het voor klager niet prettig is om het te lezen, begrijpt het hof maar is onder de gegeven omstandigheden niet toereikend voor een tuchtrechtelijk verwijt (HvD 11 april 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:72).

Anderzijds werd door het hof de zin ‘Huiselijk geweld leidt dan ook tot een vluchtscheiding en niet tot een vechtscheiding’ in het door de advocaat ingediende verweerschrift als onnodig grievend aanmerkt. De gebruikte term ‘huiselijk geweld’ impliceert een ernstige aantijging aan het adres van klager. De term komt in de alinea in het verweerschrift uit de lucht vallen en wordt zonder enige toelichting of onderbouwing als feit gepresenteerd. De gebruikte term heeft geen verband met de rest van de alinea en/of andere delen van de inhoud van het verweerschrift en uit het verweerschrift wordt niet duidelijk waarom de gebruikte term relevant zou zijn in het kader van de in de procedure aan de orde zijnde discussiepunten. Op dit punt had van de advocaat meer distantie had mogen worden verwacht (HvD 8 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:146).

Ook een verwijzing naar vuurwapengebruik kon de toets der kritiek niet doorstaan. Het hof was van oordeel dat de advocaat op zitting de grenzen heeft overschreden van de haar toekomende vrijheid om de belangen van haar cliënte te behartigen met wat zij heeft gezegd over dreigend vuurwapengebruik door klager, in het bijzonder met de stelling

dat niet uit te sluiten valt dat klager een vuurwapen heeft. Zij heeft dit bij de rechtbank zonder enige terughoudendheid of distantie gepresenteerd alsof het haar eigen mening was. Weliswaar heeft ze daarna aangegeven dat ze alleen heeft aangehaald wat in het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) staat over wat men van de politie heeft vernomen, maar zo heeft ze dat niet gebracht en het is ook niet juist. De stelling dat klager mogelijk een vuurwapen zou hebben, is bovendien ongefundeerd, niet gebaseerd op het rapport van de RvdK en ook verder niet onderbouwd. Aan de nuancering in het rapport van de RvdK dat er mogelijk sprake is van dronkenmanspraak, is de advocaat volledig voorbijgegaan en daarmee heeft zij de belangen van klager nodeloos en onevenredig geschaad (HvD 29 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:164).

Tot eenzelfde oordeel komt het hof bij de advocaat die vraagtekens stelde bij de geestelijke toestand van de wederpartij. Hoewel zij haar woorden over klager in een e-mail aan de advocaat van klager wellicht anders had kunnen kiezen, is het hof van oordeel dat zij met haar opmerking over de geestelijke toestand van klager de grenzen van de vrijheid die haar als advocaat van de wederpartij toekomt bij de behartiging van de belangen van haar cliënte niet heeft overschreden. Daarbij neemt het hof in aanmerking dat de advocaat steeds in overleg met en met instemming van haar cliënte heeft gehandeld en dat de bewoordingen in de e-mail moeten worden gezien tegen de achtergrond van het tussen klager en zijn ex-echtgenote bestaande geschil over de beëindiging van hun relatie en de zorg voor de kinderen. Tegen die achtergrond zijn de in de e-mail gekozen bewoordingen naar het oordeel van het hof niet onbetamelijk (HvD 22 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:268).

Niet alleen in woord maar ook in beeld kan de advocaat zich laakbaar uiten. In een kortgedingprocedure die klager was gestart tegen zijn ex-partner heeft een advocaat *dickpics* overgelegd die klager naar een derde had gestuurd en heeft de advocaat gesuggereerd dat klager door seksueel misbruik in zijn jeugd een verhoogd zedenrisico vormt. Raad en hof waren het erover eens dat het overleggen van *dickpics* aan een derde ongepast en onnodig was. Daarnaast werd geoordeeld dat de advocaat met de suggestie dat klager door misbruik in zijn jeugd een zedenrisico vormt klager onrecht heeft aangedaan en bewust in een kwaad daglicht heeft gezet. Dit laakbaar handelen raakt de voor advocaten belangrijke kernwaarde integriteit (HvD 5 september 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:173).

Het hof heeft in familierechtelijke kwesties ook wel oog voor de soms lastige positie van de advocaat van de wederpartij. Het hof onderkende in een zaak dat de advocaat tijdens de lopende procedures geconfronteerd werd met de klacht en dat zij zich daardoor bij de verdere behandeling van de zaak belast kan hebben gevoeld. Het hof begrijpt ook dat een advocaat, die in een lopende zaak geconfronteerd wordt met een klacht van de wederpartij, voor dilemma's kan komen te staan die het voeren van verweer tegen die klacht kunnen bemoeilijken. Het hof is van oordeel dat zowel de deken bij het onderzoek naar de klacht als de tuchtrechter bij de behandeling en de beoordeling van de klacht rekening moet houden – en dat in de praktijk ook doet – met het feit dat de advocaat tegenover zijn cliënt een geheimhoudingsverplichting heeft en dus lang niet altijd (volledige) openheid van zaken kan geven in het verweer tegen een klacht van de wederpartij, al helemaal niet als de zaak nog loopt. Het is echter inherent aan het wettelijk systeem dat een



klager moet kunnen klagen over het optreden van een advocaat en dat de tuchtrechter vervolgens toetst of het gedrag van die advocaat al dan niet onbetamelijk is geweest, ongeacht of de zaak nog loopt en er al dan niet (nog) procedures lopen. Een advocaat die tuchtrechtelijk verwijtbaar handelt, moet ook bij aanvang van een zaak of procedure en lopende die zaak of procedure tuchtrechtelijk tot de orde geroepen kunnen worden (HvD 28 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:245).

Niet akkoord was het hof met de advocaat die haar cliënte (de ex-echtgenote van klager) in het kader van een scheidingsprocedure had geadviseerd om geld van de gezamenlijke rekeningen af te halen en op haar eigen rekening te zetten. Voor zover de vrouw en/of verweerster zich zorgen maakten over een mogelijk toekomstig tekort op de rekeningen, had het op de weg van verweerster gelegen om dit met de wederpartij bespreekbaar te maken. Verweerster had dan ook contact met de advocaat van klager kunnen en moeten opnemen naar aanleiding van het voornemen van klager om de premie van de gezamenlijke rekeningen te betalen. Dat heeft zij niet gedaan. Zij heeft haar cliënte geadviseerd eenzijdig en zonder overleg te handelen en daardoor voor onnodige polarisatie gezorgd, zoals de raad ook heeft overwogen. Het hof verzwaarde de maatregel tot een berisping (HvD 16 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:89).

Fair play in procedures

Gedragsregel 21 lid 3 behelst een verbod op napleiten. En dat was juist wat de advocaat deed die met een beroep op artikel 21 Rv meende een sterker voorschrift in handen te hebben om de rechter te benaderen. In de zaak tussen zijn cliënt en die van klager zond hij een brief aan de rechter waarin hij inhoudelijk op de zaak is ingegaan, nadat de uitspraakdatum door de rechter al was bepaald. De advocaat had daarvoor geen toestemming van klager. Het hof is van oordeel dat ook als het door klager op de zitting bij het gerechtshof ingenomen standpunt nieuw zou zijn geweest, dit nog steeds geen rechtvaardiging is om in strijd met gedragsregel 21 het gerechtshof te benaderen. De advocaat had op de zitting – op het moment dat hij door zijn cliënt op zijn schouder werd getikt met de mededeling dat het standpunt van klager onjuist was – aan het hof kunnen verzoeken om in de gelegenheid te worden gesteld zijn reactie op het nieuwe feit bij akte nader te mogen onderbouwen, al dan niet met een berekening. Ook had verweerder nader bewijs kunnen aanbieden. Hij had zich niet zonder toestemming van de wederpartij met een brief tot de rechter mogen wenden. Dit handelen kan niet anders worden opgevat dan als bewust napleiten. Dit is een fout die niet iedere advocaat zou kunnen overkomen, waarop het hof een berisping oplegde (HvD 2 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:80).

Een andere advocaat werd verweten in een geschil over de ontbinding en afwikkeling van hun geregistreerd partnerschap bij de rechtbank na het geven van de beschikking zich schuldig te maken aan napleiten, met het door haar zelf-

standig ingediende herstelverzoek, maar ook in haar reactie op het herstelverzoek dat door de gemachtigde van klager is ingediend. Het hof stelt voorop dat in de onderhavige zaak na de uitspraak van de rechter (overigens door beide partijen) is verzocht om verbetering of aanvulling daarvan op de voet van de artikelen 31 en 32 Rv. Dit is een andere situatie dan die waarop gedragsregel 21 lid 3 ziet. Bij een verzoek tot verbetering of aanvulling is immers geen sprake van de situatie waarin door partijen om uitspraak is gevraagd, maar die uitspraak nog niet is gedaan. Het hof dient te beoordelen of de advocaat zich tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gedragen bij het zelfstandige verzoek tot verbetering namens haar cliënte en bij haar reactie op het aanvullende verzoek namens klager tot verbetering van de beschikking. Het hof toetst niet inhoudelijk of er sprake is van een situatie als bedoeld in artikel 31 en/of artikel 32 Rv. Dat oordeel is voorbehouden aan de civiele rechter. Het hof is van oordeel dat de advocaat als advocaat van de wederpartij een grote mate van vrijheid had om de belangen van haar cliënte te behartigen en om in het kader van hoor en wederhoor te reageren op de verzoeken van klager tot verbetering en aanvulling van de beschikking en om het verzoek van haar cliënte tot verbetering van de beschikking te onderbouwen (HvD 4 juli 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:123).

Gelijktijdige verzending van stukken

Soms lopen de procesregels en de gedragsrechtelijke regels door elkaar. Op grond van artikel 279 lid 1 Rv dient het verzochtschrift aan alle belanghebbenden te worden toegezonden. Het (oude) Procesreglement gezag en omgang bepaalt voorts dat alle voorafgaand aan de zitting bij de rechtbank ingediende stukken door degene die de stukken indient, rechtstreeks aan de overige belanghebbenden moeten worden toegezonden. Dit betreft een verantwoordelijkheid die in dit geval, bij een civielrechtelijke procedure, bij de advocaat rustte. Zij heeft bij klager navraag gedaan of hij werd bijgestaan door een advocaat, waarop geen antwoord volgde. Nu zij geen antwoord ontving en dus (nog steeds) niet wist of klager door een advocaat werd bijgestaan, lag op haar de verplichting om de processtukken aan klager, als belanghebbende in de procedure waarbij de omgang centraal stond, zelf te zenden. Nu klager geen rechtsbijstand had en in persoon procedeerde, had verweerster, gelet op voormeld procesreglement, de door haar ingediende stukken rechtstreeks aan klager moeten zenden (HvD 5 september 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:171).

In de zaak waarin de advocaat twee brieven had gestuurd naar de Ondernemingskamer zonder daarvan afschrift te sturen aan klaagsters oordeelde het hof niet alleen dat de advocaat in strijd met de gedragsregels 20 en 21 lid 1 had gehandeld maar neemt het daarbij in aanmerking dat de advocaat deze gedragsregels met opzet – dat wil zeggen: willens en wetens – heeft overtreden, met het oogmerk de wederpartij in de procedure op achterstand te plaatsen. Het hof acht het feit dat de advocaat deze gedraging met opzet heeft

begaan verzwarend voor de bepaling van een maatregel, en legde een voorwaardelijke schorsing van zes weken op (HvD 12 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:9).

Met betrekking tot het betekenen van een dagvaarding heeft het hof een overzichtsbeslissing gegeven in HvD 13 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:46, waarmee het hof voor de praktijk duidelijkheid schept over de vraag in hoeverre er bij het betekenen van een dagvaarding tegelijkertijd een afschrift aan de advocaat van de wederpartij dient te worden gestuurd. Uit de verschillende oordelen van de Raden van Discipline volgt dat hierover onduidelijkheid bestond. Het antwoord op die vraag is dat de advocaat is gehouden om tijdig voorafgaand aan de betekening door de deurwaarder een afschrift van de dagvaarding aan de advocaat van de wederpartij te sturen. Op deze wijze wordt een gedaagde partij bij een geschil niet overrompeld onder bijstand van zijn eigen advocaat en ook wordt daarmee de onderlinge welwillendheid (gedragsregel 24) gediend.

Uiteraard mag ook worden gerekend op toezeggingen van een advocaat namens zijn cliënt. Maar wat als de cliënt zich bedenkt? Op de klacht dat de advocaat in strijd met op een zitting gemaakte afspraken heeft gehandeld, overweegt het hof dat het de advocaat niet is aan te rekenen dat zij in opdracht van haar cliënte diens gewijzigde standpunt ten opzichte van de op de zitting gemaakte afspraken heeft verwoord in een e-mail aan de advocaat van klager. De advocaat was zelf geen partij bij de gemaakte afspraak en het stond haar als belangenbehartiger van haar cliënte niet vrij om tegen de instructie van haar cliënte in te handelen. De kernwaarde partijdigheid verlangde ook van haar dat zij dat deed, ofschoon zij ook ter zitting aangaf er zich niet gemakkelijk bij te hebben gevoeld. Het is daarbij niet van belang of het voor klager onmogelijk was de door cliënte van de advocaat gestelde voorwaarde na te komen omdat die advocaat gehouden was aan klager mede te delen dat haar cliënte op de afspraak terugkwam en een nieuwe voorwaarde stelde (HvD 15 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:157).

Onderlinge welwillendheid

De onderlinge welwillendheid staat ook centraal in de zaak waarin een advocaat over een andere advocaat klaagt. Klaagster staat als advocaat een huurder bij. De verwerende advocaat heeft toegezegd aan klager dat bij het verlaten van het pand € 50.000 aan huurder door de notaris wordt overgemaakt naar zijn derdenrekening, waarmee dit bedrag is veiliggesteld. Hij komt zijn toezegging echter niet na en het bedrag wordt niet door de notaris aan de cliënt van klager overgemaakt. De notaris maakt wel aan de advocaat € 252.000 in privé over vanwege door hem in persoon onder verhuurder gelegde beslagen. Het hof oordeelde dat deze advocaat onwelwillend jegens klager en dus in strijd met gedragsregel 24 heeft gehandeld. Klaagster mocht immers vertrouwen op de toezegging van de advocaat, zodat hij ook het vertrouwen in de advocatuur heeft beschaamd (HvD 2 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:34).

VERTROUWELIJKHEID

De advocaat dient als vertrouwenspersoon de professionele geheimhouding strikt in acht te nemen. Dat geldt ook voor het schenden van geheimhoudingsverplichtingen in mediations. De schending daarvan blijft toch een hardnekkige kwaal, zoals blijkt uit HvD 30 mei 2025 (ECLI:NL:TAHVD:2025:96). In die zaak had een advocaat zonder toestemming van klager en in strijd met het in de mediation-overeenkomst opgenomen geheimhoudingsbeding uit het mediationtraject afkomstige informatie in meerdere processtukken opgenomen. Het hof rekent deze advocaat, die notabene MfN-registermediator is, deze schending van de geheimhoudingsverplichting zwaar aan. Een van de essentiële kenmerken van een mediation is vertrouwelijkheid, die de advocaat heeft geschonden. Daarbij komt dat zij, nadat zij door de advocaat van klager op het tuchtrechtelijk verwijtbare karakter van haar handelen was gewezen, erbij bleef dat haar geen blaam trof en weigerde de betreffende passages in te trekken. Pas na het indienen van de klacht erkende zij de geheimhoudingsverplichting te hebben geschonden. Het komt haar op een voorwaardelijke schorsing van vier weken te staan.

Meer ruimte was er voor de advocaat die vragen had beantwoord op verzoek van de advocaat van klager ex-partner in het kader van een klacht die tegen hem was ingediend. De klacht luidde dat de advocaat, die klager voorheen had bijgestaan, hiermee haar geheimhoudingsplicht heeft geschonden. Het hof stelde voorop dat het in zijn algemeenheid niet verboden is om op een gemotiveerd verzoek van een collega-advocaat vragen te beantwoorden naar aanleiding van een tegen die advocaat ingediende klacht. Of met het beantwoorden van die vragen sprake is van schending van de geheimhoudingsplicht is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Met het beantwoorden van de vragen was deze advocaat bij algemeenheden gebleven over haar eigen beleving van de echtscheidingsprocedure waarin



zij klaagster korte tijd heeft bijgestaan, en zij heeft daarbij weinig tot niets medegedeeld over de inhoud van de procedure. Hoewel het niet de schoonheidsprijs verdient dat de advocaat klaagster niet heeft ingelicht over de gegeven reactie is dat tuchtrechtelijk niet verwijtbaar (HvD 7 april 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:66).

Het verschoningsrecht heeft ook deze Kroniekperiode de gemoederen beziggehouden. Tegen de achtergrond van het inmiddels veelvuldig in media besproken strafrechtelijk onderzoek 'Castor', heeft het hof de in zijn eerdere jurisprudentie ontwikkelde tuchtrechtelijk voorgeschreven procedure, betreffende het omgaan met verschoningsgerechtigde correspondentie, verder aangescherpt. In de onderhavige zaak kreeg de advocaat van het Openbaar Ministerie, zijn cliënt, de adviesopdracht te onderzoeken of tegen een andere advocaat (die verdachten in een strafprocedure bijstond) een tuchtklacht kon worden ingediend, omdat het Openbaar Ministerie zich naar bleek op het standpunt stelde dat er sprake was van misbruik van het verschoningsrecht. Het Openbaar Ministerie verstrekke aan de advocaat de heimelijk bij een derde in beslag genomen e-mails van de advocaat en zijn cliënten. Uitgangspunt is volgens het hof dat informatie die onmiskenbaar vertrouwelijk van aard is in de relatie tussen een advocaat en zijn cliënt, niet gebruikt mag worden door anderen buiten die relatie. Dat geldt ook voor een andere advocaat, tenzij de eerstgenoemde advocaat daarvoor uitdrukkelijk en ondubbelzinnig toestemming heeft gegeven, of sprake is van zeer bijzondere omstandigheden of wettelijke uitzonderingen. In beginsel is het standpunt van de verschoningsgerechtigde advocaat leidend als het gaat om de vraag in hoeverre informatie binnen de relatie advocaat-client als vertrouwelijk is aan te merken en dus onder het verschoningsrecht van die advocaat valt. Dit standpunt dient te worden gerespecteerd, tenzij er redelijkerwijs geen twijfel over kan bestaan dat dit standpunt onjuist is. Door kennis te nemen van de e-mails en deze voor het advies te gebruiken, heeft de advocaat zijn eigen verantwoordelijkheid om het verschoningsrecht van een andere advocaat te respecteren niet genomen en daarmee de kernwaarde integriteit geschonden. Onder meer vanwege het betoonde inzicht van de advocaat bleef het bij een berisping. De uitgebreide beslissing van het hof in deze zaak is zeer lezenswaardig (HvD 12 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:259).

ADVOCAAT IN ANDERE HOEDANIGHEID

In het geval dat een advocaat optreedt in een andere hoedanigheid dan die van advocaat blijft voor hem het advocatentuchtrecht gelden. Gedraagt de advocaat zich bij de vervulling van die andere functie zodanig dat daardoor het aanzien van en/of het vertrouwen in de advocatuur wordt geschaad, dan zal in het algemeen sprake zijn van handelen of nalaten in strijd met wat een behoorlijk advocaat betaamt en kan hem een tuchtrechtelijk verwijt worden gemaakt. De tuchtrechter toetst het optreden in een andere hoedanig-

heid niet slechts marginaal. Er volgt een volle toets naar de vraag of het vertrouwen in de advocatuur is geschaad. Zo luidt de vaste maatstaf bij het optreden in een andere hoedanigheid.

Ook privégedragingen vallen onder deze maatstaf. In HvD 8 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:145 had een advocaat zich tegelijkertijd en afwisselend als buurman en als advocaat gepresenteerd in een privégeschil met klaagster. Klaagster stelde hem aansprakelijk voor de vochtschade aan haar woning ten gevolge van een verbouwing aan de badkamer van de advocaat. In vervolg op de aansprakelijkstelling wilde hij als buurman praten met klaagster en als advocaat reageerde hij formeel (juridisch) op de aansprakelijkstelling. Door deze inconsistentie en onduidelijkheid over de hoedanigheid handelde hij in strijd met gedragsregel 9 en werd een waarschuwing opgelegd.

Ook kwam het voor dat de informele wijze van communiceren door een advocaat tot gevolg had dat er bij klager onduidelijk bestond over de hoedanigheid waarin de advocaat optrad en met name voor wie hij is opgetreden. De raad is van oordeel dat de advocaat hierover duidelijker had kunnen en ook moeten communiceren, waarmee hij in strijd met de letter van gedragsregel 9 gehandeld. Desalniettemin was dit handelen niet onbetamelijk; de advocaat was niet bewust onduidelijk over zijn hoedanigheid geweest, de bij klager ontstane onduidelijkheid over zijn rol was slechts van korte duur geweest en klager werd hierdoor niet in een belang

Bert, ik stuur jou al die vertrouwelijke informatie, jij bent immers ook advocaat? Jij hebt ook verschoningsrecht!

ja maar...



geschaad. De raad verklaart de klacht ongegrond en het hof bekrachtigt de beslissing van de raad in hoger beroep (HvD 31 oktober 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:214).

Ook het handelen van een advocaat in de hoedanigheid van onderzoeker kan onder het tuchtrecht vallen. Volgens vaste jurisprudentie geldt voor advocaat-onderzoekers dat het rapporteren over feitenonderzoek objectief (zo volledig mogelijk), zorgvuldig (toepassen van hoor en wederhoor) en deskundig dient plaats te vinden. In deze zaak voldeed het door de advocaten verrichte onderzoek en de daarover uitgebrachte rapportage niet aan deze eisen. De onderzoekers deden onderzoek naar een melding van een klokkenluider. Die klokkenluider diende een klacht in vanwege het niet-toepassen van hoor en wederhoor nadat het onderzoeksrapport gereed was. Anders dan de raad is het hof van oordeel dat het door de onderzoekers opgestelde onderzoeksprotocol met betrekking tot hoor en wederhoor onvoldoende duidelijk was. Gelet op de grote belangen van klager had klager ook inzage moeten krijgen in het (substantiële) deel van het rapport waarin conclusies en aanbevelingen waren opgenomen en voorts had klagers de gelegenheid moeten worden geboden om hierop te reageren. Zonder ontoereikend protocol en communicatie is het rapport onvoldoende zorgvuldig tot stand gekomen. Het hof legt een waarschuwing op (HvD 10 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:227).

Over het handelen van een advocaat als patroon van een advocaat-stagiair rees een klacht. De advocaat-stagiair was de advocaat van de curator. De advocaat was volgens klagers als patroon verantwoordelijk voor het handelen van de advocaat-stagiair. De raad oordeelt dat er sprake is van misbruik van klachtrecht, nu de klacht tegen de patroon gelijkloend is aan de klacht tegen de advocaat-stagiair met als enige onderbouwing diens hoedanigheid, en dat leidde deels tot niet-ontvankelijkheid. Het hof oordeelt dat er toch geen sprake was van misbruik van klachtrecht. Immers, misbruik van klachtrecht kan slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen worden aangenomen (HvD 24 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:238).

Deze volgende zaak hangt samen met de voorgaande en ziet op het handelen van de faillissementscurator. Het hof overweegt dat een curator de boedel vertegenwoordigt en het belang van de schuldeisers van de gefailleerde. Bij de uitoefening van deze taak zal de curator rekening houden met verschillende betrokken belangen. Daarbij is relevant dat de curator zijn taak uitoefent onder toezicht van de rechter-commissaris, die in de eerste plaats beslist of het handelen van de curatoren zich binnen de wettelijke kaders afspeelt (HvD 24 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:236).

Advocaat als contactpersoon gemeente

De advocaat in deze kwestie was contactpersoon met betrekking tot alle vragen over een (voormalig) recreatiepark voor een gemeente. Klager, inwoner van de gemeente, verzoekt om informatie over het contract/overeenkomst tussen de advocaat en de gemeente, waaruit onder meer de

bevoegdheden, de duur van de aanstelling en het salaris blijken. Klager dient een Wob-verzoek in met betrekking tot de aanstelling van de advocaat en start een voorlopige voorziening tegen de gemeente. In die procedure treedt de advocaat dan op als procesadvocaat van de gemeente. Volgens klager heeft de advocaat niet duidelijk gemaakt in welke hoedanigheid hij optreedt en is er sprake van belangenverstremming (gedragsregel 15). De raad oordeelt dat de advocaat bij de invulling van zijn rol als contactpersoon niet verder is gegaan dan de invulling van de taak van aanspreekpunt. Over zijn beide rollen heeft hij steeds helder gecommuniceerd met klager. Er is geen reden waarom de advocaat, naast het zijn van contactpersoon voor de gemeente, in dit geval niet ook als procesadvocaat van de gemeente tegen klager had mogen optreden. De raad heeft geoordeeld dat deze twee hoedanigheden niet met elkaar conflicteren en dat van belangenverstremming geen sprake is geweest. Het hof neemt dit oordeel over (HvD 26 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:22).

Advocaat in strafzaken

Een opmerkelijke positie nam de advocaat in die in een strafzaak met veel publiciteit contact opnam met de advocaat van een slachtoffer (tevens getuige) voor een bemiddelingspoging tussen slachtoffer en verdachte. De advocaat was niet als raadsman betrokken in de strafzaak en de advocaat die de verdachte bijstond, was niet geïnformeerd over deze bemiddelingspoging. Later bleek ter zitting dat de advocaat in het telefoongesprek met de advocaat van het slachtoffer heeft getracht haar ertoe te bewegen haar verklaring in te trekken. Het is de deken die de zaak naar de tuchtrechter heeft gebracht. In hoger beroep wordt veel duidelijk door een verklaring van een juridisch medewerker van de advocaat van het slachtoffer, die het telefoongesprek heeft kunnen meeluisteren. Het hof oordeelt dat de advocaat op verzoek van de verdachte op intimiderende wijze de druk op getuige/slachtoffer heeft opgevoerd en de uitkomst van de strafzaak heeft willen beïnvloeden. Deze handelwijze van een advocaat is volstrekt ontoelaatbaar. De advocaat heeft de kernwaarde integriteit geschonden en met zijn handelen het vertrouwen in de advocatuur ernstig geschaad, waarop het hof verzwaaard een onvoorwaardelijke schorsing van vier weken oplegt (HvD 9 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:42).

TOEZICHTSAANGELEGENHEDEN

De deken hebben in de Kroniekperiode veelvuldig gebruik gemaakt van de bevoegdheid om ambtshalve klachten in te dienen. De deken klaagt dan ambtshalve in het algemeen belang. In een dekenbezwaar verweet de deken een advocaat naar aanleiding van eerdere of lopende klacht dat deze onvoldoende integer en zorgvuldig heeft gehandeld in financiële aangelegenheden en zijn onafhankelijkheid in gevaar heeft gebracht door zijn eigen belang boven de belangen van cliënten te stellen. In verband met het *ne bis in*

idem-beginsel (in het advocatentucht recht verankerd in artikel 47b Advocatenwet) oordeelt het hof dat voor zover de klachtomschrijving dezelfde verwijten betreft als waarover reeds onherroepelijk is beslist, het hof daarover niet nogmaals mag beslissen. Voor zover de deken heeft aangevoerd dat het vermelden van de vijf klachten met name ten doel heeft om een patroon duidelijk te maken, geldt dat de advocaat weliswaar niet andermaal berecht kan worden voor handelen of nalaten waarop al onherroepelijk is beslist, maar dat een dergelijk patroon wel kan worden meegenomen bij de beoordeling of een, dan wel welke, maatregel bij de voorliggende verwijten moet worden opgelegd (HvD 25 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:166).

Indien een klacht wordt ingetrokken, maakt de raad een beoordeling of de klacht om redenen van algemeen belang ambtshalve moet worden voortgezet. In de regel wordt de deken dan aangezocht als plaatsvervangend klager. Zo ook in een zaak waar de raad besloot tot voortzetten omdat de verwijten zagen op de kernwaarde deskundigheid en geteeld op de tuchtrechtelijke antecedenten van de advocaat in verband met die kernwaarde. Het hof gaf een andere uitleg aan het toetsingskader van artikel 47a Advocatenwet. De deken had aangevoerd dat aan een beoordeling van de kwaliteit van de werkzaamheden van de advocaat niet toegekomen kon worden, omdat de benodigde informatie daarvoor ontbrak. Desgevraagd leverde de advocaat de achterliggende stukken niet op. Voortzetting van de behandeling van de klacht was dan ook niet zozeer aan de orde vanwege de kernwaarde deskundigheid, maar juist op basis van de kernwaarde integriteit, aldus de deken. Volgens het hof ziet de klacht uitsluitend op de kwaliteit van de werkzaamheden en dus op de (al dan niet) deskundigheid. De advocaat was bovendien kort daarvoor al tuchtrechtelijk terechtgewezen voor tekortkomingen in de kwaliteit van zijn werkzaamheden, zodat het hof geen redenen van algemeen belang zag om de kernwaarde deskundigheid nogmaals specifiek onder de aandacht van de advocaat te brengen. Het niet (afdoende) reageren op verzoeken van de deken om informatie maakt evenmin deel uit van de klacht. Ook bij voortzetting van de klacht door de deken na intrekking door de klager blijft de oorspronkelijke klachtomschrijving staan en is die omschrijving bepalend voor de behandeling en de beoordeling van de klacht. De verwijten die de deken maakt, vallen dan ook buiten de reikwijdte van de klacht (HvD 24 oktober 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:206).

Klacht tegen deken

Een klacht tegen de deken wordt door de voorzitter van het hof in de regel voor onderzoek verwezen naar een deken van een ander arrondissement. De voorzitter is in beginsel verplicht om klachten over een deken door te verwijzen naar een andere deken en de (plaatsvervangend) voorzitter heeft in beginsel niet de vrijheid dat te weigeren. In beginsel wil zeggen dat weigeren alleen in uitzonderlijke gevallen aan de orde is, zoals wanneer er sprake is van misbruik van proces-

recht/klacht recht. Afwijzing van het verwijzingsverzoek is daarnaast aan de orde bij onnavolgbare klachten of ongepast taalgebruik, of wanneer een klacht over de deken wordt ingediend op een wijze of voor een doel waarvoor de tuchtrechtelijke procedure niet is bedoeld. Dat kan het geval zijn als er voor de klacht een andere procedure is (HvD 12 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:8).

Het indienen van een klacht over de deken is echter niet het geëigende middel om de aanpak of wijze van onderzoek door de deken ter discussie te stellen. Staat er tegen een dergelijke afwijzing van een verwijzingsbeslissing verzet open? De wet voorziet niet in de mogelijkheid van afwijzing van het verzoek en ook niet in een bijbehorend rechtsmiddel tegen die afwijzing. Het hof is echter van oordeel dat verzet mogelijk moet zijn als de voorzitter het verwijzingsverzoek afwijst. Om die reden heeft het hof de mogelijkheid van verzet tegen afgewezen verwijzingsverzoeken vastgelegd in artikel 13 van het Procesreglement (HvD 27 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:68). Inhoudelijk oordeelde de voorzitter dat de Advocatenwet niet voorziet in de mogelijkheid voor de deken om een ingetrokken klacht alsnog tegelijk met een andere klacht (waarin reeds een dekenonderzoek heeft plaatsgevonden) door te sturen naar de raad voor verdere behandeling. Klager kan, als hij dat wil, opnieuw een klacht indienen bij de deken die deze zal dan onderzoeken waarna klager ook die klacht, na voldoening van het griffierecht, ter verdere behandeling naar de Raad van Discipline kan laten doorsturen. Reeds daarom is er ook geen sprake van strijd met de artikelen 6 en 13 EVRM zoals klager stelt (HvD 27 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:68).

De deken mag een poging tot bemiddeling doen, maar is daartoe niet verplicht. De deken mag in het kader van de afronding van het onderzoek een inschatting geven van hoe het oordeel van de raad zou kunnen luiden, maar is daartoe niet verplicht (HvD 18 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:162).

TUCHTPROCESRECHT

De Advocatenwet bepaalt welke Raad van Discipline bevoegd is om een klachtzaak tegen een beklagde advocaat te beoordelen. Een verwijzingsverzoek naar een andere raad aan de voorzitter van het hof, omdat de beklagde advocaat werd bijgestaan door een gemachtigde die tevens als advocaat-lid is verbonden aan de raad, kon niet worden toegewezen. Artikel 46aa lid 3 Advocatenwet is niet van toepassing omdat de klacht niet is gericht tegen een advocaat-lid van de raad. Ook overigens is er volgens de voorzitter geen wettelijke grondslag om het verzoek toe te wijzen. Omdat de wettelijke grondslag voor het verzoek ontbreekt, verklaarde het hof het verzoek om verwijzing niet-ontvankelijk (HvD (Vzr.) 20 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:61).

Ontvankelijkheid

Ook tijdens deze Kroniekperiode stond de ontvankelijkheid van klachten herhaaldelijk in de belangstelling. De tucht-

rechter toetst ambtshalve in hoeverre een klacht ontvankelijk is. Het is vaste jurisprudentie van het hof dat slechts over een advocaat geklaagd kan worden indien de klager door het handelen van de advocaat rechtstreeks in zijn eigen belang is of kan zijn getroffen. Het persoonlijk karakter van het tuchtrecht houdt in dat in geval van bejegeningssklachten alleen diegene die onheus is bejegend over die bejegening kan klagen. Zo heeft de korpschef van politie een afgeleid belang en geen rechtstreeks eigen belang, waardoor hij niet kan worden ontvangen in zijn klacht over de wijze waarop een advocaat zich heeft gedragen tegenover een politieambtenaar. Dat de deken heeft verzocht aan de gemachtigde van de korpschef om namens de korpschef de klacht in te dienen, wordt door het hof als ‘ongelukkig’ bestempeld, maar is onvoldoende reden voor het hof om af te wijken van zijn vaste jurisprudentie (HvD 10 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:224).

In HvD 11 november 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:228 werd (het bestuur van) de vereniging wel in haar klacht ontvangen. In deze zaak trad de advocaat op voor de wederpartij van de vereniging in een kort geding over een aan zijn cliënt opgelegd toegangsverbod tot een moskee. Met zijn uitlatingen in kortgedingdagvaarding heeft de advocaat willen aantonen dat het bestuur van de vereniging, meer in het bijzonder de vicepenningmeester, niet naar behoren functioneert. Een bestuur van een vereniging handelt door middel van haar bestuur. De grievende uitlatingen gericht op bestuur, meer specifiek op de vicepenningmeester van de vereniging, raken het bestuur. Hiermee is het directe belang van de vereniging, naast de vicepenningmeester, gegeven en kan de vereniging wel in haar klacht worden ontvangen.

Wat als de klaagster kort voor de mondelinge behandeling van de tuchtzak bij het hof overlijdt? In afwijking van eerdere jurisprudentie van het hof beslist het hof dat de behandeling van de zaak kan worden voortgezet in verband met het bepaalde in artikel 47a lid 6 Advocatenwet. Gelet op de stand van de procedure was het standpunt van klaagster voldoende duidelijk. Overigens verklaart het hof het wederzijds ingesteld hoger beroep niet-ontvankelijk (HvD 2 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:1).

Kan een erfgenaam ook klagen over de advocaat van de wederpartij? In een zaak waarin de kantoorgenoten van een advocaat in het verleden hadden opgetreden voor de (inmiddels overleden) vader van klager ontstond tussen klager en zijn broer een geschil over de afwikkeling van de nalatenschappen van hun ouders. De advocaat trad in die kwestie op als advocaat van de broer van klager. Volgens de raad kan klager niet worden aangemerkt als oud-client van het kantoor van de advocaat omdat hij vanwege de erfopvolging rechtsopvolger van de vader is onder algemene titel. De relatie tussen een advocaat en een cliënt is strikt persoonlijk en is zonder nadere afspraken niet overdraagbaar. Klager is geen cliënt geweest van het kantoor en wordt dat als erfgenaam van zijn vader ook niet. Het is vaste rechtspraak dat een wederpartij zich niet op gedragsregel 15 kan beroepen.

Een cliënt behoort geheel vrij te zijn in de keuze van zijn advocaat, zonder inmenging van de wederpartij daarin. Een beroep op deze gedragsregel komt een wederpartij ook niet toe als hij stelt een belang te hebben bij het (niet) optreden door de advocaat voor een of verschillende cliënten. Dat is slechts anders als die wederpartij er in die zin bij betrokken is dat de wederpartij zelf een voormalige cliënt van de advocaat (of een kantoorgenoot van de advocaat) is.¹ Wel ontvankelijk dus, maar klager komt daarom geen beroep toe op gedragsregel 15 (HvD 16 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:58).

Op grond van artikel 56 lid 1 aanhef en sub a Advocatenwet kan slechts hoger beroep worden ingesteld tegen een beslissing van een raad waarbij de klacht geheel of ten dele ongegrond is verklaard. Voor klager staat tegen zo'n beslissing van de raad dan ook geen hoger beroep open. Klager kan dan niet worden ontvangen in zijn hoger beroep (HvD 5 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:254). Dit wordt niet anders in het geval dat het beroep zich richt tegen de hoogte van de opgelegde maatregel en het niet-stellen van een (verzochte) bijzondere voorwaarde in de vorm van een schadevergoeding (HvD 11 april 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:67).

Ne bis in idem

In het tuchtrecht geldt het *ne bis in idem*-beginsel. Dit beginsel is neergelegd in artikel 47b, eerste lid, Advocatenwet en houdt in dat een advocaat geen tweede maal kan worden berecht voor een handelen of nalaten waarvoor ten aanzien van hem een onherroepelijk geworden tuchtrechtelijke eindbeslissing is genomen.

Geen sprake is van schending van het *ne bis in idem*-beginsel als de tweede klacht niet gelijk is aan de eerste. Het tuchtrecht kent ook geen (wettelijke) verplichting op grond waarvan een klager gehouden is zijn klachten tegen een advocaat te concentreren en deze tegelijkertijd in één tuchtprocedure aanhangig te maken. Hoewel het wenselijk is dat een klager zijn klachten zo veel mogelijk bundelt, bestaat daartoe geen verplichting. Dat laat echter onverlet dat in een concreet geval het indienen van een opvolgende klacht in strijd kan komen met de beginselen van een behoorlijke tuchtproceduresorde, zo heeft het hof in 2025 nog eens bevestigd (HvD 20 juni 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:111).

In de zaak die voorlag in HvD 21 juli 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:137, voerde klager de klacht opnieuw in omdat volgens hem sprake is van een zodanig ernstige klacht dat doorbreking van het verjaringsprincipe gerechtvaardigd zou zijn. Daarin gingen raad en hof niet mee.

Ook als een zaak niet is geëindigd in een onherroepelijke beslissing kan een klacht toch niet-ontvankelijk zijn. Zo oordeelde het hof in verzet op een verwijzingsbeslissing (HvD 16 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:53) dat de voorzitter van de raad ten onrechte (ook) het *ne bis in idem*-beginsel als maatstaf had gehanteerd. Weliswaar had klager eerder over de advocaat geklaagd, maar deze klacht was nog niet uitgesproken in een onherroepelijke beslissing. De maatstaf die de

voorzitter had moeten aanleggen, is naar het oordeel van het hof louter die van de behoorlijke tuchtprocesorde. Naar het oordeel van het hof verdraagt de onderhavige klacht zich daar niet mee. De klacht van klager ziet namelijk deels op hetzelfde handelen dan wel nalaten van de advocaat als genoemd in de eerdere klacht van klager, zoals de voorzitter terecht heeft overwogen.

Nauw verwant aan *ne bis in idem* is de problematiek van misbruik van tuchtrecht. Het steeds op dezelfde wijze opnieuw en kort na elkaar volstrekt onbegrijpelijke klachten indienen die alle lijken te zijn gebaseerd op hetzelfde feitencomplex komt neer op misbruik van het klachtrecht. Klachten worden dan niet meer in behandeling genomen (HvD 8 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:75). Misbruik van tuchtrecht wordt ook gemaakt wanneer de klacht zo gebrekkig is geformuleerd dat deze als onbegrijpelijk en daarmee als lichtvaardig ingediend moet worden gekwalificeerd (HvD 8 mei 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:76).

Ook misbruik van tuchtrecht leverde de situatie op waarbij een klager een klacht tegen een advocaat wilde laten doorverwijzen, maar deze betrof deels hetzelfde feitencomplex als een eerdere klacht die nog in behandeling is. De voorzitter had het verzoek afgewezen omdat het niet gepast is een nieuwe klacht in te dienen over dezelfde gedragingen tijdens een lopende procedure, en omdat klager zijn bezwaren via de bestaande procedure kon laten beoordelen. Het hof bevestigde dat het indienen van een ‘tegenklacht’ voor een ander doel dan waarvoor het klachtrecht bedoeld is, kan worden gezien als misbruik van procesrecht en verklaarde het verzet tegen de beslissing van de voorzitter ongegrond (HvD 16 februari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:53).

je kunt dezelfde fout maar één keer bestraffen, en hem vervolgens steeds weer maken?

een soort nareis op nareis...



Herziening

Daarnaast heeft het hof in deze Kroniekperiode weer aandacht besteed aan verzoeken tot herziening van eerder gewezen uitspraken.

Het hof neemt verzoeken om herziening van zijn uitspraken in principe niet in behandeling, omdat de Advocatenwet niet in een gewoon rechtsmiddel of herzieningsmogelijkheid voorziet. Het hof kan een herzieningsverzoek alleen in uitzonderlijke gevallen ontvankelijk verklaren. Hiertoe hanteert het hof een herzieningsprotocol. Herziening kan wanneer a) vóór de uitspraak bestaande feiten of omstandigheden aan het licht komen die de verzoeker niet kende en die waarschijnlijk tot een andere beslissing zouden hebben geleid of b) in de oorspronkelijke procedure een fundamenteel rechtsbeginsel is geschonden, waardoor het proces niet eerlijk was. Alleen de advocaat tegen wie een maatregel is opgelegd bij de oorspronkelijke uitspraak kan een beroep doen op deze uitzonderingen. Dat betekent dus dat een klager geen beroep op herziening toekomt (HvD 19 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:265).

Motiveringsklachten leveren geen schending op van een fundamenteel rechtsbeginsel, zodat herziening om die reden niet-ontvankelijk is. Van schending van een fundamenteel rechtsbeginsel is bovendien geen sprake bij een schorsing voor dezelfde feiten zowel op grond van artikel 60ab Advocatenwet als via een dekenbezwaar. Het hof legt uit dat dit niet zo is: een 60ab-schorsing is een voorlopige spoedmaatregel om de praktijk van de advocaat tijdelijk stil te leggen en vervalt automatisch zodra de tuchtrechtelijke beslissing op het dekenbezwaar definitief is. De tuchtrechtelijke schorsing treedt vervolgens in werking, en beide vormen van schorsing vormen één samenhangend geheel; er zijn dus geen twee aparte tuchtrechtelijke berechtingen (HvD 18 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:161).

Overigens heeft het hof sinds 1 januari 2026 een nieuw herzieningsprotocol in werking laten treden. Op grond hiervan is de b-grond voor een herziening vervallen.

Verder heeft de Kroniekperiode weer een aantal beslissingen over wrakingsverzoeken opgeleverd. De eventuele afwezigheid van voldoende deskundigheid op het gebied van het bestuursrecht kan op zichzelf niet leiden tot de conclusie dat de tuchtrechter(s) wiens/wier wraking is verzocht bevooroordeeld en/of vooringenomen, dus partijdig, is (zijn) (HvD 4 juli 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:115).

Klachtomschrijving

Bij de beoordeling van een tuchtklacht dient te worden uitgegaan van de omschrijving van de klacht, omdat de verwerende advocaat dan precies weet waarop de klacht ziet en waartegen hij zich heeft te verweren. De raad houdt ter zitting de klachtomschrijving voor aan partijen, met welke omschrijving partijen al dan niet akkoord gaan. Ingevolge artikel 46d lid 9 Advocatenwet kan de Raad van Discipline de klacht aanvullen, mits daarbij het verdedigingsbeginsel in acht wordt genomen. Dit betekent dat in het voorko-

mende geval de gewijzigde klachtomschrijving aan partijen moet worden voorgehouden zodat partijen in staat worden gesteld te kunnen reageren op wijziging. In hoger beroep zal het hof dan moeten uitgaan van de door de raad gegeven omschrijving van de klacht waarmee partijen hebben ingestemd. In HvD 27 juni 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:114 luidde het klachtonderdeel dat een advocaat tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld door onnodig en/of onevenredig klagers belangen te schaden door een 'massaclaim' tot verdeling van klagers percelen te starten. De raad heeft dit klachtonderdeel eerst bij beslissing aldus uitgelegd dat het verwijt zag op het voeren van (kansloze) procedures om klager onder druk te zetten om zijn aandeel in [naam] te verkopen. Hiermee was de raad buiten de klacht getreden. Eerst bij kennisneming van de beslissing van de raad is het mr. X duidelijk geworden dat de raad de klacht anders heeft begrepen dan de raad aan het begin van de zitting heeft voorgehouden en dus in zijn beslissing als klacht heeft omschreven. Dit levert een schending van de goede procesorde op, aangezien mr. X hierdoor in zijn verdediging is geschaad. Het hof vernietigt de beslissing van de raad en verklaart klacht alsnog ongegrond. Ook in HvD 3 april 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:98 trad de raad naar het oordeel van het hof wel buiten de grondslag van de klacht, waarna het hof de beslissing van de raad heeft vernietigd.

Dat het hof een klacht(onderdeel) aan de hand van een verruimde omschrijving kan beoordelen, volgt uit de volgende zaak. Het hof stelde vast dat de klachtomschrijving in het daartoe bestemde webformulier door de klager ruimer was geformuleerd dan door de raad omschreven. Het hof heeft deze ruimere klachtomschrijving indachtig het verdedigingsbeginsel aan de beklagde advocaat op zitting voorgehouden en hij is in staat gesteld hierop te reageren. De maatregel van waarschuwing wordt in hoger beroep, ondanks de verruiming van de klachtomschrijving niet verzwaaard (HvD 31 oktober 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:217).

Het klachtrecht is er ook niet voor bedoeld om te klagen over de klachtomschrijving door de deken. Daar is de procedure bij de raad voor. Bovendien heeft de advocaat ook klaagsters bezwaren tegen de klachtomschrijving in het onderzoek naar de klacht betrokken. Gelet daarop is ook deze klacht prematuur en niet bedoeld voor de onderhavige klachtenprocedure (HvD 12 januari 2026, ECLI:NL:TAHVD:2026:8).

Wraking

Indien er sprake is van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden, kunnen partijen een lid van het tuchtrechtelijk college wraken. Uit artikel 2.1 van het Wrakingsprotocol volgt dat een wrakingsverzoek meteen ter zitting of zo spoedig mogelijk na afloop van de zitting moet worden gedaan. Een korte periode van bezinning tijdens of na de zitting om af te wegen in hoeverre er al dan niet een wrakingsverzoek wordt ingediend, is mogelijk. Drie weken na de zitting was wel te laat. Het verweer van verzoekers dat ze niet over internet

Wederpartij schrijft dat ik
'in de vollemaansnacht op de
vleugels van de slapeloosheid
wederrechtelijk naar bedert
geurende twijfel door haar
raam naar binnen' heb
gesmokkeld.

Hoe zou ik ooit
problemen kunnen
hebben met de
formulering
van de klacht?



beschikken vanwege het feit dat zij dakloos zijn en om die reden het wrakingsverzoek niet eerder konden indienen, was naar oordeel van het hof niet als rechtvaardiging voor ruime termijnoverschrijding aan te merken (HvD 5 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:143).

Een wrakingsverzoek kan ook te vroeg worden ingediend en om die reden worden afgewezen. Verzoekster had voorafgaand aan de zitting om aanhouding van de inhoudelijke behandeling van de tuchtprocedure verzocht vanwege het feit dat de advocaat tegen wie zij een klacht hand ingediend nog geen cliëntendossier had overgelegd. Het hof heeft verzoekster daarop geïnformeerd dat haar verzoek tot aanhouding op de zitting zou worden besproken. Direct na aanvang van de zitting en nog voordat het hof heeft kunnen beslissen op haar aanhoudingsverzoek heeft de advocaat het hof gewraakt. Het wrakingsverzoek is dan ook voorbarig. Het hof herhaalt dat het vaste jurisprudentie is dat een genomen procesbeslissing die een procespartij onwelgevallig is geen grond voor wraking vormt. Een beslissing op het aanhoudingsverzoek is een procesbeslissing. Het wrakingsverzoek is ongegrond (HvD 5 december 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:251).

In een andere zaak kwam bij het hof aan de orde of het de Raad van Discipline vrijstond om, indien hij dat nodig acht,

na een mondelinge behandeling nadere informatie op te vragen. In een dergelijk geval dient de wederpartij in de gelegenheid te worden gesteld om op deze aanvulling nog te reageren (hoor en wederhoor). Het hof oordeelt dat het feit dat de raad de advocaat in de gelegenheid heeft gesteld om na de zitting een stuk in te dienen dat nog niet in het dossier zat, geen aanleiding geeft voor het oordeel dat de raad niet correct heeft gehandeld. Van belang is dat uit het procesverbaal van de raad blijkt dat klager in de gelegenheid is gesteld om op dat stuk te reageren, en dat was gebeurd (HvD 15 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:155).

Een wrakingsverzoek moet op grond van het wrakingsprotocol van het hof worden gedaan zodra de verzoeker met die feiten of omstandigheden bekend is. Dat betekent in dit geval meteen ter zitting (in die mogelijkheid voorziet het wrakingsprotocol ook) óf zo spoedig mogelijk na afloop van die zitting. Een periode van 23 dagen voor het indienen van een wrakingsverzoek is niet meer op te vatten als zo spoedig als mogelijk na de zitting (HvD 1 augustus 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:143).

Voor beslissingen op wrakingsverzoeken geldt een rechtsmiddelenverbod, dat een betrokkene verhindert om in hoger beroep te komen tegen een afwijzing van zo'n verzoek. Hoewel de Hoge Raad in uitzonderlijke gevallen een doorbreking van dit verbod toestaat wanneer fundamentele schendingen van onpartijdigheid optreden, kan een betrokkene zijn bezwaren omtrent een gebrek aan onpartijdigheid via de hoofdprocedure of het lopende verzet tegen de voorzittersbeslissing aanvoeren. Omdat een betrokkene waarover het hof in 2025 moest oordelen dat in wezen had gedaan en daarmee geen belangenverlies lijdt, kan zijn wrakingsbeslissing niet afzonderlijk aan het hof worden voorgelegd en is hoger beroep niet-ontvankelijk (HvD 6 juni 2025, ECLI:NL:TAHVD:2025:100).

Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

In de zaak-Martynovskiy/Oekraïne (EHRM 12 februari 2026, ECLI:CE:ECHR:2026:0212JUD006935813) kreeg een advocaat een tuchtrechtelijke schorsing van zes maanden opgelegd omdat hij een zitting van een zelfregulerend orgaan van de balie niet had bijgewoond (terwijl hij stelde niet op de hoogte te zijn gebracht). De behandeling van zijn beroepen bij de balieorganen en vervolgens bij de nationale rechtbanken duurde van april 2013 tot december 2021, een periode die het hof als buitensporig en in strijd met artikel 6 lid 1 EVRM beschouwde. De advocaat klaagde ook over schending van artikel 8 EVRM doordat zijn tijdelijke schorsing hem de mogelijkheid ontnam om als advocaat te werken en dat dit zijn privéleven en reputatie had aangetast. Het Hof oordeelde echter dat de schorsing van zes maanden niet zo ingrijpend was dat het recht op privéleven werd geraakt. De verzoeker had geen aanzienlijk inkomensverlies geleden, bleef actief in de juridische sector en kon zijn werk op andere manieren voortzetten. Er was bovendien geen bewijs dat zijn 'inner circle' of sociale en professionele reputatie wezenlijk

was aangetast. Het Hof concludeerde dat de negatieve gevolgen van de maatregel de drempel van ernst voor artikel 8 niet overschreden en verklaarde de klacht niet-ontvankelijk. Soms liggen ook disciplinaire maatregelen ter toetsing voor door de rechter voor wie de advocaat optreedt. In de zaak-Backović/Servië (nr. 2) (EHRM 8 april 2025, ECLI:CE:ECHR:2025:0408JUD004760017) ging het om een beslissing van de nationale rechter om een advocaat een boete op te leggen voor het beledigen van de rechtbank in verkiezingsgerelateerde procedures. De boete van 425 euro werd in 2012 opgelegd vanwege de opmerkingen die de advocaat had gemaakt in zijn bezwaar tegen de afwijzing van een verzoek tot tenuitvoerlegging van een vonnis, waarmee hij erkenning wilde dat hij en zes andere personen nog steeds gemeenteraadsleden waren. Onder andere had hij het vonnis 'uiterst belachelijk' genoemd en de rechters in de zaak 'juridische genieën'. De nationale rechtbanken oordeelden dat zijn uitspraken bedoeld waren om de rechtbank en de zittende rechter te beledigen en te kleineren. Op grond van artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting) klaagde de advocaat over de boete en stelt dat hij enkel zijn mening over de rechterlijke macht had geuit en dat zijn opmerkingen niet beledigend waren. Het Europees Hof vond artikel 10 EVRM niet geschonden. Het oordeelde dat vrijheid van meningsuiting essentieel is in een democratie, maar mag worden beperkt om de autoriteit van de rechterlijke macht te beschermen. De nationale rechtbanken hadden geoordeeld dat de opmerkingen van de advocaat niet slechts kritiek waren, maar de rechtbank en de zittende rechter belachelijk maakten en hun deskundigheid in twijfel trokken. Het Europees Hof overwoog dat de boete proportioneel was, er effectieve toetsing mogelijk (en gebruikt) was en de inmenging noodzakelijk was zodat er geen schending van artikel 10 EVRM heeft plaatsgevonden.

ik heb enkel mijn mening geuit; het was geenszins beledigend bedoeld...

dat u het zo opvat verheugt mij overigens wel

Robert Sanders, Maurice Mooibroek en Noa de Leon van den Berg zijn advocaat bij respectievelijk De Clercq Advocaten Notariaat te Leiden, KBS Advocaten te Utrecht en advocatenkantoor De Leon te Utrecht.

Noot

1 Zie HvD 11 april 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:77.



BY
June

Vakantie in je eigen ritme

By June biedt volledig verzorgde, **kleinschalige vakanties** die nét anders zijn. Je verblijft in **verborgen juweeltjes** op unieke plekken, weg van de massa. We bieden vakanties aan naar **Curaçao, Bonaire, Griekenland, Italië, Spanje, Portugal en Albanië**. Je verblijft in kleinschalige accommodaties: van villa's met privézwembad tot charmante boetiekhotels. Elke vakantie is inclusief vlucht, verblijf en huurauto, zodat je volledig vrij bent om je vakantie in je eigen tempo te beleven.



byjune.nl



*'Een gedegen
opleiding met
enthousiaste
trainers die heel
praktijkgericht is.
Blij mee!
Maartje*

Basisopleiding Mediation

MfN geaccrediteerd

Start: 11 september 2026 | Van der Valk Breukelen | 60 NOVA | 60 KNB

In 10 dagen alle kennis en vaardigheden om je te ontwikkelen tot professioneel mediator

Wil jij leren hoe je organisaties en individuen kunt begeleiden tijdens conflictsituaties? Wil je jouw bemiddelingsvaardigheden vergroten? Dan is de Basisopleiding Mediation echt iets voor jou!

Tijdens deze uitgebreide en intensieve opleiding van 10 dagen verwerf je alle benodigde kennis en vaardigheden om jezelf te ontwikkelen tot

een professionele mediator. Leer hoe je adequaat oplossingsrichtingen kunt aanreiken voor conflicten, ontdek diverse interventie-technieken en ervaar hoe jij als mediator jouw kracht op authentieke wijze kunt inzetten.



**Scan de QR-code
voor meer informatie**